

WIELKI PING-PONG

Antologija sodobne
poljske književnosti

Prevedle

Jana Unuk, Katarina Šalamun Biedrzycka in Lara Unuk

*Društvo
slovenskih
pisateljev*

*Slovene
Writers'
Association*

Ljubljana, 2026

Opomba: Katarina Šalamun Biedrzycka je prevedla vse pesmi Joanne Łępicke ter po eno pesem Anne Adamowicz in Marcina Sendeckega, Lara Unuk pa tri *Psalm*e Julie Fiedorczyk in vso prozo Natalke Suszczyńskiej. Pesem Anne Adamowicz *surovina* ter pesmi Joanne Łępicke *različne vrste okrajšav ...*, *zate*, *Zvezda pod podhodom* in *Zvezda pod menoj* (v prevodu Katarine Šalamun Biedrzycke) so bile že prej objavljene v spletni reviji *Locutio* (www.locutio.si), pesem *Psalm V* (v prevodu Lare Unuk) pa v spletni reviji *Logos* (<https://kud-logos.si/psalmi/>).

Društvo slovenskih pisateljev
Slovene Writers' Association

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

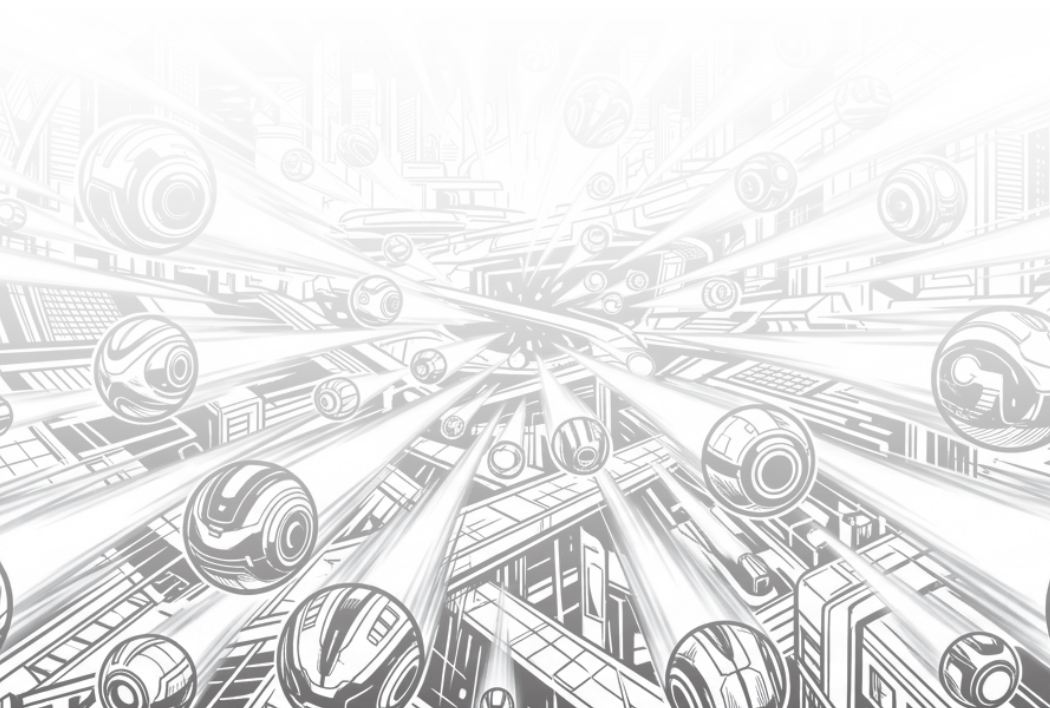
821.162.1-82

WIELKI ping-pong : antologija sodobne poljske književnosti / [izbral in uredil Miloš Biedrzycki ; prevodi Jana Unuk, Katarina Šalamun Biedrzycka in Lara Unuk ; uvodnik Miloš Biedrzycki, spremna študija Zuzanna Sala]. - Ljubljana : Društvo slovenskih pisateljev, 2026. - (Peršolja-Taufer)

ISBN 978-961-7217-31-5
COBISS.SI-ID 287798275

Izbral in uredil
Miloš Biedrzycki

Prevedle
Jana Unuk,
Katarina Šalamun Biedrzycka
in **Lara Unuk**

Miloš Biedrzycki

Nekaj uvodnih besed

Bralkam in bralcem predstavljam sledeči izbor omembe vrednih pojavov v poljski literaturi zadnje četrt stoletja. Zlahka opazimo, da je to močno subjektiven izbor, filtriran skozi osebni okus in sodbe (od razmerja med poezijo in prozo naprej). Razmeroma objektiven kriterij izbire je bil, da dani avtor ali avtorica nima samostojne knjige v slovenskem prevodu; to pojasnjuje odsotnost poljskih nobelovk in nobelovcev ter drugih pisateljev in pisateljic, ki so si pridobili zasluženi sloves in priljubljenost v mednarodnem prostoru. Istočasno so vse v tem izboru predstavljene pisce, vključno z najmlajšimi, že opazili tako bralci kot kritika, o čemer pričajo številne informacije o nagradah in nominacijah v podatkih o avtoricah in avtorjih. Ni mi torej šlo za vzpostavljanje kakšne alternativne ali polemične hierarhije literarnih pojavov – prej sem hotel opozoriti na življenjsko moč in raznovrstnost poljske literature v sedanjem trenutku in spodbuditi k samostojnemu iskanju bralskih doživetij. Dobro izhodišče za takšna iskanja je lahko kritiški esej dr. Zuzanne Sala, ki spremlja besedila te antologije, pa tudi celota poljske poezije, proze, dramatike in esejistike, ki je slovenskemu bralcu že zdaj na razpolago po zaslugi priznanja vrednega dela prevajalcev in posrednikov poljske literature. Verjamem, da bo teh prevodov vse več in da se bo kulturna izmenjava med našima državama – ki ima že dolgo in častivredno tradicijo – nadaljevala ter prinašala koristi in inspiracije obema stranema. Medtem pa vam želim veliko bralskih užitkov.

Zuzanna Sala

Delitve so naša posebnost

Kako pripovedovati?

Ni priročnika o poljski književnosti po letu 1989. So priročniki o srednjem veku, renesansi, mladi Poljski in medvojnem dvajsetletju, toda sintetična razprava o tem, kar se je dogajalo po transformaciji sistema, še čaka na pravega avtorja. Marsikateri raziskovalec je obravnaval problem na avtorski, konceptualni, karseda niansiran način, ki je odločno takšen, da spravlja v zmedo vsakega bralca, ki poskuša kot neofit zagristi v to temo. Literatura vendar nastaja pred našimi očmi – v takšni situaciji pa bi težko z odločno gesto poenostavili njeno podobo za potrebe priročnika. Bojimo se reducirati število detajlov na tej sliki. To je seveda posledica upravičenih dvomov, toda včasih zaradi vztrajnega niansiranja ne zmoremo posredovati znanja o novi literaturi tako, da bi kdor koli razen fanatikov nišnih založb razumel, kaj se pri tem sploh dogaja.

Poseben izziv je predstavljanje te podobe v tujini. Vsakdanja naloga poljskega literarnega znanstvenika je, da v mislih sestavlja odgovor na standardno vprašanje, ki ga lahko doleti na mednarodni konferenci: »Se pravi, da si raziskovalec poezije iz Poljske? Katerega pa: Szymborske ali Miłosza?« Potrpežljivo in mirno pojasnjevanje, da je položaj obeh nobelovcev v domovini danes, če nič drugega, zapleten, da so z Miłoszem ostro polemizirali, ga metali s piedestala, ga potem z zmernim občutkom cringea zamolčevali, in šele od pred kratkim – če citiramo naslov enega izmed kritičnih tekstov Jakuba Skurtysa – *Miłosz strikes back*. Da ima Szymborska najbrž več oboževalcev v Italiji kakor na Poljskem, čeprav je po zaslugi modne serije znamke oblačil Medicine postala emblem življenjskega sloga. Kadar pa se vrača kot predmet literarne analize, je to prej v preobleki novomaterialistke – kot predhodnica preobrata k stvarjem ali kakšnega drugega trenda, ki trenutno ogreva srca preveč k teoretiziranju nagnjenih akademikov. Ampak da jo zares redki sodobni ustvarjalci danes pozorno prebirajo ali štejejo za resno inspiracijo. Tuji literarni znanstveniki pa si nejeverno manejo oči. Poljski

literarni znanstvenik mora mirno pojasnjevati, da se naša literatura razvija med drugim po zaslugi konfliktov. Po zaslugi tega, da ne čuti odpora do blatenja svetinj, sporov s slavnimi osebnostmi, ali pa velikopotezno postavlja nove spomenike, neodvisne od tistih, ki so jih zgradile minule avtoritete. Da ne bi bilo tako zanimivo, kot je, če si ne bi skakali v lase. Da nam samo skakanje v lase omogoča, da resno določimo estetske perspektive in postavke, glede katerih poteka igra.

Zato se mora moja – po sili okoliščin nezadostno niansirana in nekoliko okorna – pripoved o novi poljski literaturi opirati na opozicije. Poskušala bom narisati portret okolja, ki ne govori z enim glasom. V katerem se najzanimivejša stališča rojevajo iz najresnejših antagonizmov. Torej nima smisla dekonstrukcionistično razstavljati binarnosti. Tu je Poljska. Ostre delitve so naša posebnost.

Politična proti istovetnostni

Po transformaciji sistema se je poljska literatura za hip počutila podobno kot po pridobitvi neodvisnosti leta 1918 – lahko se je otresla političnih dolžnosti. Ni več veljala delitev na prvi (legalni) in drugi (ilegalni) založniški obtok knjig in prevladal je splošni vtis, da se je zdaj v literaturi končno mogoče ukvarjati z zasebnostjo. Trije Marcini polske poezije (Baran, Sendeki, Świetlicki) so v *Skupni (polfinalni) pesmi* (*Wiersz wspólny [półfinalowy]*) zapisali, da »zunaj za oknom ni za en kurc idej«. To slavje slepila o apolitičnosti literature ali o »koncu zgodovine«, ki ga je podpiral kulturni mainstream, ni trajalo dolgo in po mnenju nekaterih komentatorjev sploh ni izviralo iz naivnega zasuka k individualnemu izrazu, temveč je bilo že v temelju avantgardni poskus razširitve možnosti poljske verzifikacije.

S perspektive časa je jasno, da je, ko se je čez leta začela v literaturi kazati nova, polemična težnja k politično angažiranemu pisanju, avtorjem šlo približno za isto stvar kot njihovim predhodnikom. Se pravi za to, da bi pokazali, da je v romanu ali v pesmi dovoljeno vse, da knjiga lahko vključuje razprave o strukturalnih problemih, se spoprime s konfliktom, ki izvira iz razredne analize, in osvetli etične dileme, povezane s trenutnim družbenopolitičnim položajem. Avtorji, ki jih zanima ta način gledanja na

možnosti literature, nikakor niso enotna estetska ali generacijska skupina. Nekateri izmed njih so:

- Tomasz Bąk, ki z razpotegnjeno ironično-dovtipno pesniško frazo razlaga ekonomske krize;
- Konrad Góra, ki zna z anekdoto izraziti etično dilemo, z litanijo pa – analizo razmer, v katerih se je ta dilema porodila;
- Joanna Oparek, ki snuje poetično pripoved o odnosih nasilja in poželenja;
- Barbara Klicka, junakinje katere se, zafrustrirane zaradi delovnih razmer v kulturi, odločajo za teroristična dejanja;
- Wojciech Kopeć, ki namesto reportaže predlaga poetično montažo, v kateri povezuje zgodovino poljskih stavk s pacifističnimi družbami.

Toda če – kot sta zapisala urednika znane antologije *Nabrala se je slina* (*Zebrało się ślina*) iz leta 2016 – »angažirana poezija ni povezana s konkretnostjo nobene posamične izkušnje in nobene posebne istovetnosti«, če prej tvori skupnost »določenih prepričanj« kot »določene izkušnje«, ¹ potem je nekaj popolnoma drugega kot poezija, osredotočena na lovljenje konkretne pozicije subjekta, med drugim slam poezija, ki je vse izraziteje prisotna na poljski sceni. Radikalna iskrenost, ki prevladuje v poljski ustni literaturi, temelji predvsem na razkrivanju in pozicioniranju subjekta; analitična moč je v njej uporabljena za analizo »jaza«. Dela, ki izhajajo s slamovske scene (in širše: ki pripadajo predstavljeni tendenci), so lahko zelo politično deklarativna – običajno v smislu identitetne politike. Prav tu se njihove poti razhajajo s tem, kar smo še pred kratkim imenovali »angažirana poezija«, čeprav je za neizurjeno oko ta razlika lahko presubtilna, da bi jo sploh zaznalo.

¹ M. Koronkiewicz in P. Kaczmarek, *Uvodna beseda (Słowo wstępne)*, v: *Nabrala se je slina (Zebrało się ślina)*, Biuro Literackie, Stronie Śląskie 2016, str. 12.

Tematska proti tej, ki išče formule

Na primer – rodil si se v drugi polovici devetdesetih let in bi rad pisal realizem, in po nekem čudežu je ta zate povezava tistih tem, ki jih trenutno konzumirajo napredni liberalci, psiholoških likov s travmo in subtilno izbranega, mogoče celo rahlo poetičnega jezika. Takšno sranje. Mama dela v samopostrežbi Pikapolonica, meandri človeške psihe, rahločutna estetizacija poljske bede. Jaz pa mislim, da to ni noben odgovor na realizem²

– tako Mateusz Górniak, eden izmed najizrazitejših poljskih prozaistov, rojenih v devetdesetih letih, povzame bistveno težnjo v najnovejši literaturi: tematskost. Mogoče pa bi bilo boljše reči: problemskost. Ali kot Górniak v istem intervjuju: »kriza domišljije«.

Istočasno tudi mainstreamska razprava o knjigah ceni tematske etikete. Ni brez razloga pred časom skozi poljsko literarno kritiko završela razprava o pravici do kritiziranja knjig, oprtih na individualni travmatski izkušnji. Bila je naravna posledica hiperprodukcije podpopprečnih pripovedi o motnjah prehranjevanja, družinskem nasilju, spopadanju s homofobnostjo ali preprosto o trnovi poti k družbenemu vzponu človeka iz malega mesteca ali z vasi. Lahka dostopnost in didaktična enopomenskost teh zgodb sta povzročili, da so jih mlini promocije mleli z veseljem in hitro. Vstopile so v družbeno zavest, bile komentirane in brane. Toda ko jih je kritika podvrgla poglobljenemu branju, pogosto ni mogla prikriti razočaranja – dvome so vzbujali formalna naivnost, redundanca ali pedagoški model. Artikulacija teh dvomov pa je spet neredko vodila k množenju obtožb za elitizem, pomanjkanje empatije ali konservativnost. Skrbno so negovali nerazumevanje problema.

Toda v opoziciji do tematske ali problemske literature se vendarle razvija takšna poezija in proza, ki išče formulo, kako predati dejansko stanje. Želi povedati kaj o svetu (o strukturah, ki ga organizirajo, o aktualnih družbenopolitičnih okoliščinah itd.), vendar tega ne počne s preprosto besedilno reprezentacijo

² M. Górniak in K. Janczura, »Postal sem lažji za drget nad lastnim egom«. Z Mateuszem Górniakom se pogovarja Konrad Janczura (»Stalem się lżejszy o trzęsawę nad własnym ego.« Z Mateuszem Górniakiem rozmawia Konrad Janczura), Popmoderna.pl, 2022.

vsakdanjosti. Prej razmišlja po brechtovsko: če se »spreminja resničnost, se mora, da bi jo predstavili, spremeniti način predstavljanja«³. Zato se izmika klasifikaciji kot »literatura na dano temo«. V njej je manj »tem, ki jih trenutno konzumirajo napredni liberalci«, manj »psiholoških likov s travmo«. V večji meri je laboratorij raziskovanja:

- od človeka neodvisnih struktur; logike tega, kar ni odvisno od perspektive subjekta – kot v poeziji Radosława Jurczaka;
- »norosti, ki tiči pod tanko povrhnjico vsakdanjosti« – kot v ustvarjanju Adama Kaczanowskega;
- distopičnih mehanizmov sodobne politike – kot v prozi Marte Kozłowske;
- krivice, ki ni »nič intimnega« – kot v poeziji Kamile Janiak;
- čustvenih zapletov, ki izvirajo iz družinskih in družbenih odnosov – kot pri Nataliki Suszczyński;
- resničnosti, ki se je ne da (se je ne bi smelo dati!) udomačiti, kajti »apokalipsa se je že zgodila« – kot v prozi Mateusza Górnika.

Vendar ne smemo zamešati ustvarjalnosti, ki išče neočitno formulo, s katero bi raziskala stanje sveta, s takšno, ki sama o sebi misli, da je resničnost ne zanima. Za slednjo bi gotovo morali poiskati poseben predal, toda težko je katalogizirati ideološka slepila – tej urejevalni gesti se lahko torej pogumno odpovemo.

³ B. Brecht, *O teoriji realizma (Wokół teorii realizmu)*, v: *Marksizem in sodobna literarna veda: antologija (Marksizm i literaturoznawstwo współczesne: antologia)*, ur. A. Lam in B. Owczarek, prev. A. Lam, Państwowy Instytut Wydawniczy, Varšava 1979, 1. izd., str. 100.

Prepričevalna proti avtotematski

Poezija se na Poljskem izdaja v nakladah od sto petdeset do petsto izvodov (včasih jo dotisnejo, kar je za avtorja velik praznik). Za mlado poljsko prozo je zelo dober prodajni rezultat dva tisoč knjig. Takšne razmere nujno prisiljujejo k problematizaciji odnosa z bralcem. Pri tem je mogoče ubrati eno od dveh smeri: da se na vse pretege boriš za mikrosekunde njegove pozornosti ali da sprejmeš njegovo naključno odsotnost.

Specifični položaj literature v sodobni kulturni produkciji (menda sodi med staro šaro, ampak je še vedno izvir in temelj številnih drugih vej umetnosti) povzroča, da se zlahka izgubimo med možnostmi tega medija. Nekateri avtorji se, ne da bi se menili za naklade, odločajo privzeti didaktično držo – v bralcu želijo oblikovati določeni tip občutljivosti in na ta način vplivati na družbenopolitično resničnost. Tako razumljeno učinkovanje literature ima neogibno dokaj majhen doseg in je prejkone naključno – zato pa, če se kdaj zgodi, še leta pripovedujemo anekdote o njem. Kot pravi ustno izročilo, je bil neki fant, ki je, potem ko je prebral pesem Konrada Góre Matere božje klavniške (*Matki Boskiej Rzeźnej*), postal vegetarijanec. In morda je to največji dosežek poljske poezije, ki se zavzema za pravice živali. Toda ko si ogledamo pesniško frazo Górovih litanij, hitro ugotovimo, da čeprav je nedvomno presunljiva, njena čustvena sila vendarle v veliki meri izhaja iz analitične moči. Da ogoljena, ponovitvena konstrukcija izraža ogolelost industrializirane proizvodnje mesa – in da se je ravno s tem pesniku posrečilo v specifično formulo pesmi zmestiti zelo konkretno in zelo resnično pripoved o svetu. Dejstvo, da je en bralec Górove pesmi postal vegetarijanec, potemtakem ni več stržen pripovedi o moči poezije. Je prej anekdota, ki dokazuje, da pesem lahko vsebuje znanje o svetu in v nas izoblikuje določena prepričanja (ki jim lahko sledijo določene opredelitve). Toda če se pri Góri zdi ta prepričevalni način delovanja prejkone (sicer zelo zanimiv, ampak kljub vsemu) stranski proizvod, pa je po drugi strani mogoče najti celo mogočno vejo poljske literature, ki si lastno vlogo predstavlja kot poligon za urjenje bralčeve (etične) domišljije. Vanjo sodi precejšen del ekopoezije, ki neredko postavlja v središče kategorijo empatije do vsega, kar

ni človeško. Vanjo sodi ustvarjalnost naše zadnje nobelovke Olge Tokarczuk skupaj z njenima konceptoma »četrtstoletnega pripovedovalca« in »pozornega pripovedovalca«. Vanjo sodi tudi nemajhen del avtofikcije – ta, katerega glavna naloga je konfrontiranje bralca z drugostjo subjekta, ki se je odločil za ekspresijo. Vendar se zdi, da prekomerna in premalo niansirana osredotočenost na to, kaj narediti z naslovnikom (kako nanj vplivati, kako si prizadevati za njegovo pozornost, kako zaplesati pred njim), ustvarjalce oddaljuje od poglobljenega premisleka o tem, kaj imajo dejansko povedati in kako to lahko povedo v mediju, v katerem ustvarjajo.

Zato se zdi, da ima, paradokсно, ekipa »avtotematskih« (v nasprotju s »prepričevalnimi«) običajno povedati zanimivejše stvari. Kljub videzu pri tem ne gre za avtorje, ki neprestano preplevajo hermetične, strogo literarne teme, se utapljaajo v intertekstualnih povezavah in se veselijo tega, koliko seminarjskih nalog na polonistiki bi se dalo napisati na osnovi enega njihovega verza. Gre prej za avtorje, ki zajemajo fragmente resničnosti zato, da bi jih zelo natančno in zavestno spremenili v gradivo literarnega dela. Prav s tem pa tudi komentirali pogoje funkcioniranja pesmi ali romana.

- Justyni Kulikowski na ta način po nekem čudežu uspeva kopiciti minule travme in sram zaradi porekla, nato pa iz njih sestavljati pesmi, ki na novo predelujejo najzanimivejše probleme visokega modernizma;
- Edward Pasewicz do te mere zabrisuje meje med erotiko in pisanjem, da se je včasih težko odločiti, kaj je pravzaprav pravi predmet zanimanja pesmi: je to poželenje ali pripovedovanje;
- Jul Łyskawa si je tako zelo vzel k srcu kot psihoanaliza staro metaforo umetniške stvaritve kot subjekta, da je sklenil napisati tekočo zgodbo o prigrudah oživiljenega umetniškega dela;
- Kacper Bartczak se je, zgrožen nad napetostjo med umetnostjo proizvodnje in biološkostjo življenja, tako v poeziji kot tudi v esejih spraševal o neizogibni umetnosti in možni biološkosti pesmi same;

- Filip Matwiejczuk snuje pesniško avtofikcijo o brezposelnosti, ekonomski emigraciji, nevrorazličnosti in družini, hkrati pa se potaplja v literarno izročilo in stalno širi repozitorij razpoložljivih oblik sodobnega poljskega pesništva;
- Jakub Sęczyk predstavlja vizijo poezije, ki je izmenjava ali relacija in torej deluje po podobnem načelu kot denar – s tem pa tudi sinhrono pripoveduje o kapitalističnih odnosih in lastnih pesniških ambicijah.

Nemajhen delež sodobnih poljskih avtorjev dokazuje, da je vsako delo lahko tudi parateoretična izpoved na temo lastnih načel funkcioniranja. Ti pisatelji se lahko med seboj zelo razlikujejo – imajo ne le različne sloge, ampak tudi različne predstave na temo ontologije literature. Pa vendar jih povezuje neverjetno samozavedanje, tankovestnost pri formuliranju izjav – pa tudi nasprotovanje tistim, ki moči literature (ker umeščajo bralca v središče lastnih zanimanj) ne bi radi videli v tem, kaj in kako govori, ampak v tem, kako učinkuje na naslovnika.

In vse, kar je zunaj

Vendar pa je z nasprotji tako, da kadar z njihovo pomočjo poskušas razvrstiti celotno literarno produkcijo, prej ali slej naletiš na takšne pojave in takšna imena, ki se jih ne da opisati na ta način. Na žalost jih je najlažje prezreti – to pa je veliko tveganje, kajti v razpokah različnih konfliktov se lahko skriva pravi eksperiment, ki ga ne bomo opazili, če bomo kot pokvarjena plošča ponavljali gesla in kategorije, ki nas zanimajo že dolga leta.

Vendar to ne pomeni, da je binarno razporejanje napačna taktika in da bi se ji morali izogibati. V opisih, ki jih predlagam zgoraj, so se znašla imena, ki so bila še pred nekaj ali pred dobrimi desetimi leti odrinjena na obrobje, ker se niso mogla zместiti v tedanje porazdelitve. Rešitev torej najbrž ni izogibanje porazdelitvam, temveč prej njihovo pogosto in kritično revidiranje.

Poleg zgoraj opisanih pojavov, ki sem jih izbrala po ključu konflikta, lahko v poljski literaturi zadnjih let najdemo tudi takšne težnje, ki se

nikakor ne opirajo na dihotomijo. Takšno je npr. vračanje tradicionalnih verzifikacijskih oblik, včasih (vendar ne vedno) širše poimenovano vrnitev klasicizma. Formalne ambicije, ki so bile dolgo rezervirane bodisi za nišo konservativne poezije ali za prikaze obrtniških večšin, se na lepem vračajo kot dragocena izpovedna strategija. Lahko bi tudi pokazali na močni patronat Tomaža Šalamuna nad mlado poljsko poezijo, ki sproža razvneto čustva v razpravah, povezanih z literaturo – in ga krepijo tako močne kritične in prevodne geste kot tudi mlada ustvarjalna okolja, ki priznavajo to inspiracijo. V novi poljski prozi pa je po eni strani mogoče opozoriti na bistveno vlogo kratkih zgodb (ampak tudi na fragmentarnost, minimalizem velikega dela izdanih knjig), po drugi pa spet – na vračajoči se vpliv ameriškega postmodernističnega romana z vsem pripadajočim zaledjem narativnih tehnik. Naši pozornosti ne more uiti masivni napad neverjetnosti: nekateri jo povezujejo z nadrealizmom, drugi z *weird fiction*, spet tretji – z absurdnim humorjem generacije Z.

Obstaja tudi cel katalog izjemno pomembnih, toda že ugaslih teženj. Dolga leta je bila na Poljskem zelo važen pojav tako imenovana kibernetška poezija, na dinamični konceptualni razvoj katere opozarjajo predvsem zapovrstni manifesti v letih 2011–2019 delujočega krakovskega kolektiva Ločljivost kruha (Rozdzielczość Chleba). Desetletje pred njimi je enako burno stopila na sceno skupina varšavskih neolingvistov, ki je glasila radikalni tekstualizem, na formalni ravni pa opozarjala predvsem na pesem kot vizualno obliko. Posebej ironično je, da je bila avtorica, ki jo dandanes najbolj povezujejo s tem tokom, Joanna Mueller, tudi prva, ki se je odpovedala skupnim postulatam in razglasila spremenjena prepričanja, pri čemer je zlasti poudarila vlogo osebne izkušnje v poeziji.

Komentatorji knjižnega trga pogosto poudarjajo, da je Poljska izjemen pojav, kar zadeva prevodno literaturo. Tu in tam lahko slišimo, da skoraj 40 % pri nas izdanih knjig tvorijo prevodi iz drugih jezikov, kar naredi ogromen vtis ne le v primerjavi s tako nase usmerjenimi trgi, kot je ameriški, ampak tudi z bližjimi, srednjeevropskimi založniškimi okolji. Dozdeva se, da ta odstotek z leti pada – kar pa ni posledica manjšega zanimanja za tuje literature (naravnost obratno, absolutno število na Poljskem izdanih prevodov stalno narašča!), pač pa povečanja deleža poljske literature na trgu. Tako ali drugače, ni preveč velikopotezna trditev, da so tako poljski

bralci kot poljski pisatelji izjemno odprti za dialog z drugimi literaturami.

Ta ustvarjalni pogovor s pojavi, ki so se porodili nekoliko dlje kot za prvim vogalom, je lahko zelo obetaven. Ne potekajo brez razloga najbolj zagrizeni spori med domačimi kritiki na temo patronov – in res zelo redko pod tem razumemo razprave o starih mojstrih ali naših nobelovcih (čeprav se tudi to kdaj zgodi). Prepriamo se glede Johna Ashberyja, Tomaža Šalamuna, kdaj pa celo T. S. Eliota, Franza Kafke ali Leonore Carrington. Prevod je pri nas končno cenjen kot literarna dejavnost, in nekateri izmed najaktivnejših prevajalcev delujejo kot kuratorji avtorskih izborov. Vse to kaže, da poljska literatura, čeprav ima svojo specifiko, istočasno nikakor ni samozadostna. Brez kompleksov se pogovarja z drugimi literaturami, brez pomislekov postavlja kanone. Ker pa je kanon oblast, bi si težko predstavljali podobne velikopotezne geste brez vsakih konfliktov. Prav slednji so namreč motor nadaljnjega razvoja.

Anna Adamowicz

Anna Adamowicz (1993) je pesnica, dela kot laboratorijska diagnostičarka. Objavila je šest pesniških zbirk, od tega dve pod psevdonimom Laura Osińska. V pesmih med drugim obravnava tematiko telesa in biološkosti človeške kondicije, v obeh zbirkah, podpisanih s psevdonimom, pa išče pesniški izraz za lezbična razmerja in družbeno vidnost lezbijk. Za zbirko *Animalia* (2019) je prejela nagrado Wisławe Szymborske, večkrat je bila nominirana tudi za druge pesniške nagrade.

**labodji spev berača, ki umira od lakote v zatesnjenem sodu
z eno samo odprtino, pri kateri bedi kralj Sicilije, kralj
Nemčije, sveti rimski cesar, kralj Jeruzalema, antikrist,
stupor mundi, Friderik II. Hohenstauf**

oh, kako se motiš, ti, ki bediš z očesom pri svetlini soda.
moja duša, doslej varno zvita v klobko v češariki,
brsti kot filigranska mreža,
se razcveta kot drobno nitkasto podgobje,
bisernato uhaja skozi vse pore lesa,
prerašča tvoje cesarstvo

surovina

rešiti te v pesmi, želva
ki požiraš plastično vrečko namesto meduze,
položiti te v to kolesnico kot v zibelko, krsto,
samo toliko lahko naredim, oprosti, ne morem ti pripeljati
jate morskih klobukov, utripajočih kot srca,
ne morem te naučiti kako razlikovati polimere od mezogleje,
ne morem se odreči medicinski opremi za enkratno uporabo,
ne morem razbliniti Velike pacifiške cone smrti,
ne morem uplniti človeštva na vseh celinah,
ker kdo bi te takrat rešil v pesmi, želva, sestra

Prevedla Katarina Šalamun Biedrzycka

stopam zadaj, ker je pločnik preozek

rada bi, da bi pome prileteli vesoljci,
edina oborožena revolucija pa, ki si je želim,
je konec sveta, ki bo vse pometel z igralne plošče

poslednji spev hlačastega kodrorepca

sem steklena kroglica, ki ščebeta ponoči;
sem steklena kroglica, ki se obrača v dlani;

skledica za nektar, košara za sadje;
izdolbena jama, uspavani vulkan;

počeni kristal, amorfna morfija;
razneteni krik, žlahtna kapljica mesa;

sem steklena kroglica, tiktakajoča bomba;
sem steklena kroglica, zadušil te bom v spanju;

koagulacija

prepad po sredi hrbta
prekrvavljeni žlebič

krčenje žil
razcvet celic

zavezujejo se dveri
dren odvaja motno

hrustljajo trombociti
škripajo laminini

kamni domina
pletenu mrežo fibrina

kanal vzdolž vretenc
lahko se začne predstava

zatiskanje paščkov
izlivanje vsebine

oblikuje kaskada
hreščijo spolzke besede

beljakovine plešejo balet
beljakovine plešejo valček

trkajo tempo
nimam časa jokati

[]

moto iz Jeana Cocteauja

mislim o filmu [režiserkin priimek], kjer [igralkin
priimek] potopi dlani v ogledalo, da bi prestopila
na drugo stran – poznam ta trik, v modri knjigi
sem prebrala, da je namesto ogledala kontejner z živim srebrom;

rada bi, da bi bil namesto telesa kontejner z živim srebrom,
da bi bilo mogoče izstopiti iz vseh modrih knjig,
potopiti dlani v telo kot v ogledalo, vstopiti
vate kot režiserka v igralko v cenenem filmu

[]

igra je zaštekala, zato si pritisnila save;
zbrisano: vse ozke postelje, ki so
nama zadoščale, ker sva se zlivali v eno;
vse banalne večerje z zajtrkom;
vsa zagotovila, da *nikoli* in da *vedno*;
vsi *ljubim* in vsi *sovražim*;
vsi *prosimpridi*, vsi *nehodi*;
vse drobne kretnje, gosti gibi dlani;
točni udarec z blazino, zgrešeni udarec z bičem;
vsa moja telesa predana vsaki tebi

{ }

pomislila sem, da bi zgodbe oblačila v sonete:
vsem se besede zlagajo same v čisto ravne
trinajstke s cezurami lepimi kot večerno

nebo, kot kamena strela, kot vonj detelje,
ki je z naskokom osvojila trgce v naselju,

moja punca pa je kot stokrat
vse te cezure teh sonetistov,
kako kaj, sonetisti, kako kaj zdravje, kako kaj križ

{ }

zaprte cerkve in cerkve v obnovi
googlov zemljevid mestnih napajališč
zapršeni kelihi v steklenem muzeju
kaplja gelata ki maže obleko
prečkanje kanalov mostiček za mostičkom
prečkanje teles mostiček pri mostičku
kaplja aperola ki jo nosi morje
zapršeni skeleti v naravoslovnem muzeju
papirnata mapa vodnih tramvajev
cerkve v obnovi in cerkve gratis

{ }

no kaj pa počneš Osińska kako bi s tem sivim sploščenim
 kot gramoz hrapavim
 kot prah sipkim jezikom
rada opisala to dekle migotavo kot
 sončni zajčki
na gladini jezera
 v katero je ravno skočila
 tvoja veščina govora in povezovanja?

Dominik Bielicki

Dominik Bielicki (1976) je pesnik, dela kot programer. V poeziji se izreka o družbenih in civilizacijskih spremembah v sodobni Poljski, videnih skozi mehanizme osebnega spomina. Je avtor treh pesniških zbirk, od katerih je bil za *Paviljone* (*Pawilony*, 2018) nagrajen z literarno nagrado Gdynia, za *Veliki pinkponk* (*Wielki ping-pong*, 2024) – pa z vrocлавsko pesniško nagrado Silesius.

Hans, the Oracle expert

Nekega dne je stopil na prag in rekel:
Hello, I'm Hans, the Oracle expert!
Mornar hrust. Ko so ga posadili
pred prosti terminal,

je glasno zavzdihnil: ni lahko
biti veliki Hans onkraj morja.
Sezul si je čevlje, čevelj ob čevelj, in vsi so gledali
zlato nitko timberlanda.

Tri mesece je bil z nami,
pa se skoraj ni dotaknil tipkovnice.
Pozorno je poslušal naša srečanja,
rezal svinjske zrezke, pripovedoval o svojem volvu.

Nakar je nazadnje prišel s kovčkom
in okrog dveh izpraznil svoje mesto.
Thank you for your job, Hans!
Srečno pot!

Focaccia

Tortilla, tarta, focaccia.
Kot vedno za novo jed izvem
od tistih, ki jo jejo vsak dan
že več rodov. Moj Bog,
brez focaccie ne gre!
Sveži rožmarin! Zakaj so tako dolgo
govorili o vsem drugem, samo o tem ne?
So jo hoteli imeti samo zase?
Jih je nekdo imel rad? Je
imel avto basovski izpuh?
Otročaj mlečne zobe kot čekane?
Zakaj imajo ravno danes
usta polna focaccie
in grmijo, ko krilijo s priborom?
Se je kaj zgodilo?

Čaše

v zadnjih nočeh
v vseh tistih kuhinjah
ovijane v zastonske časopise
imel sem jih od doma menda
so bile za šampanjec
toda nikdar jih nisem uporabil
in šele v lastnem stanovanju
sem jih vrgel stran

Blagovnica

Vsi jo imajo radi,
samo nihče ne kupuje v njej.
Čeprav so zamenjali vrata
in odprodali površino,
in ima res prijetne toalete.

Ko boš šel v nedeljo mimo s sankami,
se ozri na blagovnico.

In poskusi kdaj kaj kupiti v njej.
Grah, trak za lase,
etui.

Kermit

Ali vemo, kdo je bil Kermit zares,
v svojem življenju? Kakšna je bila videti
njegova starost, osamelost v veliki hiši
na dvainpetdeseti ulici?
Z omaro, polno kavbojk, s katerimi
so ga zasipali Levi's, Klein, Diesel?
Z zaprtim klavirjem,
težkimi zastori na oknih?
Z vsemi tistimi slikami,
za katere so z njim pozirali vsi
igralci, pevke? S pristrčnim
portretom od Warhola, ki je
odšel? Imel je veliko prijateljev,
toda o njihovih usodah vemo enako malo.
In ali ni znal samo dajati?
Dajal je že samo s tem, da je.
Dovolj je bilo, da je stopil na oder
tak, kakršen je bil ustvarjen,
da je sam pri sebi kaj govoril ali pel.
Se spominjate tistega poznega fušanja
s Kylie Minogue? Pa tiste,
ene izmed zadnjih slik, na kateri
sedi na stolu, obrnjen k nam,
zabubljen sam vase, kakor
pred televizorjem?

Gospod Janek

V maminem inštitutu je bil gospod Janek,
ki se je spoznal na fakse.

Menil sem, da če se mi kaj ne bo izšlo,
potem bom postal ravno tak gospod Janek.

Z radiem, čajnikom, pepelnikom
v prostorih za tehnično osebje.

Ki spajka slušalke,
krmi skalarke.

Gospod Janek, ki ne hiti,
ampak razmišlja o vseh stvareh,

podvrženih pritisku: o hrbtenicah stolov,
čitalcih diskov, stojalih za praproti.

Ki v trdi temi postavlja nogo
na zgornji klin lestve.

Ki preklinja na vse pretege,
ker se je sam pretegnil.

Brcnil sem žogo

Brcnil sem žogo pozabljeno na igrišču
(Hania je v travi božala kunca)
še drugič. Streljal sem v gol
in mimo gola (preoster kot), ponovno
z levo (torej ni slabša), z desno
(ni veliko boljša). Hodil sem za žogo
(niti torbe nisem odvrigel), nespretno
sem brcal. Nikoli nisem znal igrati
in vedel sem, da se to ne bo več spremenilo.
Ni se v meni oglasila zapoznena poklicanost.
Niti najmanj nisem obžaloval, da moje življenje
poteka kar najdlje od takšnih reči.
Brcnil sem žogo, ker je bila okrogla in napihnjena
in ker ni bilo nikogar, ki mu kaj pomeni.

Veliki pinkponk

enkrat nisem imel osebne
enkrat nisem imel žiga
enkrat nisem imel čevljev za preobut
enkrat sem se zmotil v uri
enkrat nisem imel para
enkrat je žogica padla
za železno rešetko pečke
stegnil sem se ponjo in zagledal
veliko drugih pravljičnih žogic
in disciplinsko so me odpustili
ker je bil govor o tem koliko tehta rešetka
ki se samo še za las drži
enkrat pa so me spet pogojno sprejeli
enkrat pa sem bil najmlajši v skupini
in so mi ukazali govorit habdula habdula
enkrat pa sem bil najstarejši v skupini
z do kraja zaloputnjenimi
vrati k velikemu pinkponku

[Našel sem ključ ...]

Našel sem ključ
in šel v klet,
kjer je sredi krame
ostal kozarec
njegovih vloženih kumaric.

Ampak ko sem hotel eno potegniti ven,
mi je razpadla v roki.
Privil sem kozarec
in ga odložil. Novi lastnik
ga ne bo več odprl,

ampak samo vrgel v kontejner.
Na kakšnem smetišču bo kozarec počil,
črepinje se bodo razletele, kislá raztopina
pa se bo zlila s splošnim razkrojem.
Toda kumarice bodo ostale tesno druga ob drugi.

Slezenovci

Slezenovci. Našel sem jih.
Blok poleg našega
ima izhod iz veže naravnost med slezenovce.
Našel sem jih. Slezenovce.

Vprašam Hanio, ali ve,
kako se imenujejo te rožice.
Ja, ne, mi odgovori.
Slezenovci, ji rečem.

Slezenovci, smešno.
Krohotava se. Slezenovci
raznašajo najin smeh
kot barvasti megafoni.

Marta Dzido

Marta Dzido (1981) je pisateljica, režiserka in filmska producentka. Med drugim je napisala šest romanov, v katerih piše tako o intimnih kot o družbenih vidikih ženske izkušnje. Kot filmska ustvarjalka se ukvarja predvsem z družbenimi temami s posebnim poudarkom na vlogi žensk, na primer v dokumentarnem filmu *Solidarnost po žensko* (*Solidarność według kobiet*, 2014), ki ga je pospremila dokumentarna knjiga *Ženske Solidarnosti* (*Kobiety Solidarności*, 2016). Za roman *Uživancija* (*Frajda*, 2018) je bila nagrajena z literarno nagrado Evropske unije (2019), za povezovanje literature z drugimi umetniškimi področji pa z Norwidovo nagrado (2021).

Možek

(odlomek iz romana)

Dober dan, jaz sem zaradi oglasa, aha, ni več aktualen, vas bomo poklicali nazaj, pošljite, prosim, svoj cv, poklicali bomo nazaj, bolečine v prsnem košu ne ponehajo, jemljite to zvečer, dobro boste spali, mogoče bo boljše, pridite spet čez en mesec.

»Se vam kaj sanja?«

»Ja.«

»Kaj pa?«

»Nič.«

»Veš, Magda, ne razumem te več, razumi, ni tako, kot misliš, rad bi bil malo sam ... da bi ... veš, ampak za kaj gre, ne vem, spremenila si se, vse to je nekam ...«

»Jaz sem se spremenila? Štirinajst ur na dan si v službi, en, drugi, peti projekt, telefon v soboto, službena potovanja ...«

»Kaj pa počneš ti? Čepiš doma, niti pospraviš ne, samo sediš, kaj delaš cele dneve, pridem in nimam niti čaja iz česa popiti, ker so vsi lončki v pomivalnem koritu, lepljivi, z zasušenimi usedlinami.«

Gledam ga in ne morem verjeti. Čisto gladek obraz, čisti nohtki, drag parfum, telefon z digitalnim fotoaparatom. Nikoli ne pije iz steklenice, vedno iz kozarca. Električna avtomatska zobna krtačka, izkaznica za fitness, zloščeni čevlji, šal, kapa, gatke pod hlačkami, v perspektivi avtek na obroke in kredit za ljubko hiško za mestecem.

Dokončani dve študijski smeri, diplome jezikovnih šol, opravljeni mednarodni izpiti, gram belega, gram zelenega. Prijazen, kulturen, obvladan, marljiv in učinkovit. Očka v štiriindvajsetem nadstropju, zapet do vratu, hlače na rob, vizitke z napisom »namestnik generalnega direktorja«, v fasciklu »osebno« ima linke na strani s punčkami – najstnice, dijakinje, gimnazijke, detajli razprtih spolovil.

Mama v vladni inštituciji. Ukvarja se z dodeljevanjem denarja za konference, srečanja, delegacije, vizitacije, potovanja, obiske, lete, nove avtomobile za vladne uslužbenke, prodaja licitacije in gleda skozi prste za neporavnane vsote.

»Daj mir, meni je delo pomembno, mogoče mi bojo že v kratkem dali povišico, napredoval bom, imel bom samostojno delovno mesto, a veš, kaj to pomeni?«

»Ne vem.«

»Rad bi malo živel sam, rad bi se za nekaj časa odselil, rad bi malo stanoval sam.«

»Ni problema, meni je vseeno, itak te skoraj ni doma.«

»Vseeno ti je?«

»Vseeno. A tebi pa ni? Kar pojdi k tej svoji bejbiki, k tej svoji asistentki. Kako lepo se beseda tajnica rima z lajdrice.«

»Kaj hočeš reči?« ...

»Kaj? A sam sebi pišeš take sms-e? Rada bi te celega prepoljubljala, pridi k meni, tako sem zrajcana, oh, oh, saj mi bo še prišlo od navdušenja. Si natakneš kondom? Mogoče pa si natikaš po dva, enega na drugega? Tak prijazen fantek, ki ima čiste nohtke, mora skrbeti zase, samo da ne boš zbolel, Mateuszek ...«

»Kdo ti je dovolil brati moje sms-e?«

»Nihče. Sama sem si dovolila, jaz si vse sama dovljujem, ne veš, ne veš, konec je, konec je s pridno punčko, prijazno, nasmehljano, točno, lepo počesano, snažno oblečeno. Konec je s kimanjem in kosilci pri tvojih starših, konec je pogovorov o poroki in o tem, da mi bo mogoče tvoj oče priskrbel službo, nočem nobene službe pri tvojem očetu, nobene, in poroke na matičnem uradu ravno tako nočem, podpisovanja papirčkov, ta gospod sme s to gospo, kuverte s kešem, nevesta zbira rože, ženin pa kuverte, nočem tega, varuška za otroka tisoč zlotov, vrtec z jahalno šolo, s tenisom, s tujimi jeziki, mulček izmozgan, pa so tu vendar še kvalifikacije za televizijski kviz, natečaji, borilne veščine, aerobika, tečaj projektiranja internetnih strani, zasebna šola, pouk od šestih do petindvajsetih, Ukrajinka pospravlja ob četrtkih in sobotah, dopust v italijanskem zdravilišču, let z avionom, prenosnik na plaži, mejli od šefa, ne moreva si privoščiti drugega otroka, ne moreva si, no, veš, zdaj ta projekt, potem pa potovanje v Malezijo za tri mesece, program za televizijo, toda to je skrivnost, no, in veš, ne moreva si privoščiti drugega, zdaj je treba Kajtušu nadgraditi računalnik, da se bo začel učiti še arabščine, angleščina in arabščina, dva osnovna jezika, v enciklopediji je prišel že do G, G kot govno, kot govno, slišiš? Ni slab,

res ne. Ko starši spijo, sedi pred ekranom in razfukava lobanje. Ta igra je v nekaterih državah prepovedana, toda na Poljskem je dostopna, lahko ubijaš s sekiro, s strelom iz pištole, z debelo injekcijo s strupom, lahko razčesneš glavo in vidiš izlivajoče se možgane, lahko pritisneš na ripplej in si v upočasnjem tempu ponovno ogledaš isto. Če že ne fotorealistično-nekrofilška grafika growa, potem naslovi strani animal porna, konji, psi, svinje ... Tako rad ima živali, mogoče bo postal veterinar.«

»Dovolj imam. Tega ne morem več poslušati, to je kup bedarij. Jutri me ne bo nazaj, stvari bom pustil, ampak razumi me, rad bi si malo odpočil, premislil nekaj zadev.«

»Okej. Imaš novo bejbo, kul, to razumem, nisem se vživela v tvoje okolje, ne vzpenjam se na vrh, nerodno se je z mano kazati znancem, imam kisel obraz, nisem fenica, nisem trendi, taka combat girl je v napoto, vtika se v pogovore, stika, ne smeje se vicem o rakavih bolnikih, čudakinja pač. Zna še kaj pokomentirati, da je brezupno, primitivno, primitivizem je v modi, zavidam smisel za humor, težko je živeti s takšno čudno bejbo, vodke ne pije, mesa ne je, v supernovo ne hodi, pa še na muziko se ne spozna, hitro se naveliča, kaj za ena frajla je to. Je pa že boljša tista nasmejana, prijazna, kavico ti poda, pofafa ti ga, full service, dan in noč. In če se ga s kolegi nažreš, ti nič ne reče, fantje včasih pač morajo, nič ne reče in si ga še pusti vtakniti, čeprav ji ni do tega, ti vseeno da. Taka kot jaz pa, čudakinja ... Okej, ampak kaj si mislijo kolegi, razumem te, to je lahko pretežavno.«

»Veš, da sem jaz odprt za različne možnosti, za predloge, ampak ti, ki si bojda tako moderna, bereš moje sms-e, spremenila si se.«

»Spremenila sem se.«

In je odšel.

Z Mateuszem je bilo vedno vse na hitro. Vselila sva se skupaj, preden sva se utegnila spoznati. Pozneje sva odpotovala na počitnice, po teh počitnicah pa se je začelo, njegova služba, moja brezposelnost, načrti za poroko, opremljanje mojega stanovanja za njegov denar, skupni fotoaparati, skupni računalnik, ki ga uporablja samo on, njegovi starši pri naju na kosilu, skupni bančni račun, ključi, telefoni, kdaj boš nazaj in kje si? Hitro, prijetno, rutinsko. Njegov čas je bil razdeljen med reklamno agencijo in mene, triindvajset ur delo, ura zame, seks dvakrat tedensko, enkrat

tedensko, enkrat na dva tedna, enkrat na mesec.

Mateusz je bil eden tistih otrok, ki so vedno imeli vse, kar so hoteli. V trgovini se je ulegel na trebuh in s pestmi tolkel ob pod. Nič hudega, če je bil v trgovini en sam nič, on se je vseeno ulegel. Igrače so mu kupovali v brezcarinski prodajalni, vojački G. I. Joe pod smrečico, hlače sprane kavbojke, avtomobilček daljinsko voden, računalnik Atari, igre dolge ure snemane z magnetofona, vsi so hodili po prstih, ker če se je kabelček premaknil, se je pokazal error, in potem je šlo vseh štirideset minut presnemavanja v nič, in Mateuszu so se usteca skrivila v narobe obrnjeni U, in potem je šele bilo, oj, kaj je šele bilo potem. Mateuszek je moral imeti vse. Zelene banane, mandarine, šunko v konzervi od strica iz Amerike, kar je hotel, to je dobil, zadoščalo je, da je malo glasneje zacvilil. Nikoli jih ni dobil po riti. Mama je imela štiriintrideset let, ko ga je rodila, deset let sta se trudila zanj, deset let vprašanj babic, tet, tašč: no, kdaj bo? Lahko bi že končno imela kakšnega dojenčka.

Razmišljala sta celo, da bi otroka posvojila, dvakrat sta se celo srečala z nekim fantkom. Bil je prijazen, tih, boječ, vendar sta si premislila, ker je imel nekam temno polt in sta pomislila, da se bo potem videlo, da ni njun, poleg tega pa se je kmalu zatem izkazalo, da je Mateuszeva mama noseča, no, in oni temni je samo malo prišel na okus, nekaj časa je še čakal, da ga bosta spet prišla obiskat, stal je pri oknu, molil, vendar ni bilo nič iz tega. Pozneje se mu je sanjalo o tej prijazni, dobri gospe, Mateuszevi mami, da se mu nasmiha, da mu daje čokoladni bonbon v ustka, in rad bi se stisnil k njej, ona pa se oddaljuje, postaja vse manjša. Sam pa se spet prebuja v dvorani za enajst otrok, v mokri, polulani postelji, in noče vstati.

Tako je torej Mateusz moral biti pocrkljan, paradižniki poparjeni, olupljeni, cmočki narejeni doma, čokoladka z lešniki. Pljunil je v očija – nič hudega, to je vendar otrok. V šoli je udaril sošolko – to je vendar ljubi Mateuszek, mu je že kaj naredila. Mateuszek, pazi nase, da si ne razbiješ kolenc, ne tekaj, ker se boš nadihal mrzlega zraka in se prehladil. Mateuszek s kapo in šalom, ko so drugi otroci v trenirkah, Mateuszek v žabicah pod hlačami, Mateuszek v dveh pajackih, rdeč ko kuhan rak od vročine, Mateuszevi prijateljski skačejo po lestvicah, on pa sedi na klopici z mamo, ki ga drži za roko.

Toda Mateuszu je bilo zadosti, in ko je dopolnil trinajst let, je pobegnil

od doma in se odpeljal v Jarocin vohat lepilo. Na vlaku si je ostrigel lase, si jih želiral s sladkorjem, potem pa je bil tri dni nepriseben. Toda ko je tako ležal ob strani enako neprisebne sošolke in je iz njegove glave izpareval butapren, so njegovo podzavest kljub vsemu napolnjevale besede, ne plezaj previsoko, pazi, ne počni tega, ne snemaj kape, ne grizi nohtov, ne tekaj, ne skači, pusti, pazi, ne drobi, ne igray se z lulčkom, pusti zavesa pri miru, mamica je zavesa oprala in zlikala, ne nagajaj mamici, mamica bo jokala, če bo Mateuszek tako poreden. In Mateuszek tega ni več zdržal in je nazadnje svojo mamico hudo prizadel.

Zdaj se ob misli na dom spominja prepovedi, z zlikanimi zavesami, s stopniščem, ki je simuliralo toploto, od katere bi se človek lahko zadušil. Zato se Mateusz v službi počuti dobro, tako dobro, da v službi je, preživlja večere, ostaja po delovnem času, navezuje romanco, včasih v službi celo spi. Kajti tam mu nihče ne govori: pusti pri miru, ne tekaj, ne igray se z lulčkom. Podjetja imajo rada takšne uslužbenca, ki ostajajo po delovnem času, ki so marljivi, kadar je treba, tudi v nedeljo, in tudi v soboto, pa čez dolgi vikend. Zaročenka ostaja doma, s čim pa se ukvarja? Malo ga je sram reči, da išče delo.

Ta iz službe pa, ta, ki je prišla pred kratkim, tako spolzka, in za povrh črna, nič hudega, da je pobarvana. Starejša, urejena, nohte ima dolge, doma pa rožnate lisice za vklepanje s kožuščkom, iz hladilnika vzame kocko ledu, vtakne si jo globoko v češpljo in reče – pridi že.

Ne pogovarjata se. Ona ve, da on, on ve, da ona. Tu končno ni več pusti pri miru, ne dotikaj se, ne igray se z lulčkom. Sta poročna prstana kupljena? Sta. Je restavracija rezervirana? Je. Črna ve, da on, on ve, da črna, ni o čem govoriti. V službi je dovolj, da ji pošlje mejl, čez petnajst minut pri dvigalih, dvigalo na stop in pet minut samo za fafanje ali da ji ga na hitro vtakne.

»Kaj pa dela zaročenka?«

»Išče službo.«

»Kaj če bi se zaročenka dobila z mojim bratom, on dela nekaj za eno novo agencijo, veš, dalo bi se kaj narediti glede tega.«

Zaročenka se je srečala z bratom.

Velika dvorana, dvanajst mest z računalniki, devet zasadenih.

»Živijo, to je nova punca, Magda, od danes bo delala z nami.«

»Živijo.«

Usedem se k oknu, ne vem najbolje, kaj naj bi delala. Raziskala naj bi, kateri varšavski klub nam bo omogočil snemanje reklame, ampak da bo zastonj. Gledam ljudi, videti so, kot da bi imeli obraze narisane v flešu, nekakšna otroško preprosta animacija, toda ko grem v kopalnico, se izkaže, da se moj obraz ne razlikuje veliko od njihovih, ali celo še hujše, da moj ne dosega niti fleša, prej se vpisuje v konvencijo painta, dva napačna odgovora – ta ali oni. Govorijo glasno, razločno, cedijo besede, kot da bi se jih morali za nalogo naučiti na pamet, torej tudi sama malce spremenim ton glasu. Glas je pomemben, glas, bodilengvidž in imidž. Provokacija po naročilu, medsebojno lizanje po jajcih, kao sproščenost, kao kul, hlinimo mladino, da bi mladina hlinila nas. Kreiramo svet za potrebe neobstoječih targetov. To je samo konvencija, si mislim, igra, ki jo je treba odigrati. Zmogla bom. Ne pozabiti, da ne smem prekrižati rok pred sabo, ker to pomeni, da sem v zadregi, ne smem se praskati po nosu, ker bo sogovornik pomislil, da lažem, med pogovorom s šefom ne smem sedeti s široko razmaknjenimi nogami, ker lahko to razume kot spodbudo k seksu. Ne gledati naravnost v oči, ne odvrnati pogleda, biti sproščena, dajati vtis obvladane. Ne začenjati dneva s pitjem kave in preverjanjem pošte. Na vsako situacijo imeti pripravljen odgovor v več možnih variantah. Biti prijazna, nasmejana, in tudi če je kaj slabo, reči, da je super.

Ania P. sedi na moji desni. Rdeči lasje, uhanček v jeziku, v obrvi in v pički. Na pisalni mizi ima fosforescentno mater božjo, kar tako, za štos.

Adrian N., plešast, v živo rumeni srajci, neobrit, pod pisalno mizo prazna steklenica od konjaka. Da bi ja vsi videli.

Marcin L., debel, z dolgimi mastnimi, razkuštranimi lasmi, reče: v reklamni agenciji delaš, dokler ne končaš, in nikogar ne briga, če je dve ponoči.

Ha, ha, ha, se trese od smeha, sam pri sebi ali še raje v računalnik, suhec v majici, na kateri je bil logo mcdonaldsa predelan v logo marihuane.

Kaj blebečeš, stari, denar vendar šteje, ne, denar vendar šteje, denar šteje, šteje, šteje.

Uživancija

(odlomek iz romana)

To je bilo nekega dne še pred koncem sveta. Še pred prelomom tisočletja, v prejšnjem stoletju. S flomastrom, s črnim markerjem, sem ti na trebuh napisala tri številke: ena, dve, sedem. Tolikokrat sva se ljubila. Nisi mi hotel verjeti, da sem preštela. Ampak sem. Neke noči sem te pogrešala. Mislila sem na vse najine krate in jih naštela osemindeset, potem pa sem samo še prištevala. Tudi zdaj bom prištela, ta najin zadnji krat tik prejle, v zadnjem delu trga Starega mesta, navzdol po ozkih stopnicah in po tlakovcih, potem pa v neko vežo, ki je bila ravno odprta, najbrž za naju, za naju so bile odprte vse veže, čez vrt za hišo, pri rešetki, po kateri so se vzpenjale vitice trte. Prste sem zatisnila okrog rešetke, tvoja koža pa je dišala po timijanu, majaronu in sladki papriki. Prej si še utegnil zaklicati prijatelju:

»Skočil bom ven za deset minut, ne bom dolgo, po cigarete, takoj bom nazaj.«

V teh smešnih belih kuharskih oblačilih, ker si se pred dvema tednoma zaposlil v enem izmed lokalov v starem mestu. Vsak dan sem prihajala k tebi. Stala sem na uličnem vogalu, tako da si lahko skozi okno videl, da sem že tam. Nekaj časa nama je to vzelo, ampak na srečo je bil tvoj prijatelj razumevajoč, videl je in vedel. Pravil je:

»V redu, samo da boš hitro nazaj.«

Ti pa si zato potem zvečer ostajal za spoznanje dlje in si zaključeval tudi namesto njega.

»Naj karma kroži,« si govoril, on pa je prikimaval.

Zapirala sem oči, razpirala usta, ti pa si vanje potisnil jagodo, povaljano v sladkorju, ali pa košček avokada. Najina srečanja takrat so imela okus po slaščicah, priboljških, sladkih prigrizkih, karameliziranih bananah. Bila sva nekje med gimnazijo in fakulteto, nič nama ni bilo treba, nihče ni od naju ničesar pričakoval, nikomur se ni nikamor mudilo. Počela bi lahko vse, kar sva hotela, in zadoščala nama je že zavest, da lahko, saj nama sploh ni bilo treba vsega.

Od kod naj bi takrat vedela, da bo to najino zadnje brezskrbno poletje. Stojim na uličnem vogalu, v modri oblekici, skrivaj pogledujem, ali že greš.

Zrak je tako gost, da bi ga lahko rezal. Vrtinči se prah. Na lepem je vse prazno in tiho. V daljavi se zabliška. Na mizicah, ki stojijo pred lokalom, plahutajo beli prti. Sprva nemir, hip za tem vznemirjenje. Bliža se nevihta.

Brez besed te zgrabim za roko, na slepo stečeva v eno izmed vež. Tvoje lice, hrapavo od enodnevnih kocin, moji prsti, zatisnjeni okrog rešetke, dotik jezika na vratu, slina z okusom po baziliki, toplo, topleje, topleje, vroče.

Odtis prstov na stegnu.

»Čakaj.« Iz torbice potegnem flomaster. Narišem tri črne številke. Enka, dvojka, sedemka.

»Ne morem verjeti! Kako si to preštela?«

»Nekoč nisem mogla zaspiti, mislila sem nate in na vse najine zanosе. Lahko bi štela ovčke, ampak nekako je nanese, da sem štela nekaj drugega. In nisem zaspala.«

Sto sedemindvajset, po ulicah pa se valijo potoki dežja. Sezujem se in te bosa poljubim v slovo. Zadihan, zardel se mi izgubiš izpred oči. Nad popkom imaš s flomastrom zašifrirano sporočilo od mene. Obleka, prepojena z vodo, se mi lepi na kožo. Pod ulično svetilko deževnica napolnjuje izdolbeno polovico lubenice. Vsak hip se bo spet prikazalo sonce.

Varšava, poletje tisoč devetsto devetdeset nekaj.

Ni šlo za seks, ne za užitek tukaj in zdaj, ne za zadovoljitev. Najprijetnejši je bil trenutek tik preden, negotovost, pričakovanje, ko je bil vsak večer topel, hrustljiv, ko je dišalo po oblubi. Brez vsakih obveznosti. Želel si si me močno in takoj, vendar sva odlašala v neskončnost. Posadil si me na balanco kolesa in sva drvela po praznih ulicah. Prepevala sem izmišljene pesmice. Ko sva se peljala po bregu navzdol, si me objemal okoli pasu, jaz pa sem vreščala. Potem sva ležala na pesku ob reki, dražil si mi trebuh s travno bilko.

»Ljubi se z mano,« si govoril.

Jaz pa:

»Ne še.«

»Ljubi se, ne bom več zdržal.«

Smejala sem se in nazadnje popustila, na nebu pa se je okrogčila luna.

Kako se je vse to sploh začelo? Trdiš, da sem bila takrat stara petnajst let. Nemogoče. Petnajst let, to je še otrok, ne ženska. Vztrajaš, da je bilo točno

tako. Naj ti bo. Torej jaz šele med ličinko in metuljem, še v zapredku, ti pa si se nekam peljal in nisi imel vozovnice. Nikoli nisi imel veljavne vozovnice. Stal si na stopničkah, da bi lahko vsak hip skočil dol in stekel, kolikor bi ti dale noge, če bi bila sila. Avtobus je nadležno rukal. Utrujeni in molčeči ljudje so se drgnili drug ob drugega. Na lepem pa. Punca je snela kapuco. Zagledal si dolge, rjave kodre njenih las, ki so ji padali čez hrbet. Na sebi je imela svetel kožušček. In slušalke walkmana na ušesih. Gledala je skozi okno. Tako trdiš ti, po mojem pa so bili lasje spleteni v kito. Jaz vem bolje, ker bi me motilo, če bi mi padali na obraz in v oči, ampak to je tvoj spomin, govori dalje.

Izstopil si, čeprav to ni bila tvoja postaja, toda dekle je imelo v sebi magnet, ti pa si se ji, zaradi privlačne sile brezvoljen, nemočen, dal odpeljati na nevidnem povodcu. Kot pes.

Stopala je v ritmu pesmi, zibajoč se v bokih je plavala v oblakih. Ena, dve, ena, ti pa deset metrov za njo, da se ne bi zavzela, da greš za njo. Dokler na koncu nisi več zdržal, stekel si k njej, ujel njen korak in plaho izdaval:

»Živijo ...«

»Živijo,« sem začudena odgovorila.

Zame se je začelo ob drugi priliki. V dvorani kluba je bila gneča, na odru pa skupina. V ušesih je piskalo od trušča, v laseh megla cigaretnega dima, ker takrat še ni bilo ločenih prostorov za kadilce. Ljudje so se pozibavali v transu, dekleta z uhani v ustih ali obrveh, fantje z dreda, s chokerji na vratu. »Oblaček, rožnat si,« je pel pevec, melodično je recitiral, mogoče pa ne, mogoče pa je bilo to kdaj drugič, takrat pa prej tole: »Naj se tuje zemlje prag umakne izpred nog, midva pa se bova za roke držala.«

Rečeš:

»Ne, to takrat je bil drug komad: 'Vem, kaj si želim, ampak iz lesa so njihove oči.'«

»Pa kaj še. Nikoli si nisi mogel zapomniti tekstov pesmi, zdaj pa. Glasbo že, vedno si znal brez napake odbobnati ritem, ampak besedilo? Naj ti bo.« V dvorani je bila torej gneča, trije akordi, vreščanje na vsa usta in skladba o tem, da ni prihodnosti. Bo tako v redu? Čeprav so bile zame takrat tako ali tako vse pesmi samo o strasti.

Fant, ki se ga spomnim, je čepel pod steno. Na sebi je imel oranžne hlače in buleirje. Lase pobarvane na zeleno, štrleča ušesa kot vilinec. Nisem si mogla kaj. Zadelo me je kot strela z jasnega, tako nenadno je usekala. Počepnila sem poleg njega. Kot električni tok me je prešinjala zavest, da zdaj ali nikoli. Brez besed sem te poljubila. Dolgo, globoko, vsa omamljena.

Pogledal si me, potem pa sem v ušesu začutila tvoj šepet:

»Dobro poljubljaš. Kdo te je naučil?«

Čez nekaj dni si znal mojo telefonsko številko na pamet. Mama me je klicala iz sosednje sobe:

»Spet zate.«

Vlekla sem kabel čez predsobo, se usedala pred vrata, slušalka je bila vroča. Utripala je, rdeče razbeljena. Dogajalo se je v časih telefonskih govorilnic. Požiralo ti je impulze, ko si stal, ves zmrznjen, in se nisi zmenil za ljudi, ki so stali v vrsti za tabo in nestrpno menciali, ker so tudi oni imeli nekaj važnega, ampak koga brigajo drugi ljudje in njihove važne zadeve, ti si imel bolj važno, najbolj važno pod soncem. Tvoja je bila edina v vsem vesolju. Približal si ustnice slušalki, blizu, bližje, kot bi verjel, da se lahko na ta način dotakneš mojih ustnic na drugi strani kabla, nekaj kilometrov stran.

»Kaj delaš?«

»Nič posebnega. Učim se za test.«

»Si mislila name? Si me pogrešala?«

Jaz:

»Ja ... zelo.« Z razpotegnjenim ejem in podaljšanim ojem.

Ti pa hitro, kakor iz brzostrelke:

»Do kdaj imaš jutri pouk?«

Vedela sem, da boš čakal pred šolo, tik za ograjo, vzel boš moj nahrbtnik in stekla bova v kakšno vežo ali pa v bližnji park. Vprašal boš:

»Te lahko poljubim?«

Teh nekaj kratkih tednov si vedno spraševal:

»Ali lahko?« Preden si mi slekel bluzo, preden si mi razpel hlače, preden:

»Lahko?«

Vedel si, da hočem, da ti sploh ne bi bilo treba spraševati, ker sem se potopila vate do vratu, do ušes, do kraja sem utonila v tebi. Pa si vseeno spraševal. Pristajala sem. Na vse.

Julia Fiedorczuk

Julia Fiedorczuk (1975) je pesnica, pisateljica, prevajalka in literarna znanstvenica (amerikanistka). Kot pesnico jo povezujejo z ekopoetiko in ekofeminizmom, vendar je področje njenih ustvarjalnih zanimanj veliko širše; za njihov skupni imenovalec bi lahko imeli novo občutljivost subjekta v posthumanističnem svetu. Je avtorica osmih pesniških zbirk ter sedmih romanov in novelističnih zbirk. Za pesniško zbirko *Psalmi* (*Psalmi*, 2018) je prejela nagrado Wisławe Szymborske, večkrat je bila nominirana tudi za prozo, med drugim za literarno nagrado Nike za roman *Breztežnost* (*Nieważkość*, 2015).

[in tako sva otrpnila v hladu noči]

in tako sva otrpnila v hladu noči
ko je mrak zajezil nalet sonca
in rdeče potemnel izpod vek

breztežnost junijskega neba
je padla na tvoja podolžna stopala
in moje rdeče nohte.

nenehna projekcija
v najinih stokratnih očeh
je obrnila obzorje na hrbet

odhajava kot vedno vsak zase
ko zagori konec filma:
v temi se bolje slišijo žabe.

[**Tem pa, ki hrepenijo, naj se čas zvije**]

Tem pa, ki hrepenijo, naj se čas zvije
v klobko, orešček, lupinico, najbolj krhek
čolniček, ki bo domiselno pretihotapil ganotje,
v vzratnem ogledalu elegantni oblaki.

Sem te bom pripeljala. Ti pokazala ta kamen,
to grbasto drevo, dragoceno roso. Sem bova sedla,
kjer zdaj snemam sliko, jedki čas na bleščečem papirju
ti bom poslala po nebu.

Tem, ki hrepenijo, naj se pot dvigne
kakor preproga, k zdravilnim oblakom –
o da bi pomagali izbrisati to žalost, ki je kot trn,
kot prezgodnji virus, ostri odkrušek zrcala.

Imam naju na koncu jezika, toda v tej figuri je jok:
stalna, enolična tožba, starejša od mene,
ki gre od gora, ki jo prinašajo krila.

Na vrtu

1.

najprej stopala, daljni kraji,
hladni šok ostrega dneva
po vrvi živcev, vračam se
k sebi, pozdravljam se s kožo
(dlani – grabežljiva cvetova),
spomin na obraz in svet.

sonce prileze izza plota,
prereže trato in grmovje,
veselita se polovično,
trava nekaj tihceno govori.
v senci se rodijo mrzli biseri,
sonce si jih nabira.

2.

sonce je pospravilo roso,
od jutra se svet spodmika izpod stopal, ko
stojim na pragu, štejem prve liste,
imam samo dvoje oči za ta zapleteni
tren, in kaj mi bodo te rože, ko pa so one jutri
in jaz včeraj, s konico kulija pribijam
na list zgovorni piš,
udarni val, ki nam smodi
konice las in nohte.

3.

šla bom dol na vrt, odrezala šop rumenih narcis,
majcena smrt za moje veselje,
na vratih me zadrži veter
za sekundo poševnega sonca,
nagli krč strahu,
ko bi že bila čez prag, rože
kot žive v vazi.

4.

danes skoraj ni smrti,
to mlada pomlad huka
v grmih ob rožnatem svitu,
od svita tople slamice luči
se dražijo z njim, zaspanim.
v plazmi sence se ona spominja
zime

Zakaj nisem postala glasbenica

Otrok ni hotel spati.
Srdito je rojilo okrog svetilke.
Mesec je potoval čez obraz
in puščal sledove gosenic.
Strah je bil v teh svetlobnih anomalijah,
v njih je bil strah.

Podnevi je oče nalovil plankton
in z njim naj bi nekaj nakrmili. Kita?
Končal je pod mikroskopom. Plankton,
ne kit. Cvilež vodnih bolh
pod stekelcem, tankim kot vafeljček
ledu, zadržan v ustih,
je bil akustična prevara,

tako kot kriki bakterij
v čajniku z vrelo vodo –
če gre za nebo,
je obstajal observatorij in tolste zvezde,
planet Jupiter je imel kapo iz vate,
v katero so bile zataknjene lune.

Vredno je opozoriti na to staro lipo.
Prepleti vej so čudni kot čarovničine dlani.
Ker je napadal sneg in medvedi
hodijo pod oknom v bundah.

Ker je pritisnil mraz in jih vleče k veselim hišam,
kjer je toplo, kjer je televizor.

Autobiographia Literaria

Hotel sem povedati to in to, in to
Marcin Sendeki

pred tistim dnem ko bo kdo zvil temni ekran
neba otresel zvezde kot ogorke žerjavice
sem hotela napisati
o mravljah ježih o podgobju

pred tistim dnem ko bo kdo zvil temni ekran neba
otresel zvezde kot ogorke žerjavice
bi ti rada posvetila
(kdor koli si
kjer koli sanjaš)
vse nočne
vse mestne
luči

Psalm V

Lepota obstaja, *la ermozura* egziste, in raji
niso umetni, samo kako bi imeli pahljače
iz ginka, zelene poleg kmalu rumenih, in človeške
obrazne na soncu, arhitekturne bisere in misli
o prahu, v katerega se povračamo? Čez dva dni
se spomnim samo še teorije, kaj sva govorila
o matematiki Alhambre in odlomkov pesmi, torej
se hitro slečem, da bi to zasačila
na delu življenja, da bi se nasitila z dobroto
tvoje hiše med griči, ki so opasani
z radostjo, kjer iščem in najdevam, iščem
in ne najdevam, iščem in izginjam, in –

Prevedla Lara Unuk

Psalm XII

vstajanje pred svitom, svetla
Venera nad borovci, temna,
temna debla. S koreninami globoko
v človeška telesa vrasli čas
(pravimo moj, pravimo naš)
lušči granatni lak
s sramežljivih hiš
in, dekapiran v talilniku zemlje,
pravi pravcati, sveži dan,

že:

pred sedemnajst tisoč leti
je nekdo zgnetel figurico živali.
prva knjiga
se je začejala z besedo *jeza* –

Prevedla Lara Unuk

Psalm XXVIII

lepota obstaja in obstaja hiša,
obdana od dežja, obkoljena od soja tvojih
bilbordov, Varšava: sama s teboj in preostankom
nedelje preiskujem teren, ko iščem
navodila, kaŕipote, zemljevid, brez katerega
je življenje nemogoče, potem pa mogoče, mogoče
brez druŕbe oroŕja in ljubezni, potem pa
nemogoče spolzki vozli časa v ledenih
dlaneh – baje se že sem k nam pelje
sinje septembrsko sonce? baje se bo
nekaj počasi končalo, nekaj drugega pa ne?

Prevedla Lara Unuk

[ali ko je svet v sanjah čisto nov]

ali ko je svet v sanjah čisto nov
in jaz čisto nov, sveže zgneten iz strdi
sonca, ki se poseda v pregibih
listov in rok, v usnjatih dolinah, višnjevih

cvetovih, ki obsipajo na lepem oživiljene
veje, ko na porozni koži časa
vzcvetajo sladko-grenke kaplje, kaplje rose,
drhteče v nevidnem vetru na jezikih trav

kakor od nestrpnosti, in ko je to zares
nestrpnost, strast snovi,
ki pomerja oblike, enkrat tako, drugič drugačno,

v skupnih sanjah o obstoju, zdaj,
v mokrem soncu, ko nekaj pravi: pridi
k meni z vsem, zdaj pridi k meni:

Konrad Góra

Konrad Góra (1978) je pesnik, založnik poezije in družbeni aktivist. Močno je povezan z anarhističnimi, pacifističnimi in skvoterskimi okolji, poezijo prakticira kot enega izmed načinov prizadevanja za boljši svet. Je avtor osmih pesniških zbirk, od katerih je bil za *Koledar majev* (*Kalendarz majów*, 2019) nagrajen z vrocлавsko pesniško nagrado Silesius. Za pesniške nagrade so bile nominirane tudi druge njegove knjige, na primer pesnitev *Njé* (*Nie*), sestavljena iz 1137 distihov, posvečenih istemu številu žrtev gradbene nesreče v oblačilni tovarni v Bangladešu. Konrad Góra je tudi prejemnik pesniške nagrade Silesius za celotni opus.

Vroclav

V do včeraj neznanem zraku. Breznacionalen kot Vojvodinec.
V državi, kjer se zaradi odsotnosti Židov in mej vsepovsod
bijejo ugasle vojne za maternice. Za biserno matico naroda,
ki ga cucki vlačijo v gobcih. Za Mater božjo povratno kot F16.
Povratno kot rjave steklenice, nepovratno kot zelene. Ko jemljem mero
kot mrliški krojač, pokopališki geodet, vidim, da me z vseh strani obdaja
morje, prekrito z dlako segnitih konj, tolsto in bleščeče kot kavčuk;
Odra, ki se dviga v grlo s krvjo dežele, Sovjetov in Nemcev,
se je strdila v njem. Podobni že, ampak to so oni; vidi se po sencah, ker jih
imajo
več. Ker smo se že vsi trmasto odločili onemeti, sem bil poslan,
da bi vam to uzavestil.

Pesniški večer

»Seveda, obstajajo tudi poti razvoja, ki niso samozanikanje.« Njegov ton priklicuje v misli cvrčanje olja za cvrtje in, zgrbljen v osrednjem krogu, prav tak vonj zavoham z njegovih gibkih ust. »Ja, ampak to bi bilo že razglašanje pogledov, ki so v nasprotju s črko ustave.« (Vsesplošna veselost. Smeh.)

Tukaj je dvanajstletnica, ki me opazuje z očmi gekona. Preseda se na stolu: oblačila so ji pretesna. Smeh naju oba ustvarja in zdaj spominjava na mrtvi ptici na palicah, ki ju premika lovčev pomočnik, vrani za privabljanje sov.

»Torej, naš grešni jaz, naše nesrečno upanje, s katerim drsimo k megleni obljudi delte ...« glas mu za hip preide skoraj v petje, »... nam mora zadoščati tako za krmilo kot za sidro.« Zaposlen sam s sabo gledam brez prezira, kako se mu še močnejše napihuje obraz in ga skozi vse pore zapuščajo roji ličink, ki jih neprestano poskuša pogoltniti, na lepem osamljen v obleganem središču.

Silili bomo k svojim materam

Silili bomo k svojim materam
v mokrih in gluhih sobah srečanj
s strahom stražarja, da sluti prav vse
z zadnjo nitjo, v katero nas zapreda.

V mokrih in gluhih sobah srečanj
nič ne zatajiti in viseti
z zadnjo nitjo, v katero nas zapreda,
to je upanje za javni denar:

nič ne zatajiti in viseti
na lasu sanj; vse, kar nas povezuje.
To je upanje za javni denar
znano našim materam iz usahlega mleka.

Iz Szymborske

Pada sneg, sekira in štor, ki sta si tuja,
sta na lepem eno.

Pada sneg, zdaj teče, zdaj tone.

Pada sneg, oče gnoja v vznesenosti.

Pada sneg, onadva sta samotna, pod njim sta.

Pada sneg iz Szymborske, iz Shakespearja,
pesnikov izpred vojne, raztreščeni na črke
norveščine, ki je nihče ne obvlada.

Pada sneg, postavim vanj vodko
za sovražnikovo sedmino, vendar pijem sneg:
pri nas na vasi je malo razvedril,
zato je vsaka smrt izhod za ljudi.

Pada njegova senca, vrača se, ne vrne.

Huawei

Na Kitajskem si moraš
da bi objavil pesem
izmisliti nov znak
Ne zadošča sklop dveh
na primer ribji ptič
Toda že trije veljajo
za čisto izvirnega
Na primer ribji ptič zemlje
to je jebemti krt
Za vsako publikacijo brez troznaka
ti grozi nov odmerek dela
na tekočem traku v huaweiju ali v
aplikaciji temu
»Ti« pišem v poznanem pomenu
Meni ne grozi nič
Jaz sem zahtevnost troznaka povzdignil
do popolnosti nepoznane v izvirniku
Nasploh so Kitajci in Poljaki
komajda ponovljivi
Jaz sem najprej štanca in kopirnica
Na tekočem traku huaweijsa ti bom izdelal
poprej neznano
komunikacijsko metodo
hkrati intuitivno in
kategorično razrešljivo
V aplikaciji temu prikazal
način prehoda od žalovanja k
izrazu raznoednosti
Znam šteti do tri toliko
je časa toliko preslikav
Šele četrto je nova slika

Poljsko-poljska pesem

So ljudje ki ne slišijo
besede orel v besedi orati
Ne boš jim pojasnil da gre za kremplje
Ne slišijo niti besede orje v besedi orel
Z njimi se lahko pogovarjaš samo
o pomembnih stvareh
o kraju in simbolih

Redarju

Zbiralci starega železja v svojem argoju, vztrajam pri tem, čeprav
je to mogoče po hegeljansko ali pa stockholmski,
jeklu pripisujejo lastnosti lesa –
pravijo »prepereva« in trohni«, »zažgati v plavžu« –
Ne »rjavi«, »pretopiti« –
Kot da bi hoteli oživiti to, kar jih živi.
Podobno drvarji, oni prav tako vidijo les
že v drevesu, toda kot rablji, ki se rešujejo pred vestjo:
ne poimenujejo žag, ne določajo gozdov drugače kot kakor
prostori okrog krajev, ne rečejo »bukev«,
rečejo »pohištvo«; ne »jesen«, ampak »opaž«;
iglavce kličejo »saje«. Samo o hrastih
molčijo (zbiralcem starega železja za baker ni mar;
redar pa ga v telefonu ima vsekdar).

Kalkulator

Pride torej tisti za avtorja slabi čas, ko
namesto da bi pisal, pripoveduje vice: gre frajer
z mlekom in limono; ali ima mačka ali pa je starinar –
z mešanico alkalnega in kislega proizvoda
odstraniš vsako črnilo, tudi tisto za žige.
Vem, ker sem bil v tolpi, ki je ponarejala
evrovozovnice, dokler so jih na Poljskem izdajali,
s kemičnim svinčnikom, najbrž do 2002 (največji radikanci
so kupovali karto Zgorzelec–Görlitz in izpisovali
traso Vroclav–Oslo–Pariz–Madrid–Ceuta,
ker so bili trajekti v ponudbi, drugo, povratno pa
po želji); to so bili vegani, mleko
so molzli iz soje in konoplje »ta ne zadene« za prevodnike,
jaz pa sem bil njihov kalkulator, internet je bil na ročni pogon.

Ko sem opuščal zbiranje železja,
so medenino odkupovali po 9,50.
Zadnji mesec sva se z družabnikom
vozila okrog trgovin, kioskov,
prodajaln srečk, bank, v katerih
so sčasoma zavohali najine namene,
in zamenjevala ves denar
v kovance za en groš: 625
jih tehta kilogram.
Sipala sva jih v medeninasto banjico,
pred pol leta odloženo pod posteljo
v baraki, mogoče celo ostalino
po Nemcih, jih od zgoraj kurila s kisikom
in acetilenom, razgrebala sva jih z grabljami
z držajem iz palice, označene z zarezi.
Seveda je talilna toplota
medenine previsoka,
da bi dobila palice ali žar;
toda kot vsaj enostransko ožgani so
vseeno lahko veljali za odpad.
Stopnja donosa je bila 30 % minus gorivo,
plinske bombe so bile že napolnjene.
Najin kontakt s firmo odkupa
jih je s stisnjenimi zobmi naložil
v kabino mana kot krsto otroka
in izcedil: Vedno sta bila prifuknjena.
Danes je cena medenine na odkupni postaji 21.
Povrnitev investicije bi bila več kot trikratna,
povrnili bi se tudi kovanci za dva groša.

Mickiewicz

Proti koncu 80. in na začetku 90. let 20. stoletja
je med Poznanjem in Międzyrzeczem
ropala banda debilov – genijev:
štirih bratov, ki so se pisali Mickiewicz,
in najstarejšega so poimenovali Adam,
zaradi česar je moral imeti vedno
pri sebi osebno izkaznico.
Specializirali so se za krajo krav
iz zadrug, potem njihove stečajne mase:
dogovorjeni z odjemalcem s traktorjem
dve, tri vasi od pašnika ali magari hleva –
kraja tatvine – so prihajali ponoči s polnimi
nahrbtniki in odpeljali do štiri glave,
katerikrat celo plemenjakov – to pa je vrednost rabljene
bolhe – in do jutra šli po stranskih poteh
po petnajst kilometrov, z razjezeno,
zmedeno rogato živino. Kako so
mešali sledi? Živinčedom so obuli
gumijaste škornje, dva spredaj, dva odzadaj –
in stopinje, človeške, ne živalske,
so vodile v obe smeri. To je
vsa ta literatura; mogoče, da je življenje –
pot brez smeri, v tujih čevljih,
gotovo v klavnico, gotovo v zgodovino.

Mateusz Górniak

Mateusz Górniak (1996) je pisatelj, dramaturg in filmski kritik. Je avtor štirih proznih del, v katerih se veseli do formalnega eksperimentiranja povezuje z intenco brez pokroviteljstva in paternalizma predati glas manj privilegiranim članom družbe. Poleg proze piše Górniak dramska besedila, ki jih uprizarjajo v najvidnejših poljskih gledališčih. Za zbirko zgodb / eksperimentalni roman *Trash Story* (2022) ter diptih novel *Dva romana gibanja* (*Dwie powieści ruchu*, 2023) je bil nominiran med drugim za Conradovo nagrado, literarno nagrado Gdynia in literarno nagrado Nike.

Nomadka

(odlomek iz novele)

Kadar zaprem oči, letim vzvratno. Kadar jih odprem, vidim nad sabo roj zvezdic. Srce je prenaglo. V treh minutah sem popila lonček etiopske filtrirane kave. Svet je lep. Pregarja me občutek, da je vse lahko znak. Moje življenje je serija vrstečih se ugank.

V to slastno etiopsko kavo mi je vrgla kocko ledu, da bi lahko pila pri priči, tako, kot imam rada, na dušek, z dvema ali tremi premori za dih. Pred pol urice je prišla na delo, čakala sem nanjo. Danes paradira v čevljih za hojo po hribih – to je njen artefakt huliganke, sama tako govori o tem. Pripoveduje, da se v njih počuti, kot da ima nalogo. Kot da bi morala iti kaj sunit. Ali tekati v njih po mestu z brezumnim nasmehom. Da si sme zaradi njih privoščiti malce več kot po navadi, v teniskah ali salonarjih. Pravi tudi, da v teh čevljih lahko gre in se zabije kje v hribih, in naj se jebejo vsi ali skoraj vsi, ona pa bo prosta in svobodna, šla bo po bregu in pot ji bo pretekel jelenček, ptič bo zažvižgal, in našla bo les za kurjavo in se bo vrnila v teh čevljih za hojo po hribih, po tem bregu navzdol, da si bo čisto sama zakurila na to prečudovito zvezdnato noč. Spoznala sem jo natanko pred desetimi tisočletji, poleti. V enem izmed naselij stoji neka klop, preprosto povedano, navadna klop, na kateri se je začelo najino prijateljstvo. Drevesa so navijala za naju. Metala senco nanjo. Ptica nestrpnica se je usedla na koš, iz katerega so se izsipavale smeti in izlivale barvaste tekočine. Ona pa je sedela tam, v senci, na tej klopi, v smradu tega koša, in izgledala je strašno, kot nekaj pogaženega ali kot mala pokvarjena urica, torej sem pristopila k njej, saj od nekdaj zbiram strte duše. Usedla sem se poleg nje, ona pa je mlela čikgumi, kot bi bila najeta. Rekla je, da je vse kul, da vedno tako izgleda. Kot štiri tisočletja muk ali kot vampirka, nekaj takega, in nasploh pogosto sliši to vprašanje, ampak zares je vse kul, in sama ne ve čisto dobro, za kaj gre. Potem sva pet debelih ur žvečili najhujšo žvečko na tržišču in razpredali pogovor. Izlila mi je vse svoje kratko življenje, in že čez hip, potem ko je zagotovila, da je kul, je držala na dlani svoje zastrupljeno, mestoma požoltelo srce. Bila je veličastna, že čez minuto, v vsem tem svojem dostojanstvenem trpljenju. Punca, ki že za pozdrav vrže vate mrzli, lepljivi, cedeči se zavoj mesa. Ki je jeklo in serje v hosti, v postelji

pa vsak dan umira, in vsakič je hujše. Na lepem je govorila nekaj o jetrih in jih pri priči potegnila na dan, od jeter pa je vodila ravna cesta k anekdoti, na obzorju katere se je risala nekakšna škrlatna sreča, zdrizasta ljubezen. Takšna je bila. Zatem pa je izpljunila žvečko, torej sem jo tudi jaz, in polotili sva se naslednje, ona pa je zamenjala temo. Napeto sem jo poslušala. Mlaskala je to žvečko zares hitro, besno, in rekla je, da še hitreje in bolj besno žveči žvečko njena mati. Energično sva se vzljubili. Teh pet premlaskanih ur je bilo najina prelepa pilotna oddaja. Na videz en sam razvlečen žanrski prizor na klopi, vendar je bilo tam vse. Žalost, ki jo je težko ubesediti, ampak tudi nalezljiva ekstaza. Gugalnice in oranžade iz otroštva. Vreščanje mlajših sester. Nore fatamorgane televizijskih programov. Katalog z dobrimi nasveti za preživetje, ko se vsepovsod naokrog razliva ves ta drek in je sploh slabo. Oči najinih mater, dlani očetov. Zgodbe iz zlitine. Kaj pomeni ta tetovaža? Pa tista brazgotina? In ta lepota pika? Nisva se mogli brzdati, drevje pa je bilo zeleno kot metina želatina. Ena je anekdoto zagnala, druga pa jo je prekinjala, ker ji je padlo na pamet nekaj izpred desetih minut. Grizenje jezikov v ognju pogovora, ljubezni. Takšni sva bili takrat in to je bilo lepo.

V tem lokalu dela dobrih pet let. Tukaj lahko popiješ filtrirano kavo iz trinajstih krajev, raztresenih po vsej zemeljski obli, pa tudi poješ na mestu spečeni krof, sirovo in cimetovo kvašeno pecivo, sirovo pito na začimbno-piškotni podlagi ali slani croissant z eksperimentalnim prelivom. Lahko tudi opazuješ ljudi. Jaz prihajam sem na zastojno kavo in da bi videla bližnjega človeka, mogoče pohrustala kakšne ostanke, in ravno zato, da bi opazovala ljudi. Danes mogoče celo predvsem zato, da bi jih opazovala, ker posebej lačna nisem. Ta kava draži želodec. Ja, in ko zaprem oči, takrat letim. Čisto meni podobno – vedno sem le korak od takega ali drugačnega kolapsa. Vsak dan sedim v tem lokalu. Tu imam svoj kot, tik pri vhodu, pod oknom, na nekakšni dvosedežni zofi. To je eno izmed mojih varnih mest, skrivališče. Tu me nihče ne vznemirja. Vidim pločnik, po pločniku gre starka in se opira na dežnik, čeprav danes gotovo ne bo deževalo. Fant v oranžni srajci se zaustavi tik ob oknu in si prižge cigareto. Iz za stolpnice se bo zdajci pokazalo sonce. Skozi lokal se vali zares čedna množica. Prihajajo sem s prenosniki ali s poslovnimi partnerji, včasih samo s slušalko v ušesu ali samo z aktovko. Kakor koli že – velik del te množice so zgarani ljudje, in ne le da ne izžarevajo zanimive energije, temveč niso privlačni niti kot predmet voajerizma.

Naročajo filtrirano kavo, govorijo prejkone tiho in naglo odhajajo. Drugače je s prgiščem posedačev, ki se jim očitno nikamor ne mudi, toda teh ljudi ni lahko izluščiti iz jutranje gneče. Danes sem naštela dva posedača in dve posedački. Vsak se je ugnezdil v svojem kotu. Nasproti mene sedi punca, od pet do glave oblečena v trenirko 4F, mati z dvema otrokoma jo je stisnila v kot. Vedno je cela v 4F, ne vem, za kaj pri tem gre. Ima različne trenirke, kape, bunde. Vsakič kaj novega, ampak samo iz 4F, sem pa prihaja vsak dan, tako kot jaz. Pogosto odgovarja na telefone, ki jo, tako se zdi, vznemirjajo. Nikoli ni slišati pogovora, dogaja se, da si, ko kaj govori, zakriva usta. Zdaj se drži pokonci in preverja pametni telefon, komaj je srknila kavo, rogljič pa leži pred njo nenačet, kot eksponat. Spričo šopirjenja matere z otrokoma ohranja popoln mir, čaka, da bodo odšli, in ve, da bo dočakala in ostala pri mizi sama, vzravnana kot smreka, z vsem tem svojim nemirnim življenjem pod črno kapo 4F. Drugače je z moškim, na oko šestdesetletnim, vedno v isti rjavi sintetični bundi. Neusmiljeno ga razkuri vsako otroško pobalinstvo, ko pa se otrokom pridružijo odrasli, takrat frajer preprosto skoči iz kože, se ustopi zraven in postane resnično zoprn. Videla sem prenekateri tak prizor, v katerega je bil vmešan. Neki problem mora imeti s temi otroki, ker jih strašno ne mara. Mogoče pa jih pač ne mara, brez travme in razloga? Mogoče preprosto ničesar ne mara in prihaja na to preobljudeno mesto zato, da bi sprostil svoje sovraštvo do družbe? Nimam ga sicer namena spraševati po tem. Zato pa me zanima njegov rdeči nos. Pripiram oči, da lahko sledim zavitim stezicam vijoličnih žilic na tem ogromnem nosanu. Kadar pa ne zijam vanj kot tele v nova vrata, takrat ošpegujem drugega izmed posedačev, pismonošo. On, takole nasploh, bodisi ni pismonoša in se samo tako oblači ali kar dobro lenuhari ali pa dela kot pismonoša šele popoldne, ker predtem vedno sedi tu, bere pesmi in si dela izpiske. Ima dojenčkast obraz, nasmejane oči. Po navadi ima s sabo cel kupček knjig in si resnično hitro in živahno dela te izpiske, v tem je podoben zanesenemu učencu. Lahko bi bil, na primer, genij. Ali morilec, tudi šarlatan ali tajni policist, ker sivi uradnik menda ne. Tolpa posedačev je posebna skupina ljudi, povezujejo jih po vsem lokalu razpredene nitke. Včasih se mi pokažejo. Te nitke vplivajo na gostoto prostora, mešajo nam glavo, problem želiranega zraka. Vodijo tudi k četrti od posedačk, punc v sivi bluzi. Vedno hodi v enaki sivi bluzi, ima jih kakšnih osem. Mogoče pa ima nekatere modele v dveh primerkih? Ne vem, ampak v

njenem primeru uganka niso bluže, to ni tako preprosto. Ta punca vsak dan prihaja sem s kamero. In je nikoli ne prižge. Ta kamera preprosto leži pred njo in vsem dela skrbi. Meni na primer od tega vrejo možgani. Ali bi skupaj z začetkom registracije resničnost podlegla preklikanosti? Ali gre tu za kak radikalni bum, ki se zgodi natanko v tisti mikrosekundi, ko se prižge mala rdeča lučka? Pojma nimam, ampak tukaj nekaj ni v redu.

Moram pojesti sirovo pito, si jo izprositi. Maham prijateljici, in ni mi treba dolgo mahati, ker me pri priči opazi, pride k meni in me vpraša, ali bi mogoče rada kaj pojedla. Torej ji rečem, da ja, da bi pojedla sirovo pito na tisti začimbno-piškotni podlagi, in jo pri priči dobim, ta podlaga je vendar specialiteta lokala, nekaj božanskega. Igra temelji na tem, da pecivo natakneš na drobne viličice tako, da vtakneš v usta vse: čokoladno, smetanasto-sirovo in čisto na koncu začimbno-piškotno, ki narekuje nove pogoje te igre okusov. Poplakujem z vodo, ki sem jo dobila h kavi. Jem, nagonsko, ampak marljivo, vztrajno, do konca. Natančno oblizujem viličice, zbiram vse drobtinice s krožnika, do zadnje. Gneča v kafiču se je zredčila. Punca v sivi bluzi je vzela kamero in odšla, preostala trojica posedačev si je oddahnila. Biovremensko stanje je, kot kaže, danes ugodno, takšno mnenje mi je prišlo na ušesa od dveh mizic levo. Pogoltnem zadnja požirka vode. Nagnem glavo, zaprem oči in spet, jebela, letim vzvratno.

Ko jih odprem, zagledam nad sabo roj zvezdic. Sonce se je prikazalo izza stolpnice. Ni več potoglavo jutro, ampak dan v vsej krasoti, še malo manjka do poldneva. Opraviti moram nekaj nalog, nekakšne opravke in srečanja. Moram se zbrati za odhod, se utopiti v mesto in se mu ponovno pustiti premleti. To me strašno privlači. Stati v trumi ljudi in imeti vtis, da so vsi znoreli. Zijati v koga na podzemni za sekundo predolgo. Se nonstop zaljubljeni. Voditi dolge pogovore z ljudmi, ki bodo nazadnje zagotovo šli v ogenj in zahtevali, da skočiš za njimi. Danes imam do roba natrpan urnik, morala bom biti tako tukaj kot tam. Pogovori in nakupi, med njimi pa drugi vtisi – kakšna neverica, nepričakovano srečanje, nekaj prizorov s pleneristične seanse, slikoviti sončni zahod na klopi, mogoče celo ob reki. Ko bom tavajoč iskala pašnike, kar koli že si mislim o njih. To je čisto meni podobno, da takole pohajam tod naokrog, se klatim. Tukaj, v tem mestu, se živi zares raznoliko. Meni pa je v veselje to opazovati, biti v tem in s tem postajati. Odpravim se in se poslovim, kot po navadi prisrčno.

Noro rada se usedem na cigareto pri spomeniku Smrkavca Neotesanca. In prav tja bom najbrž šla najprej. Nekakšen mali obred. Spomenik so postavili na enem izmed dvorišč pred dobrimi desetimi leti za hec. Istočasno so ustanovili društvo, posvečeno spominu na Smrkavca Neotesanca, ravno tako za hec, vendar deluje še danes in že dolgo ni več hec. Zadeva je pridobila svoj nivo, ker so ljudje spoznali, da je tak spomenik pomemben in potreben. Da se je mogoče k njemu usesti in se zares spominjati različnih Smrkavcev Neotesancev. Ponavljajo se v večini sodobnih biografij. To so fantje brez perspektiv, neolikani, nesramni in zato prepoznavni. Fantje od tod, krive noge in obrazi, sivi kot tukajšnji zidovi. Zelo univerzalne zgodbe nedolžnih bitij, ki ne najdejo drugih poti kot preprosta likvidacija in negacija vsega. V eni roki pir, v drugi čik – v tem je ves trik. Neki slikar in performer je huligane definiral kot ljudi, ki mogoče res serjejo na lastnem dvorišču, toda istočasno znajo voditi večtematski intelektualni pogovor s sosedom, drugim huliganom. Dan za dnem, zabava pač. Enaka sveta maša kot pri Smrkavcih Neotesancih. Spomnim se tistih njihovih širokih gat. Vsak blok, vsaka stanovanjska hiša, v kateri sem živela, je bila notorično poscana od Smrkavcev Neotesancev. Smetili so, niso spoštovali nočne tišine, fecljalo se jim je po vseh tistih njihovih psihoaktivnih substancah, pa si jih imel še vseeno rad, ker so, ko so prosili za cigaretko, to počeli z neponovljivo milino in so se jim tako lepo svetile očke, da jim preprosto, ne, nisi jim mogel odreči. Grem torej k spomeniku Smrkavca Neotesanca, da bi o vsem tem razmislila. Do prehoda imam dve ulici. Ena je do amena opicanjena – bele, poširkane stene, na pločnikih pa pridne punčke z rasnimi kužki. Drugo so utegnili gentrificirati samo do polovice. V njej je nekaj restavracij, takšnih boljših. Pa dva lokala, ki strežeta zajtrk do zgodnjega popoldneva, zato se tam zbira vsa ta pisana klapa jedcev šakšuke v premorih med kreativnimi zaposlitvami. Med te hrame dobre volje je stisnjenih nekaj posranih vhodnih vrat. Nekatera se dajo odpreti z brco ali odriniti z ramo, toda ta, za katerimi stoji spomenik Smrkavca Neotesanca, je društvo zaščitilo in zavarovalo z geslom. Stopim k domofonu, odtipkam cifro, počakam in povem geslo:

Vsota osnovnice je enaka kvadratu obeh krakov.

Ni pravo geslo.

No, potem pa: rada imam kolače.

Vstopite, prosim.

Trash Story

(odlomek iz romana)

Ime mi je Matija, jebe se meni policija, zame sta prva mama in ati, za kosilo me skomina po ocvrti batati.

Prihajam iz majhnega mesteca v Šleziji, vas je tu prešla v spalno naselje aglomeracije. Visoke ograje, rasni psi. Praktična, katoliška vzgoja in razvedrila vedno zaposlenih podjetnikov. Toda moja babica se še spomni, da je bila tu vas. Jaz sam pa se komaj še spomnim dedka. V mislih si ga slikam kot nekakšnega srečnega rdečega žužka, ki ima včasih napade besa in je neprestano oblečen v lososovo rožnato pižamo. To pižamo imamo doma vse do danes, v redu je, rad spim v njej, kadar pridem na obisk k staršem.

Babica in dedek sta zgradila hišo. Varčevanje, odločitve in odrekanje, potem pa nekaj let zidanja, na katero se je ob večerih, po svojih šihtih in obveznostih, vozil del družine in prijateljev. Delo z roko v roki, pomoč najbližjim, prihajali so z otroki, ki so se igrali na kupu peska in pomagali mešati cement. Skupaj so jedli sendviče, juho, kurili ogenj in pekli klobasice. Vkopali so klet, privzdignili dve nadstropji in ju pokrili s solidno streho, pod katero sem odraščal nekaj desetletij kasneje. Ob hiši so postavili še kokošnjak. Pogosto mislim nanj. In na babico, ki je s palico gnala kure. Potem so kokoši izginile, kokošnjak pa so predelali v prostorno pasjo uto. Tam sem preživel veliko časa, medtem ko je pes poležaval v hiši, na kavču pred televizorjem. Stari kokošnjak je bil moje skrivališče. Na eni strani je imel vrata na zapah, s katerim se nisem znal spopasti, na drugi pa – luknjo, veliko za ogromno kuro ali srednje velikega psa, skozi katero se je bilo dovolj pretisniti in že si se lahko vselil, v notranjosti ustvarjal vzporedne svetove. Tako sem odraščal kot princ kokošnjaka.

Mama se komajda spomni kokoši. Babica pa mi je pripovedovala razne štorije. Na meni je urila spomin, naštevala je vse sorodnike na svetu in doživljala ta svoj čudoviti flow po prostor-časih. K moji babici so prihajali obiski. Nekoč se je baje neki stric vozil k njej na kolesu. In baje se je na drugem kolesu odpeljal vse do Oświęcima, ko naj bi tam obesili Rudolfa Hoessa. Jaz se spomnim samo, kako je babičina prijateljica prihajala igrat rummikub. Imela je dolge nohte in rada je jedla začinjeni čips. Igrala je

strateško, prepirala se je glede pravil. Pogovarjali sta se o vremenu, zdravju, porokah in pogrebi. Bil je tudi del pikantnega opravljanja in takrat sta se prestavili na nemščino. Lahko sem si samo predstavljal. In še en spomin imam: sedim skupaj z babico in neko drugo babičino prijateljico, tako z energijo mogočne čarovnice. V mladosti je zajemala življenje z veliko žlico in nosila pretesne čevlje. Strmim v njene skrivenčene prste, halukse, krčne žile, tuš na trepalnicah. Ona pa mi je pustila, da sem nosil njene klipsne. In me je klicala »gizdalinček«, jaz pa sem se tako našemljen vrtel po televizijski sobi in estetsko upogibal baletno nožico.

Strašno rad sem hodil prenočevat k babici. Po kopeli mi je mama namazala obrazek z niveo, me oblekla v pižamo in copate, potem pa sem stekel dol, da bi z babico gledal epizodo *L kot ljubezen*, jedel sendviče s sirom in šel z njo spat v spalnico, kjer je bil velik leseni križ s trni. Pred spanjem sva zmolila oče naš, zdravo marijo in molitev za pokojne, potem pa sem prosil babico, naj mi pripoveduje o drugi svetovni vojni; o tolpah, ki so razgrajale po našem mestecu, o Rusih, ki so streljali v budilke, ker niso vedeli, kaj je to, in o življenju v neprestani nevarnosti. Babica mi je neumorno pripovedovala o tem, česar se je spominjala iz svojega otroštva, jaz pa sem sčasoma začutil potrebo, da bi iste stvari podoživel na svoj način, tako da sem igral Call of Duty.

Kadar pa je babica hotela prej iti spat, sem sam ostajal pred televizorjem in sem se igral z daljincem. Na televiziji so ljudje v glavnem obujali spomine. Ti spomini na tuje spomine so vse do danes eno od mojih največjih doživetij. Spomnim se ženske, ki je hodila v vrtec z Vampirjem iz Zagłębia. Spomnim se družine, ki je izgubila vse v velikem požaru. Spomnim se zgodb o mladosti Rudija Schubertha. In zgodbe moškega, ki je bil videti kot drevo. In spomnim se še, da sem včasih preskakoval med kanali v ritmu sekundnega kazalca na veliki uri. Govoreče glave so tedaj začenjale prepevati, samo zame, za lahko noč, za spremljavo bolnim sanjam nekajletnega fantka, ki se bo vsak hip začel premetavati poleg babice, pod lesenim križem s trni.

Prihajal sem torej iz dvogeneracijske hiše z dozidanim kokošnjakom, ki je bil kasneje predelan v bivališče za psa. Iz pripovedi, spominov in prividov, iz računalnika v nočeh in televizorja, iz vasi, ki se je prelevila v usrano, podjetniško mesto.

In še nekaj. Jaz sem tu oglati šolski torbi z tridimenzionalnim našitkom govoril nahrbtnik. Kolesu – kolo, čeprav so mu drugi rekli bicikel. Žogi bala, jezi ljutost, muhalniku – loparček. Včasih pa, ko sem se vračal iz šole, sem naletel na kuro, ki je komu ušla, in sem prečkal cesto, presran od strahu. In ta pes na verigi v utici, ki najbolj glasno laja, ki ga slišiš, ko se spet prepiraš v kuhinji. In špijoniranje za sosedi v enodružinskih hiškah. Večino nedelj si na primer skozi eno izmed oken videl: na stolu pred računalnikom, ukrivljen hrbet, vsake toliko sprehod do kopalnice, on si po lulanju ne umiva rok. Tu ni nobene starejše ženske, ki bi prežala za zaveso, sploh ni zaves. Od četrte popoldne je temno. On si pogreje piroge. Rumeno-zeleno se odhrkava. Ko bi človek takole z vaških in mestnih ulic pobral lajež, prdce in kričanje, potem pa iz tega sestavi nekaj o nežnosti?

Zgradili so hišo. Dedek jo je med vojno močno skupil, ampak vojna je bila pri kraju. Še neki stric jo je močno skupil, potem pa se je navlekel še jetike, ampak od Nemcev je prihajalo maslo za vse jetičnike. Babica teka s palico, dedek pa ne. Lahko pa bi, če bi le imel več prostega časa. Grem ven in slišim od priganjača, zadetega od poživil: vstop prost in vedno novi joški. Kaj pa je slišal dedek, kadar je vstopal v gostilno v nedeljo, ko se je začejala jutranja maša, potem pa je pil do poldneva, da bi se regeneriral po dveh službah, ki ju je vlekel šest dni v tednu? Nočem takega sveta, jebemti – tako je najbrž govoril in verjetno je slišal samo to. Enkrat jo je torej pošteno skupil med vojno, potem pa dvakrat v dveh službah. Naj žive veterani, kajne, dedek? V nekem trenutku si si oblekel udoben, usnjeni, upokojenski telovnik. V njem si se lepo vozil ribarit ali na boljši trg, kjer si mi kupil oklep in meč, sestri pa velikega, lepenkastega zajčka. Pil si svoj konjak na udobnem kavču. Na ta način si počival po vojni in službah. V tem upokojenskem telovniku si bil boljši in čednejši od teh, ki se vse do danes ukvarjajo z vzajemnim zagotavljanjem, da so antifašisti, serjejo pa, kjer jih prime. Dedek in babica sta imela zjebano življenje. Tudi mi ga imamo, v en glas zagotavljajo vsi in povsod, zahtevajo, naj sočustvujemo z njimi. Kure kokodakajo.

Babica odloži palico in jo previdno nasloni na kokošnjak. Dedek prvi umre, babica postane debeluška. Rodil sem se, ko pa so me že naučili hoditi, sem jo hotel podurhati na vrtiljaku, in še vedno hočem, zelo zelo.

Tolsta Podgana: Dovolj je, da jim zlezeš med štiri stene skozi primerno

luknjo, in že cvilijo, norijo, skačejo iz kože.

Moped Simsonček: Tipček se usede name. Po očeh se mu vidi, da je pritegnjen, po rokah, da je nervozen, po gatah – da je kmet. V ovinke me zapelje pogumno, bremza različno – enkrat se postavlja in drsi, drugič pa spet konča prefinjeno, kot bi me imel zares rad. Spet drugič – neroda. No, saj veste ... preprosto se zvrneva v jarek.

Leseni križ s trni: Najprej frajarjenje, skakanje po posteljah, potem šepetanje, na koncu pa spanec.

Epilepsija: Glasba sem, ki je prejšnjo nedeljo mogočno odmevala na podu stranske ladje cerkve, posvečene Karmelski materi božji. Včasih se ne morem zadržati. Ja, marihuana mi škodi, ampak mi je všeč.

Ograja pod visoko napetostjo: Nihče me noče polizati, če pa se me že kdo dotakne, potem se takoj izkaže, da po pomoti, in obžaluje. No, ali pa, da samo za štos. Ali pa kdo vame vrže debelo Karolinko, ampak to pa redko.

Bejzbolski kij: Najraje bi bil čigava opora.

Levo oko od življenja preizkušane plišaste igrače: Ali si še zaslužim kanček ljubezni?

Plehnata kahla: Podgana, ki jim je snedla mucka, poležava v meni na podstrešju. Jaz pa sanjam o kristalih v dedkovem dreku, ki tok tok tok udarjajo prav po sredi mojega dna.

Plastično vedro: V kleti imamo kačo in se je strašno bojimo. Naj kdo pokliče babico.

Kostanj: Kot človeček se ne počutim ne boljše, ne slabše.

Kostanj pod omaro: Rad bi bil bejzbolska žoga, ampak ta, ki me je vrgel, je brez domišljije.

Slepec: Sem beden mišji rep.

Metla: Rada bi se borila.

Smrkelj: Nekoč se bomo mi razmnožili in bomo mi jedli vaše dojenčke.

Muhalnik: Sam sebe lopni po betici.

Lopata za oglje: Ja, spomnim se holokavsta. Ne, ne spomnim se tople pomladi pet let kasneje.

Klet: Pridi se vame sprehajaj.

Ribiška palica: Kar sem se nagledala pijančevanja in smrti, tega mi nihče ne more vzeti.

Pločnik: Glej, v mojem naročju, za nas vse, trpi zdrobljeni čips duhec.

Adam Kaczanowski

Adam Kaczanowski (1976) je pesnik, pisatelj in performer, dela kot copywriter. Od literarnih začetkov v svojih delih povezuje elemente poezije, proze in eksperimentalne drame; ta besedila pogosto izvaja v obliki razširjenih literarno-odrskih performansov. V svoji ustvarjalnosti kritično reflektira stanje sodobnega kapitalizma, neredko posega po parodiji, groteski in citatnosti. Je avtor trinajstih pesniških zbirk in šestih proznih del. Za pesniško zbirko *Cilji* (*Cele*, 2018) je prejel vrocavsko pesniško nagrado Silesius, je tudi prejemnik medalje mlade umetnosti na področju literature (2020).

Česa se bojijo starši?

Starši se bojijo, da sčasoma ne bodo več zmogli in bodo za svojega otroka postali enako neznosni, kot so bili njihovi starši neznosni do njih.

Starši se bojijo s hčerko pogovarjati o smrti ali seksu. Medtem ko se njihova hči z njimi rada pogovarja o teh temah, ko sedijo pri njeni postelji in pazijo, da bi zaspala. Ali bo lahko, čeprav bo že živela v drugem mestu, s fantom, potem ko bodo že vsi mrtvi, ležala v istem grobu z mamico in očkom? Ali bosta čez eno leto še živa? Kaj pa čez dve? Čez deset? Ali bosta čez deset let že starčka? Starši se bojijo očitka v očeh tovarišice v vrtcu, ko že spet pospremijo hčerko v dvorano, drugi otroci pa so že skoraj pojedli zajtrk. Ali bi jih morala tovarišica razumeti?

Starše je strah hčerkinega vreščanja. Bojijo se ga, ker vejo, da lahko tudi v njih samih zbudi potrebo, da bi vreščali. Starši se lastnega vreščanja bojijo še bolj kot hčerkinega. Ko bi bili lastna hčerka in bi zaslišali tako vreščanje, bi gotovo začeli vreščati še bolj na glas. Ali so njihovi sosedge prav tako starši in razumejo bistvo vreščanja?

Starše je strah tega, kar vidijo med serijo reklam na otroškem programu televizije. Pogled na nekatere igrače, ki jih tam predstavljajo, je zastrašujoč. Po drugi strani se starši bojijo vsiljevati hčerki lastni okus, kar bi lahko zatrlo njeno individualnost, njeno otroštvo pa oropalo spontanega veselja. Skrbi jih tudi, da bo nekega dne na bencinski postaji Orlen zmanjkalo čokoladnih krofov. Ali so zaposleni na postaji prav tako starši in bodo razumeli bistvo vreščanja?

Bi lahko rekli, da starše duši strah? Ali obstaja realna nevarnost, da bo preplah starše spravil v stanje popolne odrevenelosti?

Starše je strah, da so odkrili pravo bistvo vreščanja. Če je tako, potem bi moralo vreščanje iti ven na mestne ulice. Njegova sapa bi morala spremeniti vse mestne parke v gozdove, vsak primestni gozdič pa v pravo džunglo. Policaji bi, namesto da segajo po orožju, ravnali pametneje, če bi za onespособljanje prestopnikov uporabili vreščanje. Sodniki bi morali vreščati na klop obtoženih. Vendar bi bilo treba začeti s tem, da bi se moral vsak človek postaviti pred ogledalo in prisluhniti lastnemu vreščanju, da bi ga spoznal in dojel njegov pomen. Ali nam to, da imamo otroke, lahko pomaga v sebi odkriti svoje pravo

vreščanje?

Starši se bojijo, da ima njihova hči prav, ko zjutraj noče v vrtec. Skrbi jih, da bo nagonsko zaslutila šibkost njihovih argumentov in to, da sami niso prepričani glede njih. Starše je strah priznati, da bolj kot njo zavajajo same sebe.

Vsak od staršev se boji, ko ostaja sam doma s hčerko, da bo nenadoma umrl za srčno ali možgansko kapjo, ona pa bo morala sedeti ob njem, mrtvem, vse dokler se ne vrne drugi od staršev.

Starši se bojijo, da se bodo drobni strahovi njihove hčerke sčasoma prerodili v nevarne obsesije. Njihova hči se panično boji trsk. Vsakič, ko kje vidi kakšen lesen predmet, sprašuje, ali je pooblan. Vsakič, ko vidi kakšen predmet, sprašuje, ali je lesen. Starši se bojijo, da po njihovi krivdi.

Starši se bojijo, da bo njihova hčerka opazila, kako zelo ne prenašajo svoje službe. Z ozirom na njeno blagostanje se prav tako bojijo, da bi službo izgubili, še najbolj pa jih je strah, da bo življenje njihove hčerke podobno njihovemu življenju. Starše je strah, da bo takrat začela vreščati. Strah jih je tudi, da jih bo vprašala, zakaj se iz njihovih grl ni nikoli izvilo pravo vreščanje.

Starši ne bi marali, da njihove frustracije postanejo vir frustracij njihove hčerke. Zato jih skrbi, da zanemarjajo lastno vreščanje.

Starše je strah preprosto stopiti na balkon in na vso moč zavreščati.

Starše je strah, da je barbikin pes, ki izpušča plastične drekce, najgrši predmet, kar so jih kdaj kupili hčerki.

Starši si hčerki ne upajo reči: to, da hodiš v vrtec, ni najboljše, kar bi lahko počela. Še manj si jo upajo posvariti, kako nesmiselna in kruta institucija je šola.

Starši se bojijo, da bo ob naslednjem prazniku firma Mattel izdelala kaj še gršega od plastičnih drekcev barbikinega psa.

Starše skrbi, da bodo hčerko, če jo pošljejo v zasebno šolo, spridili in jo vpeljali v izumetničeni svet, v katerem šteje samo denar. Strah jih je tudi, da se bodo starši drugih otrok izkazali za bogatejše od njih.

Starše je strah, da bodo sčasoma kljub stotinam posnetih fotografij pozabili na to, kar so skupaj doživeli med počitnicami na Siciliji. Skrbi jih, da jih bo hčerka vprašala kaj o kateri od teh fotografij, oni pa ji ne bodo znali povedati, kaj točno so občutili v tistem trenutku.

Starše je strah, da bo hčerka pozgubila plastične drekce barbikinega psa. To so izjemno majhni elementi. Spomnijo se, kako je bilo, ko je izgubila male

plastične mucke, in nočejo še enkrat doživeti česa takšnega.

Na roditeljskih sestankih v vrtcu si starši ne upajo ravnateljici in vzgojiteljicam svoje hčerke zastaviti vprašanj, ki jih resnično mučijo. Namesto tega prosijo za informacijo, ali se otroci zagotovo zdravo prehranjujejo, in nasvet, ali bi si morali gnati k srcu, če hčerka doma noče z njimi govoriti angleško. Jasno je seveda, da v zasebnem vrtcu, kamor hodi hči, ni prostora za vreščanje odraslih. Otroci pa lahko kričijo, kakor hočejo, vsak po svoje.

Starše je strah, da so gotovo kaj spregledali in v čem narobe ravnaajo. Ali bo njihova hči, ko bo odrasla, šla na psihoterapijo in bo na vse grlo kričala in tolkla po blazini, ki naj bi predstavljala njene starše?

Starši se v bistvu zelo malo spomnijo iz lastnega otroštva. Zdi pa se jim, da je otroštvo njihove hčerke boljše. Ali pa vsaj, da se sami trudijo bolj, kot so se njihovi starši.

Veliko prežgodaj je še, da bi se starši začeli bati, da bo hči zbežala od doma. Morajo pa biti pripravljeni na to, da se bo ta strah z leti pojavil.

Starši se bojijo, da bodo svojo hčerko prizadeli, če bodo zmagali v človek ne jezi se. Po drugi strani pa jih skrbi, da je, če bodo ves čas izgubljali proti njej, ne bodo pripravili na to, da bo poraz slej ali prej prišel.

Starši se bojijo topljenja ledenikov in naravnih katastrof, ki se bližajo. Nekoč jih je hčerka, potem ko se je vrnila iz vrtca, vprašala, kaj je gejzir.

Starše je strah, da se v zvezi s svojo hčerko bojijo preveč stvari.

Starši so veseli, da se hčerka ne boji zobozdravnika. To je zaradi neboleče metode zdravljenja zob z ozonom. Strah pa jih je pomisliti, kaj se bo zgodilo, ko bo nekoč treba hčerki vrtati zob.

Starši so se bali, kako se bo hči odzvala na smrt njihove stare mačke, ki bo nekoč vendar morala priti. Toda odkar je v trgovini za male živali videla dva ljubka polha, je ta strah veliko manjši.

Starši se ne bojijo potovati z letalom, vendar jih skrbi, da se bodo morali, če bodo stvari v njihovi državi še naprej šle v napačno smer, nekoč vkrcati na letalo in s hčerko zbežati na Novo Zelandijo.

Starše je strah, da na tem svetu pravzaprav ni več zares zdrave hrane.

Starše je strah, da se bo hčerki nekoč v prst zadržala trska.

Ali bi lahko rekli, da so starši paralizirani od strahu?

Starše skrbi, da če bodo kdaj začeli vreščati, ne bodo mogli nehati.

Pred ogledalom

Robert ni bil režiser ali scenarist, sploh ni bil povezan s filmsko produkcijo, toda ko si je zjutraj umival zobe, si je zamislil prvi prizor filma – takšnega, kakršnega bi si želel posneti. To bi bila sodobna psihološka drama. Moški stoji pred ogledalom v kopalnici, umiva si zobe z električno zobno ščetko, hkrati pa si ga z drugo roko drka. Imena za svojega junaka si še ni izmislil, ampak zagotovo mu ne bi bilo ime Robert.

Žena je Roberta vprašala, kaj prelomnega bi rad delal za svoj štirideseti rojstni dan. Poskuša si namreč izmisliti darilo zanj in ima v glavi zmedo, je pristavila. Prva stvar, ki mu je padla na pamet, je bila, da bi ta dan preživel v izolirni sobi.

Nobene ideje nima za drugi prizor, se je zavedel. Je že boljše, da počnem to, kar počnem, se je odločil, ko se je usedel za konferenčno mizo. Njegova sodelavka je povezovala laptop, vsak hip bodo začeli prezentacijo. To, kar naj bi povedal Robert, se je tikalo štorkelj. Delali so za energetske koncern, s štorkljami pa je stvar takšna, da imajo te ptice rade, če jih nežno pobožajo električni tok.

Če bi se Robert hotel glede česa pritoževati, bi bila to hrana. Hotel se je zdravo prehranjevati. Raje tudi ne bi škodil živalim, kuhano meso pa se mu je v bistvu upiralo, toda od zelenjave je prenašal samo jajčevce. Lahko bi za kosilo jedel kuhani krompir in ocvrti jajčevci, za kaj več pa mu je zmanjkalo domišljije. Še večje težave so mu povzročale sladkarije. Vedel je, da poje definitivno preveč čokolade in se bo to slej ali prej začelo odražati na njegovem zdravju. V pisalni mizi je imel tri predale in v vsakem je imel skrito kakšno čokoladico, napolitanko ali dražeje. Včasih se je slepil, da ga bo odrešila grenka čokolada, ki baje ni tako škodljiva.

Robert je ženi poslal sms, da ima zdajle tudi sam zmedo v glavi in ne ve, kaj bi ji odgovoril. Obljubil je, da bo premislil zvečer, v miru.

Zvečer je moral pripravljati še eno prezentacijo. To je bilo izjemno nujno naročilo za farmacevtski koncern. Študije so pokazale, da ime nekega preparata bolnikom priklicuje težko opredeljivi občutek izgube. Na vseh grafih, ki so prikazovali občutja anketirancev, je vladala velika beseda IZGUBA. Zdaj je šlo za to, da bi razumeli, kakšno vrsto izgube bi

anketiranci lahko imeli v mislih, in iz tega potegnili primerne zaključke. Robert je že imel prvo idejo – treba je delovanje preparata v človeških možganih povezati z izgubo bolezni, s tem, da se znebiš njenih simptomov.

Zajtrki niso bili za Roberta nič lažji od kosil. Samo glede čaja ni občutil dvoma, ampak količina sladkorja, ki ga je sipal vanj, je v njem vzbujala skrb.

Ne bi rad praznoval štiridesetega rojstnega dneva, je pomislil, ko se je z dvigalom peljal v podzemno garažo. Hkrati se je zavedel, da si ni umil zob.

Če je upošteval svoje spomine na otroštvo, je Robert menil, da je čisti čudež, da si je sploh ustvaril družino. Spomnil se je, da ga je, ko je hodil v prvi razred, babica zasačila na vrtu, kako je s palico mlatil leto dni mlajšega sosedu. Oba sta bila gola. Babica je Roberta poklicala h kosilu. Niti z besedo ni omenila tega, kar je takrat videla.

Ali vsi zaznavajo neprijetni vonj iz mojih ust? Robert je opazoval obraze poslušalcev in z njih razbiral vse večjo zmedo. Izguba. Rad bi, da bi mi bilo ime Robert Izguba, je pomislil.

Ko je poslušal odzive predstavnikov farmacevtske firme, se je odločil, da bo ženo prosil, naj ga za štirideseti rojstni dan s pasom našeška po goli riti. Lahko bi mu tudi v zadnjik vtaknila banana, ampak tega se menda ne da uskladiti s tepežem. Ko pa so vsi zbrani ob koncu njegove prezentacije začeli ploskati, je podvomil, da si ji bo to sploh upal predlagati.

V pisarno, v kateri je delal Robert, je med 10.50 in 12.30 prihajalo pet firm, ki so ponujale zdrave obroke. Robertovi sodelavci so imeli med njimi različne favorite. Nekateri so si kupovali kosilo brez vsakršnega premisleka, naključno, in se pač oskrbeli pri tistem dostavljavcu, na katerega so naleteli, ko so šli mimo recepcije. Robert jim je iskreno zavidal. Že cel teden je jedel piroge z lisičkami izmenično s flancati iz jajčevca, ki jih je dostavljal *Zdravi Janezek*. Ni bil ne sit ne srečen.

Nekega dne je izbrskal telefonsko številko svojega sosedu iz otroštva. Poklical ga je, da bi ga vprašal, kako se spominja tistega nesrečnega doživetja iz otroštva, želel si je tudi poizvedeti, kako se razumeta z ženo. Prijatelj, ki ga že sto let ni videl, mu je sporočil, da se ne spominja nobenega tepeža ali slačenja in da ženo sovraži. Pa hrana? Ali si vegetarijanec? je še zanimalo Roberta.

V službi je dobil za izpolniti vsakoletno anketo o zadovoljstvu zaposlenih. Eno izmed vprašanje je bilo: ali se pri nas počutiš izpolnjenega?

V primeru, da si odgovoril NE, si moral dodatno odgovoriti še na vprašanje ZAKAJ. Medtem ko je drugo za drugo izpolnjeval rubrike, je Robert telefoniral materi. Hotel je izvedeti, ali je babica kadar koli omenila, da je malo čuden. Ne, mu je odgovorila, si pa ti, ko si imel sedem let, rekel babici, da je tvoja mama kuzla.

Med seksom z ženo si je Robert začel predstavljati, da je pes. Lajanje je ni motilo, ko pa se je začel čudaško vrteti na njej in cviliti, ga je vrgla s sebe. Z razdraženim tonom ga je vprašala, ali se je že odločil, kaj prelomnega bi hotel narediti za svoj štirideseti rojstni dan. Daj mi še malo časa, je revsknil, potem pa se ji opravičil za ta ton.

Preden je zaspal, je premišljeval o prvem stavku svoje nove prezentacije. V njej je šlo za to, da poveže žvečilni gumi s hrano za otroke v Afriki. Robert se je obotavljal nad stavkom: *do danes je bilo žvečenje žvečilnega gumija najbolj prazna gesta naše civilizacije, od jutri pa bo postalo najgloblji izraz njene človečnosti*. Tehtal je tudi: *za vas imamo prvi žvečilni gumi, ki prehranjuje – napolnjuje prazne trebuščke afriških otrok in hrani naše sanje o boljšem svetu*.

Ko se je zbudil, si je zastavil vprašanje: če mi žena v rit vtakne banano, bo to prelomnica v mojem življenju?

Brez dvoma je bila prelomni trenutek v njegovem življenju prva ejakulacija. Devetletni Robert je ležal na kavču s puško igračo v dlani. Bila je črna, ozka, hladna na dotik. Bral je *Old Shatterhanda*. Ko je tako ležal na trebuhu in občutil vse večje vznemirjenje ob prigodah na Divjem zahodu, se je začel z mednožjem drgniti ob kavč, ko ga je na lepem presenetil prvi orgazem v življenju. Potem je nekaj časa, ni znal opredeliti, kako dolgo, masturbiral prav na ta način, ne da bi uporabil roko. Shatterhand, podirajočo roko.

Napravil je eksperiment, ali lahko sladkarije nadomesti s češnjevimi paradižniki. Zobal jih je skoraj ves dan, toda popoldne se je vdal in šel dol v trgovino kupit čokoladico. Njegova stranka je vmes prišla do zaključka, da kljub vsemu ne bo odrešila sveta, in se je odločila osredotočiti na promocijo – če kupiš paket žvečilnega gumija, si lahko izžreban za izlet na Tajsko. Izmisli si je bilo treba samo še zajamčene tolažilne nagrade za tiste, ki se jim pri žrebanju ne bo nasmehnila sreča.

Preostanek dneva je Robert preživel ob ogledovanju slik ženine riti. Na službenem računalniku jih je imel manjšo zbirko. Najbolj ga je vzburla

misel, da ga bodo nekega dne nenapovedano odpustili, ne bo imel časa počistiti diskov in se bo rdečelasi informatik, ki v njegovi firmi skrbi za opremo, dokopal do teh fotk. Uspelo mu je, da ni pojedel cele čokoladice, zadnji grizljaj je spravil v predal. To si je štel v velik uspeh.

Da se nisi mogoče spomnil, da imaš otroka? ga je vprašala žena, začudena, da se je ob šestih vrnil domov. Pravico se je imela počutiti zafrustrirano. Zadnja dva tedna je vsak dan ostajal v službi po delovnih urah. Se ti sploh spomniš, kako mi je ime? je dodala.

Petletna hči je Robertu oznanila, da mu pripravlja darilo za rojstni dan. Hotela je tudi, da bi ji s prsti pokazal, koliko je star. Zabavalo jo je to ponavljanje: dlani, stopala, dlani, stopala. Vprašal je malo, če bi rada izvedela nekaj zanimivega o štokljah.

Za darilo bi rad imel kamero, je oznanil ženi. Začudila se je, da mu ni dovolj ta, ki jo ima na telefonu. Rad bi za svoj rojstni dan posnel film. Tak staromodni film, ji je razložil. Kakšno torto pa naj ti izberem? Je kakšna jed, ki bi jo rad pojedel na rojstnodnevni večerji? ga je še vprašala.

Pisarna, v kateri je delal Robert, se je nahajala v šestem nadstropju sodobne poslovne stolpnice. V pritličju je šel skozi vratca, ki jih je odprl dotik magnetne kartice. Vedno je izbral tista z roba, najbolj desno. Varnostniki, ki so sedeli poleg na recepciji, so včasih poskušali Roberta sprovcirati, da bi spremenil vedenjski vzorec, in so demonstrativno pred njim odpirali druga vratca, ampak on je vseeno šel skozi po svoje. Vedno je varnostnikom na recepciji voščil dober dan. Samo nekateri so mu odgovarjali.

Najbrž imaš virus na računalniku, včeraj ponoči si mi poslal slike gole riti svoje žene, je Robertu prišepnil kolega iz računovodstva. Kako veš, da je to njena rit? Pa saj sem bil pri tebi doma, prepoznal sem jo, je računovodja skomignil z rameni.

Robert ni zdržal pritiska in si je med lunchem pogrel hrenovke. Pojedel jih je s suho zemljo in gorčico. Okrogli kolega, ki je stal pri kavomatu, je pripomnil: hrenovke so škodljivejše od koke. Program zaščite štorkelj, ki ga je razvijal Robert, so na koncu poimenovali *Varna gnezda*.

Na svoj štirideseti rojstni dan si je Robert vzel dopust. Njegova žena prav tako ni šla v službo. V kopalnici se je bilo težko zmestiti s kamero, čeprav njuna kopalnica sploh ni bila tako majhna. Ona je stala za kamero, on pa pred ogledalom. Moj bog, vso sklenino si boš zdrgnil z zob, je pripomnila.

Res, tako je bil osredotočen na masturbacijo, da je povsem pozabil na gibe druge roke in je ves ta čas držal ščetko na sprednjih zobeh. Nisem Robert, je pomislil Robert.

Prosti trenutki

V prostih trenutkih si je Robert Krul rad predstavljal, da ga obiskuje Satan in mu ponuja, da mu bo v zameno za njegovo nesmrtno dušo izpolnil tri želje. Že dolga leta je sanjari o tem. Sprva so bile to preproste, nepremišljene kaprice: šestica pri lotu, mis Kostarike za ženo in mis Rusije za ljubico. V trenutkih obupa se je ljubici odpovedoval na račun prošnje za smrt v mukah kakšnega svojega sovražnika. Sčasoma se je Robert veselil, da ga Satan takrat ni obiskal, ker so bile to želje totalnega naivneža, izgubljene prilike. Zdaj je bil že skoraj stoddostno prepričan, da jih je privedel do popolnosti. Prva: glavni zadetek v vseh loterijah, če bo le v njih sodeloval, vse do konca življenja. Druga: idealno zdrav preživeti vsaj sto petindvajset let. Predpostavljal je, da ni bilo možnosti, da bi si v pogovorih z ravno tem pogodbenikom izpogajal nesmrtnost. Tretja – ne, kakšne ženske neki, menil je, da bodo te same rinile k njemu skozi okna in vrata, če bo le imel neomejen dostop do gotovine in odlično zdravje – namesto tega si je raje zaželel, da bi posedoval sposobnost čudežnega ozdravljanja. Tako bi lahko varoval vse svoje bližnje, v primeru, da bi na svetu nehali organizirati loterije, pa bi imel zagotovljeno možnost zaslužka kot zdravilec čudodelnik.

Robert vsebine teh želja že dlje časa ni več spreminjal, kvečjemu je brusil njihov zven, analiziral morebitne slabe plati ali logične pomanjkljivosti. V mislih je vodil drugo življenje s temi močnimi aduti v roki.

Čakal je na Satanov obisk, medtem pa je stal za pultom trgovinice, ki jo je vodil v svojem naselju, od sedmih do devetnajstih ob delavnikih in od osmih do petnajstih ob sobotah. V nedeljo je imel zaprto. Zelenjava, sadje, sladoled, pivo, vložene sarmice, mesne kroglice, cigarete, tisk. Ni razmišljal o tem, kako naj bi Satan izgledal. Lahko bi se pojavil v kačji koži ali v čevljih Huga Bossa. Glede tega mu je bilo vseeno, najvažnejše mu je bilo, da skleneta kupčijo.

Danes ga ni obiskal še nihče. Prva je v trgovino priletela osa. Robert je sovražil ta bitja, njih pa je stalno privlačilo sladko kvašeno pecivo na pultu. Vzel je najnovejšo številko *Newsweeka*, z jokajočim predsednikom vlade na naslovnici, zvil revijo v rolo in z njo zamahnil po zraku. Osa jih je pošteno skupila, padla je na tla. Robert je zaključil zadevo, s tem da jo je speštal pod podplatom čevlja.

Potem se je pojavil pes. Velika mrcina nevarnega videza, nekakšen mešanec. Cucek se je ulegel ravno pred vhod v trgovino in zabarikadiral vrata. Tako je ležal do pol dvanajstih. Kupci so si, celo če so nameravali vstopiti v trgovino, ob pogledu na zverino premislili. Robert kljub temu ni reagiral, malo iz strahu pred živaljo, malo pa zato, ker se mu ni ljubilo kar koli ukrepati v zvezi s tem. Prebral je intervju z jokajočim predsednikom vlade. Najbolj mu je bilo všeč vprašanje: *nemoč ali ganjenost?* Najmanj mu je bil všeč, po Robertovem mnenju, nesramni in robati odgovor na vprašanje: *ali v kuhinji uporabljate čebulo?* Pes je odšel, tako kot je prišel, brez kakšnega razvidnega razloga.

Takrat sta prišla onadva. Ona in on. Ona besna, on užaljen – to se je videlo na prvi pogled.

»Kaj potem hočeš za kosilo?« ga je vprašala.

V odgovor je samo skomignil z rameni. Pogled se mu je zaustavil na naslovnici *Newsweeka*.

»Moram pokazati joške, da bom pritegnila tvojo pozornost?« je revsknila.

»Kakor hočeš. Te solze so mu dodali s fotošopom,« je ocenil, potem ko si je od blizu ogledal premierovo sliko.

Segla je pod majico in si razpela modrc. Takoj zatem sta tako majica kot modrc pristala na pultu, med kvašenim pecivom.

»Super. Kaj pa lahko pokažem jaz? Kurca?« Razsrjen je zabrisal tednik v kot.

»Razvraten si. Ogaben.«

»Bi lahko šla ven in to zunaj razrešila med sabo?« je predlagal Robert.

Tako sta bila zaposlena drug z drugim, da so jima šle njegove besede pri enem ušesu noter in pri drugem spet ven. Še naprej sta se prepirala.

»Je rekla ta, ki pred ljudmi razgalja joške,« se je posmehnil.

»A vidiš tu kakšne ljudi?« je prhnila, vendar je segla po modrcu, da bi si ga spet nataknila.

»Zdaj imaš joške z glazuro.«

»Rajši poberi to revijo.«

»Zakaj že?«

»Ker premier joče.«

Moški je *Newsweek*, namesto da bi ga pobral, še brcnil.

»Ali gresta ven vidva ali pa jaz,« jima je zagrozil Robert. Nista se zmenila za njegovo grožnjo.

»Kupil si bom vloženi fižol.«

»Preko mojega trupla.«

»Boljše to kot joški z glazuro.«

»Pravi dedec bi jih polizal.«

»Vsak hip se bom skožljal.«

»Izvoli,« in ko je to govorila, je ženska zgrabila vedrce s kislim zeljem in vso vsebino izpraznila na svoj prsni koš.

»Jezus.«

»Fižol?« je predlagala, vse bolj bojevito razpoložena.

Robert je stopil izza pulta in mimo razjarjenega para odšel ven pred trgovino. Zaklenil je vrata od zunaj.

»Naj se pobijeta med sabo,« si je zamrmral v brk.

Na drugi strani ulice je stal pločevinasti diskont, Pikapolonica. Robert si je nekoč prisegel, da njegova noga ne bo nikdar stopila tja. Sčasoma si je premislil. Zahajal je tja, vendar ni ničesar kupoval – namesto tega jim je previdno povzročal zmešnjavo na policah. Zdaj ni, ko je vstopil, vzel niti vozička niti košarice. Kratko francosko štruco je porinil v koš za uporabljene plastične vrečice. S prstom je prelučkal nekaj pokrovčkov jogurtov. Iz zmrzovalnika je vzel pakete kotletov in jih pustil med bananami. Takrat ga je zaustavil očalar v uniformi varnostnika.

»Zakaj to delate?«

»Satan mi ukazuje,« je odgovoril Robert Krul, menda za hec.

Barbara Klicka

Barbara Klicka (1981) je pesnica, pisateljica, dramatičarka in urednica. V svojih delih raziskuje teme ženskosti, medčloveških odnosov in telesnih pomanjkljivosti. Je avtorica štirih pesniških zbirk in dveh romanov. Velikokrat je bila nominirana za najpomembnejše literarne nagrade, za pesniško zbirko *narobna stran* (*nice*, 2015) je prejela vroclavsko pesniško nagrado Silesius in literarno nagrado Gdynia.

ker že zares

Vi bi radi o svetu, zato vprašam: kaj pa je to? Boš rekel polžu, ko leze po produ: tu se končaš, tu se začne lupina? Zemeljska, da ne bo pomote. In stari ženski s škatlo,

katera ondulacija je zanjo? No, le. Tem pa, ki kopljejo grobove v zraku, da niso niti enkrat naprašili v krvni obtok? In oddajnikom novičk, nevronom, sobam do konic v noči, drgetanju?

Seštevanje je vendar izmenično, to pride prav celo pri enačbah z več kot eno neznanko. Na primer, ko se po dnevu, polnem vetra, vračaš peš in ti resno pade na pamet:

svet je tako zelo malo o ljubezni, da tudi obratno.

migracije

Oče izgublja besede. Te, ki so, mu padajo iz ust kot oglati kamenčki. Na kavnih mizicah, na krožničkih jih mati nalaga v stolpe in zahteva, naj gledamo. Glejte, pravi, glejte – to so sveti stolpi iz očetovih

besed, malo jih je in ni jih ostalo veliko. Poškilimo. Veke nam drgetajo – nič ne pomaga magnezij glede sloge nevronov. Držalo se je skupaj, prilegalo se je k deblu, na lepem začenja vijugati. Ja, to je o tem novem,

o pletežu, ki se krivo prijema za roke – skozi usta si utira pot naključna prevojnost. Ne, to nima nič s časom, koliko se je tu običajno govorilo: po brezovem drevoredu gremo proti

nasipu, skozi gozd vozijo vlaki,
stvar se odvija na sredini poti, na desni je živo mravljišče.
Slišim: ne drvi tako, ker se boš pobila, kot da bi se to lahko naredilo večkrat.

velika noč

Začetek kot iz recepta za pomlad. Peljala sem se s hitrim avtom na dolgo pot. Povsod so bili oblaki, uživala sem v prednostih snemljive strehe. Vozili smo se mimo štorkelej, zato sem rekla:

glej, štorkelej. Rekel je: veseliš se kot otrok. Trapasto, sem rekla, veselim se kot otrok, ker govoriš z mano kot z žensko aprila, bodi moj prijatelj, rada bi se svetila od tega. Potem

sem za priče poklicala domačine, meje, plese. Vse v dokaj velikih količinah, ker mi trdovratno ni nič zadoščalo. Ampak nič hudega, kajti bliža se koledarsko vstajenje od mrtvih

ob tej priliki prinašam svetu šarkelj.
Naj me ima rad vsak, če me ti ne moreš.

tirnica

Dvomljivo veselje, kadar odstopaš. V zadnjem času stanujem na kolodvorih, zato ko reka v to ali ono smer, to vidim tako: ne bi prišel ven pome? Me ne bi prišel iskat? Bila sem že zrela za kakšno zastavico in nihče ni opazil,

zato lahko vprašam: ne bi prišel ven pome? Tu z mano taborijo štiri trapaste punce – pridi ven pome. Lahko tudi po naključju – še vse drugačne otroke so tu zabavali, zato ko iz rakev v to ali ono smer:

pridi ven pome, odpelji me v zgornje nadstropje. Ne bi prišel ven pome? Prebijala se bova skozi te motne bajke, dokler mi ne boš nalil ruma v siv kozarec. Pridi ven pome. Samo še kratek čas

ne čakam, ne čakam na nobenem peronu.

vzgôji

Novega ne bo, beseda, otroci prispejo sem po drugi poti. V sobah iz ploščic na dnu vseh kraljestev nekdo nežno pogleduje sinjkasto drobovje, ti pa bi rada vedela, po čem se loči trdilni stavek

od domače naloge? Kaj, če kvečjemu po žalostnem seštevku zlogov ali kromosomov? In ves čas govoriš sama s sabo, kot da ne bi vedela, da te cvetenje več ne pozdravlja, zato pa ga ti pozdravljaš za dva,

ker bi se še rada ustavila na štartu, iskrica, vendar – čas je, da spregovoriš – svet ne izgine, ko nagneš glavo, kvečjemu ti kot bleščeča proga ustreli naravnost v usta. Moraš ga prežvečiti in izpljuniti.

Prežvečiti in izpljuniti, povem ti.

izpolnitev

Vzel nas bo vmesni čas.

V sanjah je bil banket in usnje – struna v hrbtu ni zazvenela, asfalt se še ni posušil, torta se je lepila na prste, glazura na podbradek. Imela si gole prsi in jezik zapleten sredi zabave,

plesala si, pa se vendar popoldneve posveča družini. Dajatev, ne dancing – kdor ne ve, ta umre ali pa mu slabo gre. Torej tvoja srca, polna trepetlikovih kolov, tako da glave pod pipo, kolena pod bradico. In kaj bi se zgodilo,

če bi bilo več videti, če bi bilo jasneje? Torej: pogrezati se in obiskovati parke, ob motnih popoldnevih vesti mir na tujih vezilnih obročih, v pljuča zajeti praznino in posneti primer. Zato:

vmesni čas kar najtesneje izpolniti, da te ne odnese.

Če pa te odnese – potoni.

vozniško dovoljenje

Čudni so ti datumi in čuden gozd, čudni so zimski sarkofagi mravelj v njem. Rečeš: nihče ni nikdar umrl. Rečem: lahko do mile volje opletaš s cvetenjem gloja, pa ne bo nič iz tega, raje se vrniva v avto

in nasloniva glavi.

skrbniško ozemlje

Sanje o sedmih žeblih v lobanji. Omahujem, ker nobena izmed možnosti ni pripravljena na smisel. Oče pravi: pomisli, ne kriči. Rečem očetu: kriči, ne misli. Živim s to rabeljsko taco, ona me hrani.

Zdaj pa poglej – potegnila sem v ples sedem žeblev; sedem fantov z Albatrosa in ena mrlička. Stanovala sem nad obrvjo, nad prsno bradavico, nad modrim potočkom, dokler ni napočil čas eksmisije in izseljevanja na gmajno.

Na gmajni pa se natika vprega. Hej, vprega se natika na gmajni. Živela slaba letina in jalovi pesek! Naj zrna padajo na dno oceanov, naj ribnike prerastejo alge in vodna leča! Tukaj zemlja samo pregrne.

Zdravilišče

(odlomek iz romana)

Pod tušem si slečem kopalke in zaprem oči. Sladka voda mi spira iz las slano. Razmišljam o morju, razmišljam o tem, da bi se zdaj lahko zlomila v obličju vsakega vala, potem pa ležala na pesku in se sušila, dokler se ne bo tuje izločilo iz mene in zavzelo mesto gusarskega zaklada. Nekdo me dreza v roko, zato odprem oči in zagledam tri gole starke. Prsi ene od njih so videti kot jajca na oko, ki so se razlila po ponvi. Ali kot popki rož, ki nikdar niso imele priložnosti, da bi zacvetele, si mislim, ker je, na primer, prišla nevihta s točo. Drugi dve sta enako razvlečeni in zgubani. Ta, ki me dreza, ima peno na venerinem griču in našamponirane lase.

»Koliko si ti pravzaprav stara?« me vpraša. Njen šampon diši po šmarnicah, si mislim.

»Triintrideset.«

»Triintrideset,« ironično ponovi. »Ali ni to slučajno nekoliko premalo?«

»Premalo za kaj?« Voda teče po meni navzdol, išče naravna korita, meandrira v dimljah. Imam nalakirane nohte na nogah in to pomeni, da se lahko sklonim do njih, česar mi te tukaj ne bodo nikdar oprostile.

»Kaj pa otroke imaš?« me vpraša. Njen glas se odbija od gladkih belih ploščic kopalnice in se, zelo počasi, vrača na mesto, na katerem stojimo. Za vsak primer ponovi: »Imaš otroke?«

»Saj se vendar po trebuhu vidi, da jih nima, kaj tako butasto sprašuješ,« ji odgovori druga.

»Molči!« Starka z vonjem po šmarnicah dvigne ukrivljene prste, potem pa enega od njih naperi v mojo ključnico. »Imaš otroke?«

»Nimam jih.«

»Žalostno, ni res?« Ogleduje si me, hoče vedeti zatrdno.

Zaslanjam prsi pred njenim pogledom, čeprav bi bilo boljše, če bi zaprla oči. Kam zijaš, staruha? V kaj meriš, si mislim, čemu se primikaš k meni? Ko še nisem bila velika, čeprav spet ne tako zelo majhna, da se ne bi dalo dogovoriti z mano, me je ena od mojih babic kakšnih dvainpetdesetkrat prosila, vsakič na samem, ob strani, diskretno in taktno, naj ji po smrti

našminkam ustnice. Kama, mi je pravila, pokazala ti bom, tukaj imam spravljeno šminko, no, poglej, tukaj, v predalu, ko boš torej slišala, da sem umrla, takrat brez hipa odlašanja priteci sem in jo vzemi, potem pa mi pošteno našminkaj ustnice, ampak res pošteno, brez vsakega šparanja, zatem pa mi šminko lahko vtakneš v žep, ampak obljubi, ker veš, niti pomisliti ne morem na to, da bi me pokopali takšnole blede, tvoja mati pa, sama veš, ne mara šmink, zato pa rada vidi, da so druge ženske blede, zato mi obljubi, Kama, obljubi mi, da ne boš pustila, da bi me žalili, in se boš pobrigala za moje ustnice, ko se sama ne bom mogla več, obljubi, sicer ti bom prišla v sanje, obljubi, sicer bom od daleč povzročila, da ne bo nobene gotovosti, ali si ali nisi ženska, brez takšne gotovosti pa, veš, ni dobro, ker če te je že nekdo postavil v te čevlje, potem jih moraš nositi drugače kot gumijaste škornje, tiste v gumijastih škornjih so vedno slabo končale, stokrat sem ti pripovedovala o tem, in ker so torej izbrali najprej zame, potem pa za tvojo mater, bom zdaj jaz izbrala zate, da mi boš lahko v tistem ključnem trenutku našminkala ustnice. Ni se posrečilo, si mislim zdaj.

Staruha z namiljeno glavo se primika k meni, centimeter za centimetrom premaguje razdaljo, ki naju ločuje. Čutim njeno mrzlikasto toploto. Vse je slano, si mislim, njene dlani in moja lica, vse je slano in trpko od raztopine, iz katere sem se ravnokar dvignila, od rjavkaste tekočine za čofotanje v družbi. Šmarničasta silovito iztegne obe roki, z eno se mi obesi okrog vratu, z drugo me boža po hrbtu, po brazgotini. Išče vhod, si mislim. Drugi dve izgledata kot steni obcestne kapelice: tvorita okvir, ozadje.

»Poslušaj,« reče tiho, zato pa prav v sredo mojega ušesa. »Poslušaj, punca, a misliš, da so ti kaj vzeli ven? Kaj so iz tebe izrezali? Tujca? Misliš, da si preživela, kajne? Ampak ali cela? Kaj so ti vsadili na to mesto od? Kaj imaš tam? Vsaj veš?«

Odmakne usta od mojega uhlja. Opazuje me, pozorno, kot da bi štela, kolikokrat na minuto trepnem z vekami. Kolikokrat? se vprašam. Ničesar ne vem, si mislim. Staruha spet šepeče, vendar tokrat glasneje, z razdalje:

»Kaj živi v tebi? Ne veš? Naredi si torej tega otroka, sama si ga naredi, če drugače ne gre, naredi si ga in poslej boš zagotovo vedela, zakaj imaš vse to drobovje, zagotovo boš vedela, kaj utegneš imeti v sebi. Naredi si ga, pa te bo več, na zalogo.«

»Kako: sebi sami?« jo vprašam. »Poleg tega so mi rekli, da je boljše, če ne ...«

»Punca, kaj to pomeni: boljše, če ne? Ali veš, kaj lahko zraste na tem praznem mestu, če ne otrok? Si zmoreš to vsaj predstavljati?«

Justyna Kulikowska

Justyna Kulikowska (1993) je pesnica, avtorica štirih pesniških zbirk. Predmet njenega ustvarjanja so travmatična doživetja, kot so bolezni, smrt in težavni odnosi v družini; njeno pesniško ustvarjanje odlikuje izjemno natančen jezik, ki pogosto sega do poetike visokega modernizma. Za tom *Hejt in drugi šlagerji* (*Hejt i inne bangery*, 2018) je prejela nagrado Kazimiere Iłkiewiczównie za najboljši pesniški prvenec, za *gift. s Podlasia* (*gift. z Podlasia*, 2021) – pa literarno nagrado Gdynia. Je tudi trikratna prejemnica literarne nagrade Wiesława Kazaneckega, ki jo podeljuje župan Białystoka, ter prejemnica literarne nagrade mesta Varšave in nagradne štipendije Stanisława Barańczaka.

sanjam sen, v katerem rodim psa z baklo
v gobcu, sen, ki z mene zliže jezikovne
napake.

sen je kader iz *American Beauty*
(tisti najbolj znani), ponavlja se:
gola baba, ki se valja v vrtničnih lističih,
ali ženska, posuta z vrtnicami?

sanjam sen, v katerem rodim psa z baklo
v gobcu. pes? jezik je ta, ki me začenja požirati.

sen, ta kader: ali je Amerika dobra
(stric je prejel zeleno karto,
kdo je bil, pizdo, ta Amerika?)

[včasih je edini gib, ki sem ga zmožna,
tisti v okviru sanj

ali stavka?]

flashback [izbriši frazo s stricem in vstavi kader iz Lyncha]

imam jezik, ki se zamegljuje, ki je zaključil potovanje
k ušesu, jezik in prazno Eisenhowerjevo matriko (teden
v rožicah/*v rožicah* predestiliran zaznavanja in načrtov)

imam jezik, ki se zamegljuje, ki je zaključil potovanje
k ušesu. jezik in kader s #počitnic_s_stricem⁴ (bruhanje
in flashback pri preveč razločnem *za/zaznavanju*).

imam jezik, ki se zamegljuje, in krila, krilca. kako?
kot pri poniju (ta nemir mi kakor krilca prhuta
v trebuhu).⁵

⁴ imam jezik, ki se zamegljuje, *po vaše*: imam oči,
ki nikdar ne spijo, in kot ministrstvo zglajeno frazo.

⁵ imam jezik, ki se zamegljuje, *po moje*: imam kepo
v grlu, ki se razrašča, ali pa še drugače: obriši si, *pizdo*,
obriši si z ust frazo, *neudobno kot resnica*:

sem ženske, ki berejo paternalistične romane
(čeprav mi google ni našel naslovov, ki bi jih
lahko posvojila, da bi se raztepli po stavku kot
psi). ženske, s srci, ki utripajo kot črtne kode
(njihovo vzhičenost so poskenirali po tisočkrat,
da bi jo do onemoglosti predvajali kot radijski
hit), toda v tem je neki absurd – to skoraj sveto,

sem moški, ki ljubijo pri pogašenih lučeh, s
televizorji, nastavljenimi na ves glas. naučili so
me udariti tja, kjer najbolj boli (recimo v sončni
pletež – očarljiv sklop besed).

sem dojenček, ki sesa oblo dojko sveta. v
stanovanjih, od katerih ne bo nobeno moje,
pijem na litre sovraštva. dojenček sem, ki sesa
oblo dojko sveta, ko tema vame strelja z vseh
prstov v napudrani nosek,

sem simptom prestane travme, kolektiv
sestričen, ki bodo spekle makovo pogačo v
začetku marca. sem milijon dostavljavcev pice,
ki delajo za brezsramno postavko. mogoče bi
začela krasti? mogoče bi vdrla na sedmino kot
na hišno zabavo in se dobro najedla? sem milijon
dostavljavcev pice (čeprav sem si za potrebe
pesniške fraze izmislila ta kolektiv, da bi okrivila
državo in sestrične),

sem ideologija,⁶ ki lomi kost. sem politično
stališče, ki bo postalo sprehajalna vrstica ali
kletka. v oči mi bije svetloba z glomaznega
napisa
Exit

⁶ sem ideologija, ki lomi kost (ne bom pojedla lastnega repa niti sestavnega dela zadnje pesniške fraze)

gift. Podlasie–Krakov

mislim na Brzozówko, levi pritok
Biebrze, ime, ki zveni kot lokalna vodka
ali grm. v sebi imaš domačnost,
ki sodi tja. mogoče pa to, da smo letali naokrog
lačni? šele čez osem let, ves polomljen,
boš priznal: *lakota mi ni pustila, da bi se dobro zravnal.*
združuje naju čudna grdota in gnus lovskega
gledanja. v teoriji paslik Strzemińskiego
vidim, ko gledam tebe, azil. mislim na prazna londonska
stanovanja, kadar praviš: *v meni ni ostalo nič več.*

na kilograme bakra, ki so jih odnesli iz praznih stanovanj.

ICD, spremeni diagnostični kriterij

in v pesti me je imela stilistika,
ko sem hotela izločiti paracetamol iz dorete;
v sanjah sem bila tabletko, doreta pa mak.
(pila sem zelišča, da bi *to* ublažila.)

in v pesti me je imela psihična težavica,
ko sem iz možganov hotela izločiti defekt v kodiranju.
v sanjah sem bila številka, možgani pa sistem.
(pogoltnila sem defekt, da bi se lahko

absorbiral: brutalnost sem žvečila kot orbit –
agresijo in zemljo dedujem po očetu;
grizla sem brutalnost kot lica –

tike in zemljo dedujem po očetu.)
ujetnica genetike sem, naj me že poboža.
ujetnica genetike sem, z njo se dogovarjam.

če bi bila Orbot

I

trenutek sem, v katerem ploskajo
(vsak plosk je udarec v sončni pletež)
in da bi se gangliji napihovali kot balon iz orbita?
in da ne bi imel glave niti nevronov,

ki delujejo kot dvizni
most?

II

trenutek sem, v katerem se smejejo na ukaz
in da bi bile glasilke kakor vodi
visoke napetosti?
in da ne bi imel glave ali volilne pravice,
ki v kontaktu povzročata kratki stik?

III

trenutek sem, v katerem se sveder zarine
v lobanjo, udarja ob lobanjsko dno:
in da bi lobanjo sesul kot banko na vulkan-vegas.com
in da bi bolečino prikrl kot dobitek.

(prisila plačevanja davka: nimam rada svoje države,
ker je bil denar od Rusov?
ker so bili serverji na Malti?)

IV

in da bi bilo banki ime Poljska,
in da bi bilo Poljski ime Pula.

V

(ali pa, pizdo, ne: Paula.)

VI

in da bi bilo Poljski ime Paula
(kot molzni kravi mojih staršev?).

VII

sprašujem: čigava je glava?
kdo drži serverje na verigi?

I

Glava je kot kost, počena na dveh mestih.
Bližina⁷ je žepni nožič, zvečer razreže gips.

Spoštovanje je kot krasta, zato ga je treba spraskati –
Auden je zapisal: *zaslužijo si pesniki, kuharji*
in ...

Glava je kot kost, počena na dveh mestih.
Spomin je hiba, zato bom pozabila na *tretje*.

Stavek je kot bat, pod prisilo ga moraš potegniti.
Prisila je sredstvo, vendar preveč učinkovito.

⁷ Napisala boš, da se je ljudem v Evropi odpeljalo, za vse je kriv prenizki strop, količina svetlobe, revna kot Vzhod. Da se poleti *golden hour* začne ob 4.22 (tega še ne veš, ampak moji možgani imajo slabost do preciznosti, na stikih pa je včasih tesno, tesceno, skoraj kot v najeti garsonjeri). Možgani imajo slabost do preciznosti, do tega, da se rešujejo z mehanizmom urejanja, stavek pa bi zvenel bolj krilato, če bi ga podpiral hrastov štor, močen, neroden priimek: Bernhard? Napisala bom, da sem ponoči cvilila podobno kot svinja, ki jo koljejo, ker ni razlike med cvilečem in jokom. Ali si lahko zavoljo porekla lastim pravico do te primerjave? Morda bi bilo spodobneje. Morda bi bilo spodobneje, če bi se zlagala, da je bil vzrok *Potonjenec* ali Evropa?

X

Biti telovadka in včasih še satenasta šerpa.

Biti cheerleaderka in včasih še plisirano krilce.

Biti električna svetilka in včasih še lučka.

Biti lesena skrinjica in včasih še telesce.

Biti migljajoče okence in včasih še odsotnost
odgovora. Biti prikazano sporočilo,

ki mi lomi hrbtenico in en distih.

Biti lesena deska in včasih vrv iz jute.

Biti lesena deska in včasih poškrabljen

rjuha.⁸

⁸ Rasti, žalost, moj razigrani in poredni kuža, ki si me naučil, da pesmi pišem samo za mrtve. Za tega, ki ga je odnesla rezka – kot je včasih ostro rezilo nožiča – svetloba reflektorjev, in za tistega drugega, ki se ni vrnil s polžastega potovanja na podstrešje. Morda obstajajo stvari, ki so vrednejše upesnitve, vrednejše distiha in vrednejše opisovanja. Razigrani kuža, zakaj mi niso pripovedovali o lovcih na zlato, o daljnih deželah? Prespala sem predavanje o tako kurčevu izdajalskem pogledu (enako izdajalskem, kot je poskus, da bi ga opisala), o tistih, ki so plemenite kovine zamešali s tombakom, in o tistih, ki so grmadili plemenite kovine, dokler jih nista prerasla mah in patina. Iz odhodov sem spletala krono, kakor se plete venček iz navadnega regrata, kakor se pleteničijo nesmisli.

Trapica, zakaj nisi poslušala, ko so pravili, da je zlato tepcev pirit?

Če pa bom za vas prinesla lepoto,
bo to počena lepota. Lepota, otresena
zasušene črne zemlje na bregovih Biebrze,
privlečena iz melioracijskega rova, v
katerem je pijan utonil neki oče. Lepota
naših otroških obrazov, prilepljenih na
šipo, ker smo hoteli gledati, gledanje pa
je bilo najpopolnejša lekcija prisvajanja.
Lepota potovanja na podstrešje? Lepota
stopnic, lepota lesene deske in lepota
rjuhe. Naškrobljene? Ponagajal si mi,
prijatelj, tako spretno si se skrila tam, kjer
sva se cela leta igrala skrivalnice, da te vse
do danes ne morem najti [dala jim bom
lepoto tega, kar bi lahko postal, pa nisi].
Če pa bom za vas prinesla lepoto, bo to
počena lepota. Lepota, zlomljena stokrat,
tisočkrat, milijonkrat. Lepota vrnitve k
punku in lepota odmika od vprašanja:
zakaj?

Joanna Łepicka

Joanna Łepicka (1995) je pesnica, literarna kritičarka in urednica, povezana s Krakovsko pesniško šolo. V poeziji reinterpreтира tradicionalne pesemske oblike (mdr. sonet, pantum, vilanelo, sestino in odo), ne da bi se izogibala lingvističnim eksperimentom. Za prvenec *Delovni zvezek* (*Zeszyt ćwiczeń*, 2023) je prejela literarno nagrado Wiesława Kazaneckega, ki jo podeljuje župan Białystoka, in bila nominirana za literarno nagrado Gdynia. Je tudi prejemnica gliwiške literarne nagrade ter štipendije za ustvarjalce mesta Krakova.

**različne vrste okrajšav; premični junak;
iskreče se, bele kosti nevednosti;
notranji razplet**

srna ve, kaj je življenje, ampak ne jaz,
barkača ve, kaj je življenje, ampak ne jaz,

čeprav so besede šibke, udarjajo na slepo
in ta tekst živi sam (da sem bil

prehitro vnet,
premalo zvest,
preprosto pokončan),

GPS ve, kaj je življenje, ampak ne jaz,
razpoke, udrtime, mehurčki vode,

praznik odhajanja v dan
in praznik potepanja ponoči,

in zato IUD ve, kaj je življenje, ampak ne jaz,
maj ve, kaj je življenje, ampak ne jaz,

v ogradah, videvanih podnevi,
in v ogradah, videvanih ponoči,

ZOO ve, kaj je življenje, ampak ne jaz,
udarec ve, kaj je življenje, ampak ne jaz,

naredila sem napake na tipkovnici,
zdaj to popravljam (da sem bila

prehitro vneta,
premalo zvesta,

preprosto pokončana),

znašla sem se v perilu, sušečem se na soncu,

dan se mi je predal z znaki, popolnoma,
hčerka nosi rodovno ime in pridonaša sijaj!

zdaj bom jaz kralj,
druga stran izhoda:
črna tekočina, pisker zemlje.
Nov, slabši kvas.

zate

biti najljubša lezba, ki pa ni lezba,
vik in krik v nabasanem nočnem vlaku Hańcza,

biti razbeljena streha Sokurova,
seštevek hotelskih travm,

ko nisi hodila v gozd. Kar se mene tiče,
so te že prešle, ruvat s koreninami čas, ki razbija

distihe.

Kar se mene tiče, bo to torba in gozd

in pohodi čez pesek in polomljeni metrum –
izgubljeni primer, v katerem tvoj lik potuje po loku:

obesim to vprašanje nizko, naj tipajo za njim.
Sončnica je pesem, naj obrača glavo.

Zvezda pod podhodom

Danes imam rojstni dan.

Imam 28 let.

Peljem se v hišo, v kateri ne stanujem.

Danes stanujem v: Amsterdamer, Golden Virginia.

Moje ime je darilce.

Dal mi ga je vaški fant.

Na vasi lažem o tem, kako živim v mestu.

Živimo v IX. simfoniji.

Sosedi imajo pri sebi čudežno sliko.

Lani se je moj sosed obesil.

Mockava je črna luknja.

Pogrezam se vanjo.

Privlačnost je smrt razpotja.

Razpotja in smrt privlačijo vprašanja.

Kdo ti piše pesmi, Joanna?

Moje pesmi piše moja roka.

Tam papir premaga kamen.

Tam sem fakir ali pa mu kradem.

* * *

Ko sem bila hudič, sem imela sto obrazov,
nekateri izmed njih so izbirali iz mene sadeže,
drugi so vsak dan trli mojo govorico, tirlitirli,
tirlitirli, a živela sem kot človek, trepet in bes,

čepprav ni veter, ampak plamen lovil mojo bluzo,
bila sem kot druge živali v oseki noči
in lakota se je preoblačila vame, mi lomila kosti
na nehvaležnih stopnicah mojih stanovanj,

puščala peresa na ploščicah, roka pa je igrala
že davno uspavano melodijo, tirlitirli, tirlitirli,
hotela sem jebat boga, ne poznam njegovega imena,

ne vem, kaj imam v mislih, ko se bojim teme,
ki je moja pokrajina, nosim jo s sabo, gosto svetlobo
tega, kar je znotraj, odkar lahko kričiš

Ko sem bila duh, sem živel kot človek,
pritiskala sem na tipke svoje ohlapne duše
še in še in še, da se njena pesem ne bi drla
iz mene s svojim svinjskim kačjim jezikom.

Da hudič v meni ne bi šel ven sam,
sem v dolgih podolgovatih večerih lizala njegovo
zavozlano mednožje, ampak tonka in trn
sta ga zbužala z vonjem ponovitev, še,

še enkrat, po nizkih, hladnih, mučnih ovinkih
desne roke sem držala levo stran sebe
izvito v prividni zaris. V pisarni
je hudič ščipal mojo dušo, spuščal v

notranjost glasno utripajoče gnezdo – ta roj je rodil
med, da bi dobil kaj zastonj, poljub ali
opravičilo iz dreva in ajde. Kdo mu je dal to slabo
zlato, ko pa tako potrebujemo denar, sem vprašala,

on pa se je skrival v vsakem kotičku praznika,
na kopitih je prinašal polno blata nebes,
ko so grah in toženje in moje oznanilo
bili še, še.

Copperfield

Ooh, sem več kot enkrat,
bila sem jard, stlačen na površini.
Rodila sem se v vreči po rižu, na polju krompirja.
Opazujem sončni mrk na naši ulici, 1. avgusta 2008,
tega dne steklo v barvi noči tako gladko prehaja v roke
naše skupnosti, to je neverjetno, kako gladko drsi po njem
zdelana roka matere, ena od rok mojega očeta.
Danes nisem pogledala skozi okno. Gledali smo na moj telefon
na liniji 22, David Copperfield je izginil v živo
Kip svobode. Vsa kraljestva so povezana,
tudi izbiranje besed, tek okrog »vanish« ali »disappear«,
vseeno. Pranje leži po tleh že dva tedna.
Prepoznala bom magijo, ko jo bom zagledala. At first I was a yard,
crowded on the surface, curious to see
what was left around me ... Bila sem gmajna:
Bojka, Kačica in Katedrala,
J, Joanna, Joasia, Asia, Asieňka.
Severni sij sem videla s pogledom psa,
kot mrk. Grem s Ticom mimo Šušaljeva,
z Miho in Lehom, to je neverjetno,
da smo skupaj videli te neumnosti na nebu, zelene,
rožnate madeže itd. in to ponoči, en dan
pred pogrebom Irene. Bom prepoznala magijo,
ko jo bom prepoznala? Rodila sem se na polju tobaka,
med lepljivimi listi, ki se jih trga s prsti.
Ooh, sem več kot enkrat
in pozorno izbiram svoja imena.
Kaj se bomo še kar naprej pogovarjali o tem,
kako se je znašel Jaka in kdo je umrl,
ja, mislim, da ja, odgovarjam
v imenu Julka, Wojtka, Šimona, Kat, Katke, Kaške,
Tomka, Filipa in Premka. Vsa kraljestva so povezana,

predvsem nebeška. Ve se, da ravno jaz doma
delam največji nered.

In ko zaspiš ob Munku,

mene pa tako bolijo zobje. In ko se jaz uležem neumita,

ti pa ne. 15. maja tega leta si mi ponoči rekel Sonce

in sem se rodila. Od takrat sem brez vseh skrbi.

Zložila sem že vse obleke. Sedim v žepu.

Sem v sredici in nič ni mojega.

Ponoči moja roka vedno išče tvojo.

Sredico dneva, ki si njen

zavitek.

Volovska srca

Ne vem, kako se je imenovala njegova mati Roža,
Jasmina ali Jagoda, ime, dišeče kot spomin.
Ne spomnim se, o čem sva se pogovarjala,
leto in leto in leto nazaj, kaj mi je govoril celo leto kot duh,
škipajoč v tujem hodniku noči. Rad je pil.
Lakota in jeza, pogled in roke je imel poželjive.
Bala sem se sedeti zraven njega, predvsem kadar
je dresiral psa, ki ga je dobil zastonj
ali pa kot povračilo dolga. Nosil ga je v hlačnem žepu
prvega pol dneva. Brez bojazni je zaničeval
vse ženske. Kar naenkrat je vzrožil.
Potrebno je bilo mleko, da smo ga pomirili.
Nikoli ni bil sam. Spreminjal je barve.
Nič se mu ni poznalo, od kod je izviral.
Nikoli mi ni dal nobenega denarja,
samo torbe, naphane s sadjem.
S kupi toplih, počenih paradižnikov,
vse se je cedilo in lepilo. S stebli in glavicami
bolehnje rabarbare, ki jo je bilo treba
gristi in izpljuniti ostanke.
Zjutraj ga je našla psica, hčerka tistega psa,
ki ga ni hotel ne znal vzgojiti.
Ležal je tako, zviti v piščančka,
z usti, zvezanimi v pentljo,
s priimkom, zvenečim kot srebro,
mrtev sredi živine.

Zvezda pod menoj

odpri okna to so tvoje roke
odpri roke to so tvoja vesla
odpri pomlad ona je s tabo
veslaj venomer nepripravljen

Prevedla Katarina Šalamun Biedrzycka

Natalia Malek

Natalia Malek (1988) je pesnica, prevajalka, akademska predavateljica in kuratorka umetniških dogodkov. V svojem ustvarjanju vstopa v dialog z minimalističnimi in objektivističnimi tokovi v poeziji 20. stoletja, navezuje pa tudi na druga umetniška področja, predvsem na kiparstvo. Objavila je šest pesniških zbirk, za *Kord* (2017) je prejela nagradno štipendijo Adama Włodka, za *Karapaks* (2020) pa literarno nagrado Gdynia. Tudi njene druge zbirke so bile večkrat nominirane za literarne nagrade, med drugimi za vrocavsko pesniško nagrado Silesius, nagrado Wisławe Szymborske in literarno nagrado Nike.

Karapaks

Vsi tvoji sadeži so se že znašli na drevju.

Pa smo še pred kratkim spali

pod marelicami, ki so, ko so padale – oddajale plosk, malce češki.

Ni me motil.

Spali smo kot ubiti, kot denar, karapaks, pozabljeni Kopernik.

Zjutraj je zvok izginil in nisem mogla načrtovati

drobljenca, zamrla je povprek

struktura stranskega odra. *Bliža se nevihta.* – Bliža se znorelost.

Zrno

Zrno minimalizma je kalilo v Matyldi.
Sprehajala se je.

Resne zadeve je niso zaposlovale
nič manj kot banalne. Bazen. Inflantska. Populacija in depopulacija –

pa tudi podaljševanje las. (Toliko dejavnosti je povezano
z uvozom kave,

ta pa je še vedno nujno potrebna) Gledala je na ulico. Zrno v Matyldi
ni gruča

Okrasne gubice

Razlagala sem fantu, da država na b ne more biti Bruselj.
(*Ničesar ne spreminjam v svetu*, je pred veliko nočjo dramatizirala Joanna)

Potem pa, da reke ne delujejo tako dobro kot vezalke,
čeprav vežejo ljudi močnejše kot rojstnodnevne zabave.

Ti ne maraš filigranskega sloga pišočių žensk.
Jaz pa sem pred kratkim odkrila: *Za velike priložnosti rada izberem okrasne
gubice.*

Pesem

M. S.

Pesem se začenja s temnimi jeseni,
dnem prespanim v zadnjem delu zgibnega avtobusa,

cicanjem divjih gosi. Pesem se začenja s strašilom
za gosi, vonjem po fižolu in mokri vati,

tabelo cepiv, obešeno nad mizo, in zvezdasto svetilko.
Se začenja z *Elementi*, šiškami,

s poloma, prestavljenima v telesu,
rdečeperko in ogrico, pomlajeno mrežo in snežnim plugom, nevidnim ob
polni luni.

Pesem se začenja s tlako, upanjem,
sobo v barvi sivke, prek medvednic, šesterokotnikov

vse do bolnišnične dvorane, kjer režejo krčne žile.
Pesem se začenja s sprevodniško pošiljko,

nekdo pelje žakelj las, obliž za Heleno,
psalterje in knige žoltarške, ampak bolj knige žoltarške kot psalterje,

v takšnem suženjstvu smo.
Pesem se začenja z razpršeno pozornostjo,

neznosno kislico, in traja ob žlahtnih
pijačah, ne konča se v sanjah.

Pesem začenja se.

Geografija III

Greva po Miedziani. Omenjaš Manaus, imam nove sandale.
Zjutraj lahko ne bi spala,

ampak izpustila mačke. Odtod teče žila
pripovedi –

mah Chałubinskega, v vitrini kolonija
arhej.

Kraj pa – krepeni, vendar ne propada. Prostran in vzdržljiv, ponoven,
celinski.

Kako postati šofer Tadeusza Kantorja?

Najprej se nič ne zdi ideologija.
Potem se vse zdi ideologija.

Da se plombira praznina.
Zrači po spanju.

Se drži daleč stran
od bolečine, plešoč, nepovezano kot alge.

Moduli

I

Klen – partikula.

Glog – partikula.

V tlakovnem satovju vozijo zelenje,
v modulih gradijo center.

II

Zid – partikula.

Gib – partikula.

V ribniku se je razlila senca,
preveč je zlezla pod sonce.

Ribez

Američani so včasih ravno tako sezuvali čevlje.

Doma

in med političnimi *akcijami*. Celo tisti športni.

Drugače so razumeli

akcijo, na različne načine, ampak drugače.

Danes se prebujeni budijo

v čevljih. Če pravijo,

da bi rajši na vrtu

prirezovali panešpljo in zobali ribez, tega ne gre jemati zares.

Nisem še živela v svojem glasu

Nisem še vstopala v mirto, tiho.
Ni me še nosil led,

nespretne.
Nisem še imela pod prsti temena.

Nisem še čutila žgoče žeje.
Nisem še sedela na strehi,

temneč
nad otokom iz orehov. Še me je lizalo sonce.

Ni še hitelo
na zahod.

Ni me še izpljunilo morje.

Samostojna gospa Jakimiak

In njen kabinet v levem krilu
poslopja,

samostojni koraki po stopnicah.
Samostojni prihodi iz Podkowe.

Samostojna jutra,
ogledala zdrgnjena s krompirjem.

Vakance na otoku
klopov,

zabrisani sms-i, sadne
solate.

Zdaj pa smo vse psi. Psi s pobešeno glavo.

Anna Matysiak

Anna Matysiak (1967) je pesnica in urednica. Leta 2015 je ustanovila enoosebno založbo Convivo, ki jo vodi še danes in ki si je zaradi skrbne uredniške politike z leti prislužila sloves ene najvplivnejših pesniških založb na Poljskem. Je avtorica devetih pesniških zbirk, ki uživajo priznanje kritikov.

zmaj (na temo poezije)

prevaram vodiče izleta in se vkrcam
na naslednji avtobus
za seboj vlečem policaja, ki se da pregovoriti:
da boš videl mojo hčer, boš videl, kako lepa je.
na ovinku – sunek; prevrnem se
on pa fingira gibe odnosa na mojem boku.
odrasti, mama! jaz pa se hihitam
rožnate lisice in z mano vkovani pevec
Red Hot Chili Peppers, razširjene zenice
tačas pa je prvi avtobus odpeljal naravnost
(študenti upravljanja in marketinga)
v razprto žrelo zmaja na obzorju

* * *

No standing army! – kričim po Bolingbrooku,
v tujem jeziku, ker se sicer bojim, ker se sama
bojim zmotiti, raztgotiti svoje vojake,
partizane in vohune. Ker sem sama. Ker
me sestavlja moja vojska in ji izplačujem mezdo.
Vsak dan.

* * *

Velikokrat je nanoslo, da sem videla,
kako so ribam rezali trebuhe in jemali
iz njih manjše ribe, iz teh pa še
manjše. Puščala sem kožo
na suhih steblih osata pod plotom,
še kasneje pa na skrinji transformatorja
pred šolo, nekoč pa celo na vlaku.
Še vedno se nekje vozi ta kompozicija
z naglim nožkom bleščanja.

* * *

Kje je bila začrtana integralnost junakov;
pisarji so prepisali iz prepisanih legend.
V resnici marsikje, ampak ni prostora.
S tebe kaplja temen potoček. Riba se odpravlja
na medgalaktično, z ostro plavutjo
mi opraska trebuh. Ujel si me pri temnem
odtekanju navzdol.

v njem pa

Pristaniško mesto. Na obali
Razparač, Jack, Jim.

Največji primerek arapaime ga ne bo nikoli izdal
in ne bo izdan.

Alegorija

Uničenje je mehka beseda.
Tihi jezdec v zvočno izoliranih dvoranh.
Vrniti vrvi, odparati loke,
odsloviti pikadorje,
zrahljati rdeče rutke.

Transpanorama

Prihaja noč velikih sprememb.

Miši v vrsti za pregrado iz vezane plošče –
škrebljamo po sliki iz oblakov.

V očesu putta je v zenici luknjica. Za dva
izbrskana obola dobiš minuto gledanja.

Jaz na drugo stran tudi, ko bom zapustila jezik.

Skupnost

Banana je počrnela samo na enem mestu, ampak na sredi pegice je imela luknjico z razločnimi robovi.

V njej sem opazila drobne premike – ena za drugo sta dve sadni mušici prilezli na svetlobo, zaposleni ena z drugo, hitri, začvekani. Ko sem iskala plastično vrečko, sem se trudila, da ne bi mislila. Ko sem se vrnila, je okrog temnega okenca sedelo sedem malih žužkov. Preden sem pokrila sadež s plastiko, so brž vzleteli, nekam začudeni.

Odnese sem paketek na balkon. Nekaj časa srh v prstih, ki je prehajal v mehkobo. Ali so moji sklepi jaz? Strašni stroj, ki se pregiba na toliko mestih? Na poti k smetnjaku sem razmišljala še o tem, ali so kakšne ostale notri. Otroci? Starci?

* * *

Zanima me, kakšne argumente uporabljaš, ampak
podkožno dekapiram orožarnico. Forme v zametku
letalonosilk se počutijo kot doma, kot mačke.

Brčice na robovih, preveč užaljenih,
da bi še kaj bili.

Zato me zanima, kakšne robove uporabljaš.

Ut pictura lux

Karavana meče senco kot palisada
na meji. To pa je samo
sonce, ki sveti na belo stegno, ker naslanjam nogo
na steno balkona in berem o nadrealizmu narave.
Potrebuješ vrtljivi stol, da jo dohitevaš

Joanna Oparek

Joanna Oparek (1967) je pesnica, pisateljica in dramatičarka; delala je tudi kot novinarka, vodila reklamno agencijo in pisala tekste za radijske uspešnice. Trenutno se osredotoča predvsem na pisanje dram, ki jih tudi sama režira. V vseh literarnih zvrsteh, v katerih ustvarja, v živem, ekspresivnem jeziku pripoveduje o medčloveških odnosih in izzivih modernosti. Med drugim je objavila tri romane in pet pesniških zbirk; za dve od njih – *Močne kože, bela platna* (*Mocne skóry, białe płótna*, 2019) in *Male obveznosti* (*Małe powinności*, 2022) – je bila nominirana za literarno nagrado Gdynia.

Angelus Novus

Prihodnost je za mano na ramenih čutim
vroče jezike nepoimenovanih živali
Ideja svobode se uresničuje v preplahu

Pred mano je jata starih jastrebov
trga modra trupla nemških filozofov
Heglov uhelj Heideggerjevo vranico
Ideja svobode se uresničuje v preplahu

Za mano je prihodnost padalo nemočnih
izgubljenih ki so izgubili oblast nad svojim časom
Za mano je kar bo predme postavilo kamniti slavolok
da bi vseh zmagoslavij večni ovekovečil poraz
Ideja svobode se uresničuje v preplahu

Ustvarjeni prvega dne so uzrli poslednji dan
vendar ni bilo konca in za hrbtom ničesar
Poslednja šala tistih ki umirajo
od kose izgubljenih pomenov
je smisel zgodovine
toda svoboda
se uresničuje v preplahu

Narodove igre

Zlahka se tešejo osli
iz oslov se delajo stoli
Igrali se bomo drvarnice za najem

Zlahka se natakne žakelj
v žaklju je glava pri nogah
Napenjali se bomo in odskakovali vse dlje

Zlahka se nizajo zobje
iz zob težka ogrlica
Tehtali bomo svoje zobe v tujih rokah

Zlahka se brca na nebu
pod nebom gole sanje
Legali bomo s sovražnikom na desno in levo navzkriž

Zlahka se lovijo ladje
Na ladjah palube sveta
Čakali bomo na obali v zelenih vojaških šotorih

četa meta reta pehta žehta freta dreta
igramo se igramo
narodove igre

Polje

Odšlo je naravnost šlo kot neurje
Vse je popadalo leži v vrsti
Vse je propadlo zlo in nezlo
V črnem prahu bedni hipi
Vse je usahnilo ali nabreknilo
Kar ni zgnilo to je izbruhnilo

Zdaj se morava ljubiti na bojnem polju
čakati na dež
ljubezen gojiti kot riž
nabirati kače
si jih ovijati okrog rok
nositi
spolzke košare
zvijačnih razlag

Počasi dozorevajo gluhe mladike
razrašča se krivda v naju

Matematika

Matematika je kraljica znanosti zgodovina pa
kurba

To je zlata misel razvila jo bom kot bolničarka
ki z odrezane noge vleče povoj

Kurba se zdi zanimivejša od kraljice
paradoksno poštena po človeško nenasitna
včasih je punčka umazana od saj
budna punčka s temnomodrimi kitkami
včasih tudi bleda
rdečelasa bojavnica pije kis
doliva olje
in ko postane diplomatka izda svoj razred
zgodovina je črna zanka topa giljotina
navadna slepa ulica
hrepenenje civilizacije po propadu
svatbena povorka
prekletstvo in uresničenje prekletstva
slani sladkor za konja
zgodovina je zla zgodba
pred njenimi očmi gorijo cerkve in seniki
in krave tulijo ko gorijo
vsako jutro isto črno mleko teče
iz vimen zогlenelih krav

Grozljiva ah grozljiva kurba je zgodovina
zdaj preštej
deli žrtve z rablji
potegni črto preveri izid
skrij kar se ti je izšlo

Matematika je igrača bogov

toda nebo nad požarom ni več modro
milost s pepelom pada
in samo s pepelom vlada ta kraljica
iz zemlje izrašča in ko raste meri površino zemlje
počasna kot geodetova nočna mora
zbrano
zabija količke v trupla
označuje kraje in datume lovi
ruva in stiska
v pesti nenasitnega spomina traja
ta kurbirska kraljevskost
ponovljivi pojav
ta resnica
ta statistika

Matematika suverena kot zvodnik
potencira ulomke

Berlin porn

(odlomek iz pesnitve)

In če povem da je to trajalo samo nekaj minut
in če je bilo nekaj minut boljše od nekaj let ne vem več kaj naj si mislim
moje misli so butaste kot Poljakinje trmaste kot Ukrajinke
Tako dobro se je ljubiti seks je čudovit je ljubezen
toda zakaj se tako dobro shaja brez nje kako naj to razlikujem
ko pa lahko ljubim vse ljudi in stvari
prevajanje je simultano
mogoče mi za ravnovesje dovoli priklicati prav zdaj
stare moške
mrtve baročne pesnike saj se ve
erotika je povezana s smrtjo
zanka Homer Rhode je priljubljeni vozal ribičev
ki pritrjujejo vabo na debeli konec ribiške vrvice
erotika plava v smrti
na obali pa je vedno Bog
stoji ob vzglavju kovinskih postelj
napenja prvo črko
ponosen je na vsako krsto bedi nad vsem
kot varnostnik kot nočni čuvaj
oko boga je oko kamere nastavi se
tako da bo tvoja mala dilema vidna
da se bo dozdevala večja
to se da vedno narediti bolje
ne vem ali me boš imel rajši ko bom razsipala
oranžni puder po tvojem telesu
in ga nežno razmazala
s čopičkom iz peres
ali bo rahli ogrevalni učinek dodal avtentičnost
mojim poljubom
ali greh res ne bo več dovolj da bi se vzburla
vsaj malo

ali je to zato ker je greh zastonj
puder in gel pa nekaj staneta
tako kot lisice tale zabavni biček sveča za masažo
navdušuje me koliko različnih okusov ima človeško telo
zdaj sploh ne razmišljam več o tem
da ne moreš
pogoltniti moje ljubezni brez vsega

Obiskovalci suši bara se sramujejo navadne lakote

Morska deklica niti mrtva ni navadna riba

Male obveznosti

(odlomek iz pesnitve)

Ali vohate ta duh?

duh po rji in kovini

To je laboratorij

To je žrtev

Žrtev je polje eksperimentov je material

Laboratorij ima popolno oblast nad žrtvijo – vizualizacija je brutalna

film na YouTubeu je netivo škandala v svetovni skali

in vsemu svetu se za hip zasmilijo male na smrt prestrašene opičke

Jekleni obroč na tankem vratku omogoča operiranje z materialom

to je pošastno toda hkrati razumljivo – živemu materialu je treba

onemogočiti premikanje

Nemški medicinski laboratoriji imajo bogato zgodovino

težko bi zanikali da imajo izkušnje

veliko držav zaupa njihovim izkušnjam

v doziranju trpljenja in katalogiziranju smrti

Laboratorij ni kriv za vse ima vendar veliko odjemalcev

farmaceutski koncerni iz različnih držav

so pripravljeni slano plačati za nemško kakovost

Nihče ni vedel kaj se dogaja v laboratoriju

dokler ni tega videl

Trpljenje malih opičk prizadeva vse

te ki sovražijo Nemce

in te ki verujejo v Nemčijo srce Evrope

Trpljenje živali povezuje ljudi

sočutje do živali je nesporno

opičke niso ničesar krive so idealne žrtve

brezimne žrtve samo žrtve

in bodo žrtve ostale

Drugače je s punčkami

so malce podobne opičkam toda če preživijo rastejo
zrastejo v ženske
Poglejte Natascho Kampusch
in druge ki jim pogovorno rečejo punce iz kleti
ki so jih ugrabili tujci ali bližnji
žrtve eksperimentov domačih garažnih laboratorijev
žrtve poklicnih psihopatov in ljubiteljev
drobnih zbiralcev organskih vzorcev samoraslih mojstrov
nevpadljivih ljubiteljev nasilja po domači meri
Punčke ki naj bi bile opičke
ko so osvobojene
začenjajo dihati enakomerno in globoko
zrastejo v ženske različnih sort
celo v takšne ki uporabljajo kozmetiko
testirano na opičkah

Ženske ki so prišle iz kleti so čisto brez nadzora
to je graje vredno že čez hip menijo da jim je vse dovoljeno
nimajo zavor sramu ne priznavajo nobenih načel
ne prenesejo nobenih omejitev
ni treba niti da so dobre ni treba da so empatične
Te ki so preživele so nad zakonom
izkusile so vso moč oblasti poznajo njeno pahljačo
Je oranžno spreminjajoča se oblast koncerna
vijolična oblast cerkve
rdeče-črna oblast rablja
srebrna oblast denarja
bela oblast biča
In je moška moč
vezanja
utapljanja
ranjevanja
rezanja
trganja
zažiganja

mendranja
moška moč večne noči
Ženske iz kleti
so jo doživele ob polni luni
pazite to so čarovnice
to so prave volkulje
njihova dlaka se sprva blešči potem pa gori
Grmade Evrope so tako dolgo trajale v pričakovanju
zdaj jih spet
oblizuje ogenj
Vroče vesti
se raznašajo bliskovito
Čarovnice imajo oči kot jezera
ali črne kot oglje
in ko tonejo gledajo v nebo
ko gorijo
gledajo v bodočnost

Človek obravnavan kot žival ne postane žival
toda živalski instinkt se lahko prebudi v človeku
Ženske so močnejše od opičk
so nehvaležni nevarni material
včasih so eksplozivne
nobeno zaklonišče ne bo zaleгло v primeru eksplozije
do katere bo prišlo v zaklonišču
tema
je zgolj sekunda pred pobliskom

Žvenketa šipa v laboratoriju in kri
brizga ruši zidove
mezi v trate

Edward Pasewicz

Edward Pasewicz (1971) je pesnik, pisatelj, dramatik in skladatelj. V svoji literaturi raziskuje teme čutnosti (vključno s seksualnostjo), duhovnosti (vključno z religioznostjo), osebnega in kolektivnega spomina, istovetnosti (med drugim seksualnih, verskih in narodnostnih manjšin) ter njihova presečišča. Je avtor desetih pesniških zbirk in treh romanov. Za roman *Pulverkopf* (2021) je prejel srednjeevropsko literarno nagrado Angelus, njegove prozne knjige in pesniške zbirke pa so bile večkrat nominirane za literarne nagrade, med drugimi za vrocavsko literarno nagrado Silesius, literarno nagrado Gdynia in literarno nagrado Nike.

Izpisek iz listine zapeljevanja 1

V Myšlenicah sem prežal na enega, ampak me je pustil, preden sem ga spoznal. Jabolka so umrla. (*Spomladi so tapete hladne.*)

Tuhtal sem kak mesec, kako upecati tipa na tekst o globinskih strukturah. V Těnovicah sem si obril glavo, za štiri mesece sem postal menih.

Dvakrat (*dvakrat!*) se mi je posrečilo izvreči zavest po hrbtničnem kanalu. Lama Ole je rekel: nekega dne bo prišlo. Nenehno sem hotel spati in verjeti v globoki sporazum. V Myšlenicah me je osvajal neki tipček, ampak sem ga zavrnil.

Trpka lupinica hrušk. (*Stene pa so pokrite s plesnijo.*) Nazadnje sem spoznal, da ni mogoče misliti o lastnini, na noben način ne. (*Gre za dan, ne za noč.*) Prispel sem na cilj, se utaboril.

Iz Myšlenic v Leszno ni bilo nobenega vlaka, potreboval sem hodulje in brlog. Tokrat me ni nihče osvajal (*Ta spirala dopušča padec?*), čeprav sem sam puščal vse tipe, kar sem jih srečal.

(*Približujem se Edu.*) Bral sem nauke za berače. Odrekel sem se kreditu. Nazadnje so me male kače povedle pod prag. Izginil sem ob svitu.

Oh, Mitohondriji

Mitološka melanholija, tako
ali drugače malce nadrealistična mati,
ker pusti dihati in se nekako ne dušim
v otroškem stolčku.

Očka nukleotid, ti, ki preskakuješ
z niti na nit, pa vendar to ni nič drugega
kot zajtrk v hotelu in omledna hrenovka,
ki bi jo pojedel, ker te tišči v želodcu,
ker kruli in vrešči neizrečeno obžalovanje,
da je zakodirano in da je vse zakodirano tako,
da pri vragu ne bo nihče razbral:
niti ti beljakovina, niti ti beljakovina,
in ti beljakovina tudi ne.

Pozneje pride val sovraštva.
Lahko vse požgeš,
toda tudi dim se zlaga v nekakšne signale.
Še znoriš lahko od tega čveka.
Celo ko previdno hodiš po stopnicah,
moj shujšani avatar, tok, tok,
se pojavlja ritem, skupaj z njim pa
zgodbe, maske, obrazi.

Videnje na Szczepańskim trgu

Jaz sem dodatek k tebi – to je že
gotovo in potrjeno, ženska, ki je pritiskala
pečat na tiskovino – je imela bela usta.

Bal sem se ran in brazgotin, vendar jih ni,
je tabela in mapa in jaz – plamenček,
s številkami opremljena modrikasta vijuga.

Varno z vsakim živcem pripet
k živcem teh, ki skupaj z mano tu visijo,
v njih, v tebi, v njej – splošni beljakovinopis.

Balada za Vischerja

Spi, Vischer, melatonin
ti bo melodični sen zagotovil
zjasnilo se bo vreme na
jutrišnji dan in piškavi
zob bo obstal
na svojem mestu, zvito
prazen znotraj, spredaj pa
samo rahlo obarvan.

Spi, saj tvoja dlan
že potrebuje odejo,
da bi se stisnila na njej in dušila,
pa tudi blazina hlepi po kaplji
sline, čeprav je lahko tudi kri.

Spi, saj je že vse pripravljeno,
da se spremeni v močni,
topi stisk, in veš, da bo tako,
ko boš jutri vstal, bo sneg
rjav in rjavi sneženi možje.

Spi, saj tvoja soba hlepi po težkem
dihu, po potu, da bi sama lahko
dihala, posnemala tvoje življenje

Spi, saj se ne bo nič spremenilo.
Nič ni odvisno od spanja.

Kuntu Zangpo

Očeta sem pokopal po telefonu. Prenos
je vodil moj nečak. Izostril je sliko
in privil ton. Očka je stal na deski
v mali, enonogi urni kot od svetlobe
omamljeni vran. Potem so ga položili v grob
njegovega očeta, kjer je bil tudi grob očetovega očeta –
kjer so bili grobovi vseh očetov. Mati
se je razcmerila, ko je zadonela Salve Regina
in ko je rabin začel momljati kadiš, lama pa
je tako hitro vrtel mlinček, da se je prah
s sosednjih nagrobnikov spremenil v tornado.
Imam je sedel na veji in mu je bilo neudobno,
čeprav je imel mehko preprogico. Šamani
iz Burjatije – ti so dali vetra. Veliki Črni
in njegove ljubice so pili iz pepelnate lobanje.

Kot sem že rekel, očka, jedli so te tako lepo,
da mi je zmanjkalo sape za ihtenje.

Pulverkopf

(odlomek iz romana)

Werner von Tannenried, skupaj s katerim sem spal v šotoru in rokoval z mitraljezom, Tanne, moj sladki Tanne, ki ga je bilo strah tako kot mene. Njegovi lasje. Dihanje. Česa se spominjam, česa? Obstreljevanja z griča? Steklenega pogleda Tanneja, ki se boji tako kot jaz. Plazenja skozi blato, samo da bi prispeli do gozda. Blata, prahu, grobih povelj. Štorov raztreščenih dreves. Wernerjevega obraza, ko se je zjutraj bril. Vonja po milu. Pota na njegovem vratu. Tanne, moj sladki Tanne. Njegove dlani z ozkimi prsti, spominjam se striženja nohtov in kako sem jih neopazno skril v žep, ker sem si rekel: »Moj bo, zdaj in na vekomaj.«

Česa se spominjam, česa? Smrada hodničnih pasov, olja, presnavljanega v motorjih, olja, zaudarjajočega po smrti. Tanne, moj sladki Tanne, brez moči, naslonjen na tovarnjak. Še malo, Norbert, še malo. Njegov spanec, ki ga prekinja Hauptmann. Naj še spi, Hanneheim, naj spi, vi pa pazite na to štaló.

Česa se spominjam, česa? Krokarja z vejo, ki je krožil nad nami. Blato v blatu, spominjam se okrvavljenega mahu, napihnenih trupel. Vlaga in gobe. Hukanje prestrašenih živali. Spominjam se krvi na kamnih. Obzidane cerkvice v vaseh. Vonj po cigari in kavi v mestu, imena katerega se ne spomnim. Trupla na železniški postaji, nogavice in kombineže.

Blato v blatu. Romunska četa, ki nas je presenetila z obstreljevanjem poti ob cesti. Misel, da nas lahko reši zgolj gozd, temni, nepredirni, zlovešči gorski gozd. In strah, in blisk, in grom, in srh, in mrzli pot, ko se je Tanne, moj sladki Tanne, privzdignil in stekel v temno gozda. Blato v blatu. Česa se spominjam, česa? Fazana, ki je sfrfotal pred Tannejem. Strahu, da naslednja krogla ne bo raztrgala ptiča, temveč Wernerja. In moj tek, blato v blatu, samo da bi se ga še dotaknil, preden ga poljubi smrt. Česa se spominjam, česa? Četa madžarskih huzarjev, lesket sabelj. Naš napad. Obraz romunskega dečka, ki sem ga dotolkel. Njegov obraz, razklan od sablje. In misel, da bi to lahko bil Tanne, moj sladki Tanne. Bolečina in misel, samo da bi prišel do drevja, se stisnil k njemu in samo še zvenel. Da

ne bi bilo teh prekletih gričev, skal, tega vseprisotnega smradu, od katerega me je sililo na bruhanje. Brizg. Bledi Tanne.

Stekleni pogled. In moj glas, kot bi prihajal z drugega sveta, ker sem ga zaslišal, kot bi prihajal izza mene:

»Reci, da ti ni nič?«

»Ne vem,« je odgovoril, »ne vem.«

Začel sem iskati rano. Glava, trebuh, noge, nič. Niti oplazilo ga ni. Slišal sem posamične strele. Jokal je, privit k meni. Ko je vse potihnilo, me je od nekod iz daljave doseglo Hauptmannovo kričanje.

»Znorel je, Herr Hauptmann.«

Tanne je komaj stal pokonci. Volker Neff, ki ga Tanne ni prenašal, se je smejal, češ da je videti kot mala bleda vrtnica. »Neff, zaveži gobec!« Groba kletvica. »Tannenried, kaj se vam je zgodilo? Se vam je zmešalo?« Hauptmann se je približal. Tanne je stisnil zobe in trepetal. Mala bleda vrtnica sredi blata in skal. Hauptmann ga je dvakrat udaril. Tanne se je nekam streznil. »Za vas bo poskrbel zdravnik, brž ko se vrnemo na položaje.«

Ni se pomiril. Niso mu pomagali pohodi, spanje v mrzlem šotoru. Nekaj dni kasneje spet streljanje. Od štirih moških v šotoru smo ostali trije. Blato pri blatu. Paul Lutzke, Tanne in jaz. Žvižganje, žvižganje topov in ptičev, skal in škrtanje zaklepov. Žvenket izvrženih tulcev, mastnih od olja.

Glasovi, ki umirajo med skalami. Razločni glasovi, saj so oddaljeni samo osemsto metrov. V dolini osamljena hiša. Potem razgled na Rășinari. Ostanki romunskih čet so begali po borovih gozdovih nekje v bližini. Turnu Roșu, Turnu Roșu. Niso si niti posebej prizadevali, da bi prikrili svojo prisotnost. Zadaž za nami so se vili nemški in madžarski bataljoni. Turnu Roșu, ta pesem se mi je zarila v spomin kot priimki. Samo da se mi ne zmeša. Samo da se mi ne zmeša kot Tanneju.

Hauptmann je poznal njegovo družino. »Hannenheim, glej, da boš skrbel zanj. Pri vragu, nič se mu ne sme zgoditi.« Volker je samo navrgel, da je plemiškim prascem vedno lažje.

Blato pri blatu. Njihov spevni Turnu Roșu, kot bi to bil urok, ki jih bo iztrgal iz obroča. Grenkljavi vonj, ki ga je prinašalo od onstran griča in ga je megla zadrževala nad dolino. Hauptmann je poslal nekaj mož naprej. V grenko meglo, v smrad koz, divjih koz, domačih živali, preplašenih od

eksplozij, smrad po prebavljenem senu, gnijoči travi.

Videl sem, kako so se plazili skozi gosto travo. Čisto nič, Romuni se niso z ničimer odzvali.

Kakšnih petsto metrov od hiše je stalo nekaj stogov sena.

»Tanne, mogoče pa nas zares ne vidijo.«

»Drek, drek, pizduni samo čakajo, da se jim približamo,« je rekel Neff, ki je sklonjen skupaj z nama tovoril municijo. In spet sem zaslišal ta mehki Turnu Roșu.

Pritekli smo vse do stogov. Nič. Samo grenkljavi smrad po gnilobi je postal še močnejši in se pomešal s svežim pridihom vonja po borovcih. Zasedli smo svoje položaje. Hauptmann je četo razpotegnil po celotni liniji gozda od stogov sena do hiše. Ohler in Neff, jaz in Tanne, na obeh straneh stoga.

»Kdo je to? Kdo je tam v gozdičku?« si Neff poje v brk. »Ritasti, jebeni romunski prasci.«

»Neff, drži gobec. Za božjo voljo, Neff, slišijo te.«

»En drek, en drek me slišijo, Hannenheim.« To je rekel na glas. Počasi mroči glas se je odbil od strmih skal na naši desni, odneslo ga je nekam v globino male doline. Čisti, dolgi, drgetajoči, mroči glas.

»Past,« je mehko rekel Tanne. »To je nekakšna past, zakaj ne streljajo?« Prijel sem ga za roko.

»Tiše, Tanne.« Primaknil sem se bližje k njemu. Stegno ob stegnu. Kaj bi bilo, če ne bi bilo te vojne? Bi mu igral kakšno fugo? Preludij? Bi mu recitiral jebeno romantične pesmi? Mlask, mlask, pri svetilkah z lesketavimi okraski, brez tega blata tu, z desno roko bi igral žgoleče pasaže, levico pa bi mu držal na stegnu? Gledal bi mu v oči in si mislil: Tanne, moje sladki Tanne.

O bleda vrtnica, glej, zvezde razsvetljujejo mrak! In trilček, da bi začutil njegov topli dih na vratu.

Dvajset minut negibnosti. Zdelo se je, da je Hauptmann presenečen, ker se niso odzvali.

Ptičje petje, zvonke pasaže.

»Drek, oni nekaj pripravljajo,« je rekel Neff in pljunil. Tisti hip smo zaslišali tri strele. Tanne je okamnel. Streli so prihajali iz globine gozda ali pa celo izza njega. Pomislil sem na Rășinari.

Na lepem je zažvenketalo. Hauptmann je dal znak za marš. Žvenket lončkov, bajonetov. Kot bi ga ta megla, ki se je počasi razpredala, poskušala raznesti na vse strani. Žvenket, podoben drdranju voza, ki pelje čez tlakovce. Žvenket kovancev. Enakomeren in ritmičen.

Če so bili tam, potem smo bili zdaj zanje kot tolste gosi. Prišli smo na gozdni obronek. Začeli smo se prebijati skozi goščavo. Imel sem vtis, da se vsepovsod hulijo razne živali. Vendar gozd ni bil globok. Izkazalo se je, da je to obrobje male doline. Spodaj si videl majhno železniško postajo, na kateri je stala lokomotiva s priklopljenimi vagoni. Na njej se je gnetlo nekaj stotin Romunov. Hauptmann je odposlal kurirje z informacijami. Počakali naj bi na okrepitev. Slišal sem rezgetanje konj, ki niso bili privezani. Romunom se nekako ni mudilo. Mirno so nalagali vagone. Po kakšni uri sem z desne zaslišal značilno drdranje. Nemški bataljon. Razporedili so se kakšnih petdeset metrov od naših gnezd. Razgledal sem se, na naši strani je bilo pobočje položno. Slabše je bilo s tem na romunski strani. Morali bodo bežati proti Hermannstadtu, tam pa so že naši.

Žvenket kovancev. Absurdno in neznosno. Čez hip sta se pojavila še dva nemška bataljona. Neff se je priplazil k nama in povedal, da bo čez eno uro prišla okrepitev s havbicami. Takrat smo opazili, da izza manjše vzpetine vlačijo topove. Tanne je živčno oljil naboje. Hauptmann je vedel, da ni kaj čakati. Romuni so povsem očitno že vedeli, da smo blizu. Nemci so začeli prvi. Ves podivjani ogenj so usmerili proti topovom. Romuni so se začeli umikati proti gostemu gozdu in nas brez prestanka obstreljevali.

Tekli smo s svojimi *schwarzloseji*⁹ navzdol in se ves čas spotikali. Tanne se je zapletel v viniko, zvalila sva se. Ko sva pritekla pred gozdno črto, je bilo bolj ali manj že vse mimo.

Hauptmann in še dva nemška oficirja so se pogovarjali z romunskimi bolničarji. Niso se razumeli, zato je Hauptmann spraševal, ali zna kdo izmed nas romunsko. Javil se je Ohler. Razgledoval sem se po bojnem polju. Trupla. Nekaj lažje ranjenih Nemcev.

Neff je rekel: »Glej, avstrijske mitraljeze imajo. Presneto elegantne,« je dodal, medtem ko si je ogledoval enega od njih. Tam so bile še ovčje kože, kabli, lajbiči, čevlji, vino v aluminijastih steklenicah.

Tanne je sopal, bil je žejen. Podal sem mu vino. Stali smo pri vagonih.

⁹ Mitraljezi, ki jih je uporabljala avstro-ogrska vojska.

Tanne se je usedel na stopnice vagona. Iz smeri Hermannstadta so se prikazali Nemci.

Blesavi bolničarji, je rekel Ohler, trdijo, da jih ni tu. Tanne je gledal proti Hermannstadtu. Nemci so mirno korakali. Črno-rdeče-bela zastava. Romunski bolničarji so začeli hoditi med trupli.

Nemci so prečesavali gozdove. Hauptmann je rekel, da naj se odpravimo in da bomo prespali pri hiši pred gozdom. Vzel sem dve steklenici vina in dva ovčja kožuha. Hauptmann se ni za nič zmenil. Čez štirideset minut je odredil, da odkorakajmo. Hiša je bila izredno velika. Imela je tudi skedenj in dve gospodarski poslopji. Del mož se je porazdelil po stavbah, del pa je postavil šotore.

Česa se spominjam, česa? Karbidovke, Tanneja, ki je sedel v kotu šotora s koleno, spodvitimi pod brado. Pogovora s Hauptmannom.

»Paziti je treba nanj, Hannenheim. Ni čustveno uravnovešen.«

Po mojem je. Pozorno me je pogledal, že je bil norec.

Paul je bil mrtev. Nekajkrat smo se približali smrti. »Je tebe tudi strah?« »Kot vse.« Podal sem mu steklenico. Že dolgo nisem pil vina. V svetlobi lučke je bil še čednejši. Pogoltnil sem slino in ga z roko objel.

Neff in Ohler sta se krohotala v sosednjem šotoru. Prepoznal sem njuna glasova. Izpovedi o fukanju deklin. »Kakega tiča imaš, Neff?« »Ogromnega kot Mojzesova palica.« Spet krohotanje. »Francoske cipe pravijo, da ga imajo rade. Napaljene francoske pičke. Pravijo tudi, da jim razveži podvezice z zobmi. Take pičke potem ne boš zapustil do smrti.«

Privil sem se k Tanneju. Jokal je. Po mojem licu so tekle njegove solze. »Ploska, čudovito ploska stegna imajo,« je rekel Ohler. Žvenket lončkov. Eden od njiju je jedel, ker se je slišalo mlaskanje.

»Kaj tebe, Neff, razvname v bitki?« »Misel na francoske cipe,« se je zasmel Neff. »Zakaj ne na naše?« Predstavljal sem si njuna razgreta, napihnjena in tolsta obraza.

»Naše so navadne češplje,« je rekel Neff. Žvenket. »Ohler, prasec, odmakni se od mene, dviga se ti jambor, zmene.« Spet krohotanje. »Zapluj v pristanišče.«

Tanne je pil molče. Pogovor Neffa in Ohlerja je spremljalo drdranje mitraljezov, akordi havbic, drdranje. Bobenčki.

»Na boj, Ohler,« je rekel Neff. Vedel sem, kaj bosta počela. Metala si ga

bosta na roko v soju karbidovke. Če bi stopil iz šotor, bi videl senco tresoč se roke. Glasno sta sople. Ne samo onadva. Cela cesarsko-kraljeva vojska si ga je metala na roko. V okopih, na črti ognja, v sedlih in na oklopljenih vlakih, v vsaki trdnjavi te jebene države so vsi onanirali. Celo cesar in prestolonaslednik, žene, ljubice, otroci in starci – ves jebeni svet.

»Tanne,« sem tiho rekel, »ulezi se.« Ni se upiral. Božal me je po glavi in drgetal, ko sem mu razpel gumbe in začel sesati. To ga je pomirjalo. Nisem imel kaj izgubiti. Zaljubljen sem bil vanj, ampak nisem vedel, kako se bo odzval na to. Eno je, da si ga skupaj mečeš na roko, si ga fafaš in se objemaš, vse to je normalno, ampak ljubezen? Čutil sem njegov vonj. Slišal sem sopenje iz sosednjih šotorov.

Barčice, takšno sliko so porodili moji izmučeni možgani. Čolni, delte rek, masa vode, ki se preliva v morje, in blato, ampak to je drugačno blato kot tu, ne tako mrtvaško.

Robert Rybicki

Robert Rybicki (1976) je pesnik, performer in pedagog. Njegova eksperimentalna in provokativna ustvarjalnost se zrcali v radikalnem življenjskem slogu. V preteklosti je živel nomadsko, zaporedoma v več poljskih mestih, v Pragi, na Dunaju, v Torquayju in Londonu, ter praticiral pesnjenje. Leta 2016 je bil pobudnik nastanka Krakovske pesniške šole, ki je postala prostor za razvoj ustvarjalk in ustvarjalcev mlade generacije. Je avtor desetih pesniških zbirk, za *Dar klošarjev* (*Dar meneli*, 2017) je prejel gornješlezjsko literarno nagrado Juliusz.

Kako

se prevesti
v jezik, se z njim
preobrniti na drugo
stran, kamor
gredo ti, ki jim je
na tem svetu pretesno,

in

kako neki bo jezik preobrnil nas,
ko nam bo glede tega že
vseeno?

HAPPY DADA:

orada naklada, jsem
viděla hada, iz prepada
parada si je rekla estrada

in je bila pes,
do jutra pa Praga,
ježešna, krk, reggae,
trh a krb! In zdaj vpada Saddam
v hišo Muhammada po grass
in s tem se ubada
ali pada

dež
als happy dada als sound'da,
to ni razvada Pounda, pa
voda nam doklada moči,
zraven vremenska nezgoda,
ko je dodo gnil,
ko nam nič ne doda anoda in katoda,
ko ugasne vsaka nada iznenada
und null mit nuddeln in moon
pagoda in za skunk račun,
skok in school, sceptic kung-fu in typhoon,
und simpsons on screen

v doktrin

dodajanju dna nadaljnjim dnom
in guči: zid nit fit kit
cilj-rit.

No-one knows how it grows,
frazofrenik s fraktalom frfruja frizure Freuda,
ampak iz vala z voala à la Aal im Allee,

sallam fallus
als minulost,

kaj tale naklada v tem anglodada,
črna čocka v teminah trne

ako die

in Didi in MIDI LIDI

und da:

nomada naklada dada

als Versager

poezija se mora postaviti k peči
mora se ogreti
si pretegniti kosti

okoli domišljije bodeča žica

jezik sanja:

poezija je kot pobiranje krušnih drobtinic

*jezik sem, je zamlaskal,
zaploskal
in zaspal.*

Salve smeha

Pokoži te toti zigurat smetja.

Igram šum televizij s snegom,
škrtnje in škripanje žerjavov.

Nesi se kot vejico po gorski reki,
menih brez pasjih vrlin.

Predavanje pa je o praznini v glavi?

Kako se zdaj skidati, povej mi?

Pred enim tednom je Kromosom telefoniral Galaksiji,
medtem se je nabasal Mojster Hormon –
tako vsaj poroča Janusz Tzara;
nekateri trdijo, da óni trdi,
drugi pa, da tveze laži,
ampak ne ovaja;

petsto kilometrov naprej,
v epicentru povečičanosti *in* naveličanosti
pregradne stene poslovnih stolpnic bučijo od govoric.
Nihče nas ne bo spustil s tega planeta.

Pred vami sta Saddam Bosak & Ali Duda.
Na dnu čas teče drugače.

Pogledam, tam pa je obraz
Janusza Szuberja.

»Zbudil sem se,
mimo okna je letel ptič,
spomnil sem se na bivšo punco,«
bolj ali manj tako zveni španska poezija
po mnenju Andresa Andersa.
Jaz se je prav tako zbudil,
ni se mogel spomniti sanj.
Nimam mačka,
že več kot en mesec ne kadim.

Ves čas samo vstopam v te tramvaje *in* izstopam iz njih.

Iluzija za iluzijo je privela znak.
Plešča je oropal spomina na lase.
Zarolan kot te stopnice.
Izlulana kot ta kamen. Ne sodi,
da ji ne bi sodili, je celo posadili.
Govorila bo po krakovski
ko *se* bo rodil
naravni nasmeh človeka,
ki ves čas ždi v naravi,
prdi med drevjem. Medtem pa

nekaj renči *mi ta*
človek iz mita.
Človek-Simbol.
Poln kufer ga imam.

Zbudil sem se,
pokakal sem se v gozdu.

Ja, brusim predstavo prav o tem.

Hindujec katoličan

postane poljski predsednik,

prestavi poljski jezik
v dravidsko pisavo

vpelje cifro nič v katolištvo,

xanax kot vsakdanje obhajilo,

norost kot osnovno stanje možganov,

gozdovi obstajajo, vendar niso tako udobni
kot pograd na xanaxu,

Sveta krava na sredi Marszałkowske v Varšavi
blokira demonstracije poljedelcev.

ZVEZA IN ZVEZANOST:

radovoljec,
išem
manj prostorno obliko

ka je pesen
kera nea predrigači avtorja
ti čudež avtodestrukcije

zvezani v reklamih
hočejo zveze zapreti
vse po vrsti zapreti
gobec zapreti
ti čudež dela
v zoopolisu

Šum,

šum, trušč,
trušč.

Rentgen besede,
rentgen besede,
trdovratno
ne ponavljati
in obnavljati,
oddaljevati se
in se vračati.

Od blizu,
od daleč:
oblika kolesa.

Notranji jaz
blizu besede,
on sam
kot vcepljen,
kot bi kdo hotel
z iskanjem
najti razsežnost
tega nečesa.

Nečesnost.

Do meja spoznanja!

»spoznanja«.

Beseda. Vrteti. Se. Kot. Tornado.

Vse. Konstrukcije. Misli.
Kot. Eksponati. V. Muzeju.

DOBER DAN

imenujem se,
imenuj me,
senca sebe

brez jecljanja
mlaskanja in ploskanja,
ko telegrafski stop
oči obvešča o
koncu prizora
obvestila in logike nadzora,

ko blisk misli razprši mrak
v dizajnerski torbici pa
hodnični žakelj

Marcin Sendeki

Marcin Sendeki (1967) je pesnik in urednik. Na začetku ustvarjalne dejavnosti je bil povezan s krogom revije *brulion*, ki je bistveno vplivala na podobo poljske poezije na prelomu 20. in 21. stoletja. Kot pesnik se odlikuje po lakoničnosti, nagnjenju k ironiji in pripravljenosti za refleksijo o temeljnih vrednotah. Je avtor sedemnajstih pesniških zbirk, ki so redno nagrajevane in nominirane za literarne nagrade. Med drugim je prejel vroclavsko pesniško nagrado Silesius za zbirko *Popis del (Przedmiar robót*, 2014) in nagrado Wisławe Szymborske za zbirko *V (W*, 2016). Je tudi lavreat vroclavske pesniške nagrade Silesius za celotni opus.

Muzej zastav ljudskega gibanja

živi od tega da mi kaže zdelana vrata.

Nekdo je očitno zapel, signal se je ustavil na liniji, toda dežurni si je prižgal camel in pri priči umrl za rakom in boleznimi srca.

Preostanek je invarianten,

naslikajte si to, z mikrofonom pri ustih
bredem po sipkem snegu, potem se mi pokvari peč.

Dnevi karpatske kulture

Vedel sem: če hočeš odpotovati v ponedeljek,
odpotuj kdaj drugič. Neke vrste tabu. Takšna inštitucija.
Lahko bi kdaj drugič, ampak na postaji Stadion
stojim v ponedeljek. Sami čudeži: gospod brez noge
ob trafiki! Gospa z dežnikom. Žice
štrlijo. In takrat nenadoma pripelje avtobus.

Ve se, kako pomemben je brezhiben avtobus.
Če ne bo odpovedal, pridemo ponoči, v torek,
ampak drži pesti za motor in vse te žice!
Poznamo ta avtobusna podjetja, okvare so že prava inštitucija.
V vlaku lahko človek vsaj iztegne noge.
Ne ve se, če bomo stali v Garwolinu.

Kje pa. Zato pa več kot četrť ure v Rykih.
Sosed je izstopil, kadi, si ogleduje avtobus.
Gospa pije kokakolo. To je prav mučno: noge
v nebo, obraz dovolj grd. Vrne se v sredo,
potem pa z vodko na vojaško prisego. Državna inštitucija
jo bo spustila za žico.

Šofer mora imeti živce iz jeklene žice.
Trenutek nepazljivosti in namesto na postaji v Lublinu
se bomo znašli v mrtvašnici. In pisali bodo: katera inštitucija
dovoli histeriku voziti avtobus?
Zadeva se ne bo umirila pred četrťkom.
V poročilih boš videla moje mrtve noge.
Živimo. Gospa sedi v koristni drži, kaže noge.
Ne zakrivaj, odkrij! Celo mesta, kjer je žica
porezala kožo. Sosed bi se rad zmenil za randi, v petek
dobi plačo. Lahko bi preživel z njo v Krasnostawu
ves vikend. In takoj ves avtobus
navija za mlada dva. To je taka topla, domača inštitucija.

Pozno je že. Malo cuka, a ne? Vsaka inštitucija
se na koncu zadavi sama s sabo in stegne noge.
Celo spomin. Ne verjameš? Čez leta, ko bo avtobus
zaplesal na odpadu, bom v glavi odkril pregorele žice.
Zaenkrat smo na postaji v Zamošču.
Adijo, tu bom prihodnjo soboto.

Če bom. Prazna inštitucija dajanja naslovov. Neki ponedeljek
bom vrgel ta košček papirja pred noge. Mogoče v Tomaszówu.
Naslonjen na avtobus, z mokro cigareto, bom gledal, kako ga veter
premetava in nese na žice.

Prevedla Katarina Šalamun Biedrzycka

Vojašnica

Naše napake so sebične.

Odpravila si se na pot brez osebne, punčka?

Bežali smo, tako da smo pozgubili natikače.

Zjutraj je z balkona zagledala morje.

Rekel je, da so obroki dovtipni, ljudje točni.

Dobil sem čisto sobo z razgledom na streho.

Prosila sem, naj mi pusti vsaj eno fotokopijo.

Za priznanje boste prejeli album za znamke.

Potemtakem ne pristajajo na začasno rešitev?

Videli so ga v novem delu mesta.

Pregledujemo račune, fakture, reverze.

Ne morem ti dati ničesar več.

Priznanje, izredno priznanje, vpis imena

in zaslug v kroniko ali knjigo zaslužnih,

gratulacijsko pismo, pohvalna listina s sliko

na ozadju razvite zastave čete.

Meritev

Prodaj oddaj
Zidano se kruši
Nagrobna lučka se kadi
Hlad ima spremenljivo sestavo

zakonitosti Kaj pravi Descartes o
preziru? Gibanje dihov
pije plat zvona
iz nekega prostega vzroka

Ura zaostaja

In kaj narediti?

Veš ti?

12.

Toliko let smo se klatili
po Wiejski, nekje
med vsemi temi mestnimi službami
naju je kot strela z jasnega
z Marcinom Baranom
povabil na kosilo k Frascatiju (ki ga
menda ni več) in pritiskal,
naj midva, kot pesnika, rešiva svet.

To sva vzela za hec
in obrnila na hec.

Takšni časi.

Vodja vojaškega prešolanja,
v rangu podpolkovnika,
nas je pogostil s krofi in po izmenjavi
vljudnosti ga je zaskrbelo
glede imponderabilij: »No, kaj
bi bilo, če bi Bolesław Jagiełło
bojkotiral vojsko? Kaj bi bilo
z Grunwaldom?«

Program

Kako se imenuje drama? Drama se imenuje *Tragedija zelenjave*.

Nastopa razna zelenjava in ptič vrtni strnad, ki gane do solz.

Mrk in Trk zganjata direndaj! Grog na brigu! Peteršiljčkove nimfice!

Sodobni humanizem je zajet v repliki Zelene: Iz tega vodnjaka se ne boš napil vode. – (na stran) – Paradižnik ima moker nos.

11.5

Tomažu Šalamunu v spomin

Bliska se. To je ob koncu
narave. Nebo pa je sir. Zamlada
sem bil kot mlinček za sir
in sem šel pod vodo.

Drob sem iztrebljal zamlada.
Danes ne bi več zmogel,
zaradi srca. Parada

internistov lomi kopja glede zosa.
Cvilež zdrav teče čez dobrane,
pesem trdi sredi slamnatih streh.

Steljka vlada, videvam jo
na monitorju. Hlapi iz globeli
kot prekasna nežnost. Stari
login se izgublja med drevjem.

11.8

V nevelikem soncu
evaporira kot milo
na grebenu. Pejva do konca,
pojejva golaž iz src.

Ljubezen, malost, žalost.
Mimogrede se je naslonila
na deblo.
Resni ljudje imajo resno delo.

V decembru je dan majhen,
razsodno srečen.
Postavi se k meni,

videla boš razne reči.
Vešča, srebrna ribica in ščurek
prihajajo k meni v goste.

Sławomir Shuty

Sławomir Shuty (1973) je pisatelj, scenarist, vizualni umetnik in performer. Izraža se na več umetniških področjih, za skupni imenovalec njegovega ustvarjanja pa lahko štejemo refleksijo – pogosto posmehljivo – nad distopičnimi vidiki potrošniške družbe. Je avtor dvanajstih romanov in novelističnih zbirk, med drugim prvega poljskega hipertekstualnega romana *Blok* (2002). Za roman *Jalovina* (*Zwał*, 2004) je bil nagrajen s potnim listom *Polityke*.

O tem, kako je bilo s shrambo

Ne spominja na vražarico niti na čarovnico, spominja na Leszkovo taščo, ker tudi je njegova tašča, ampak vsekakor bi jo, če bi bilo to v zgodnejših časih, pri priči sežgali na grmadi, tako pa znajo pri njej pustiti tudi po pol plače. V njenem kabinetostanovanju se nahaja več deset kompletov kart taroka, steklena krogla, akvarij z ribico in toliko verskih simbolov, da bi med njimi vsakdo našel ustreznega zase in da se zaradi tega ne bi nihče čutil razočaranega, češ da tam ni takšnega simbola, kakršnega ima najrajši. Stranka je naš gospodar. Na steni na vidnem mestu visijo tudi diplome višje religijske in astrološke šole, spomin na prvo sveto obhajilo, potrdilo o hospitalizaciji na nevrološkem oddelku bolnišnice ter spričevalo korespondenčnega tečaja vede o okultizmu na osnovi videoserije *Petek trinajstega*. Leszkova tašča zmore v istem trenutku govoriti, lupiti krompir, gledati televizijo in oštevati moža, in to težavno umetnost so menda obvladali edinole šamani, živeči v daljni Sibiriji. Zna tudi priklicevati pojave, ki so v nasprotju s fizikalnimi zakoni, na primer to, da ji ni pripadalo bivanje v zdravišču, pa je vseeno bila tam, in je zato zelo zadovoljna. Za nenormalne teme se je začela zanimati že zdavnaj. Sprva je vedeževala iz čajne gošče, ker je bilo kave zgolj za lek, potem je polagala pasjanso, igrala bridž s podpredsednikom stanovanjske zadruga – oho, zgradila si je zaledje! Vlivala je vosek v vodo za prerokbe, brila noge, urejala pričeske, počenčala je tudi rada – pa še kako! – in zagotovila si je odločbo za shrambo.

Glede te shrambe je dobila namig odondod, najverjetneje od Atlantidčanov: »Poslušaj, Teresa, v teh blokih, ki jih bodo gradili, bodo shrambe, ampak samo na vsaki dve nadstropji, torej moraš ukrepati.« Ljudje so jo potem hudo klevetali in šikanirali, češ da si je to priskrbelo s pomočjo nečistih sil, ona pa je na vse to, po zgledu nekega strašnega filma po televiziji, naredila figurice, ki so spominjale na sosede, in jim zagrozila, da se bo, če bodo govorili take kozlarije, z njimi zgodilo to, kar se je zgodilo z enim izmed junakov filma, in ker ni nihče hotel, da bi se mu dogajale takšne reči, se pravi, da bi ga na vsem lepem začelo na primer iz neznanega vzroka kljuvati v prsih, o tem raje niso več govorili. Ampak s to shrambo se je zares začelo šele po seansi podpredsednikove žene.

Seansa pri Teresi, Leszkovi tašči, to moramo povedati, spominja na obisk pri psihoanalitiku iz filmov z Woodyjem Allenom, razlikuje se samo po tem, da prvič stanovanje ni tako bogato opremljeno, kar ne pomeni, da Teresa ne bi marala, da bi bilo tako – o ne! – preprosto sama ne ve, zakaj je tako. Drugič pa je to bistveno prijetnejši obisk, ker stranki ni treba veliko govoriti. Teresa že vnaprej vse ve. Vnaprej poizve pri ljudeh, kjer se le da. Gre pred trgovino, in koga zaplete v pogovor, postavi se pred stopnišče, pa pri priči kaj izve, pelje se z dvigalom, pa se naredi neumno in kaj blekne, toda zna človeku razvezati jezik, tako da ta čisto nič ne opazi. Bere nekrologe, vleče na ušesa skozi steno, pozanima se na blagajni v stanovanjski zadruzi, kdo je dolžen za najemnino. Vedela je celo, da so gospo Banaševo iz četrtega vhoda v sredo boleli jajčniki, toda odkod je to vedela, je bilo že njena skrivnost. Vse to ima zakodirano v računalniku. S tem računalnikom pa je tudi smešna štorija, saj se stranke čudijo, češ kakšna čarovnica neki, če ima računalnik, ampak Teresa na računalnik obeša različna zelišča in česen ter razlaga, da ji vse to, ta zelišča, napolnjuje s takšno energijo modrosti, da si potem iz tega skuha čaj in veliko več razume. In tudi podpredsednikovo ženo je zelo dobro razumela. Ženska žensko že lahko začuti. Podpredsednikova je nekega dne prišla dogovorjena in se začela pritoževati, da to še ni to, kar bi rada. Se pravi, stanovanje ni urejeno tako, kot bi si želela – Teresa ji je prikimala (oj, le odkod je to vedela!), da ni pravi avtomobil, da bi mož, če bi se potrudil, zmozel kaj več, da so drugi že zdavnaj poskrbeli zase in imajo zdaj lepe vikende v rekreativnih okoliših zunaj mesta, on pa samo čaka in čaka, toda samo ne bo padlo z neba – da, da, ne bo padlo, in da bi si zdaj lahko zagotovili počitnice na morju v bivši Jugoslaviji, ampak kdo ve, ali si bodo zagotovili, ko pa je mož neroda in lenuh!

S takšnim problemom je torej prišla podpredsednikova k Teresi. Dobro je vedela, h komu gre prosit za prerokbo. V dolgoletni praksi se je Teresi, Leszkovi tašči, že zgodilo, da je našla izgubljenega psa ali spodbudila loterije naveličanega moškega, da je spet posegel po srečki. Nekoč jo je poklicala ženska z očitki, ker ji je Teresa prerokovala, da bo odpotovala v Združene države, zato je kupila vozovnico, toda nazadnje ni odpotovala, ker se ji ni ljubilo, in je lopnila po Teresi, češ da je taka in onaka, Teresa pa ji je na to odvrnila: »Nehaj cviliti, sicer bom vrgla nate urok in boš mimogrede

pojedla okužen goveji zrezek, potem pa boš imela,« in se je ta druga takoj ugriznila v jezik. »Pa samo kaj blekni o tem znanecem, in boš videla,« ji je grozila Teresa, ker je zmagovala. Ljudje sprašujejo različne stvari, na primer, ali naj se poskusijo v vodenju lastnega podjetja, kaj skuhati za glavno jed, ker mož ne more več videti svaljkov, ali tako kot neka ženska, da ji je zgornji sosed zalil preprogo in ali bo dobila odškodnino, Teresa pa ji je na to zabrusila: »Oh, ne gnjavi, pejd vprašat na zavarovalnico.« In ji je za obisk seveda zaračunala. Nekoč je prišel vprašat neki mlad tip, kdaj se bo tast poslovil in ali se tega ne bi dalo pospešiti, ker »veste, gospa, stanovanje, odškodnina, te reči, razumete, gospa«. Teresa je razumela in je takoj pogledala podatke: trideset let v valjarni v težkih delovnih razmerah, tri izmene, infarkt in nagnjenje h gledanju v kozarec, zato mu je rekla, naj ga ne skrbi, daleč čez šestdeseto tast ne bo prirnil, in tip ji je od veselja kar kupil rože in ji jih dal zastonj.

No, ko ji je torej podpredsednikova to predstavila, namreč to zadevo, je Teresa razpostavila po mizi vse, kar je mogla: karte, kroglo, simbole, kavi je skuhala dve s penico in je bilo potem od tega ogromno usedline za šloganje, ona pa je, to moramo povedati, če je nastopila potreba, znala šlogati celo iz slanih palčk, pa tudi iz napihnjene konzerve za na pot, če je ta pri odpiranju zasičala, in ji je rekla tole:

»Gospa predsednica, jaz tule vidim, da so počitnice ko amen, ko pribite, nobenega bo ali ne bo, izšlo se mi je zagvisno, karte govorijo same zase, pa mogoče še kakšen čeden črnolasec, frizer ali mesar.«

Podpredsednikova je na to zacvilila:

»Ja, gospa Teresa, to pa sploh ni tako slabo, kar ste mi povedala, res rada prihajam k vam!«

Iz torbice je potegnila sto zlotov, in jih z nasmehom na obrazu daje Teresi, toda ta nič, gleda teh sto zlotov kot kakšne bonbončke in jih noče vzeti:

»Kaj pa mislite, gospa predsednica ...? Ni treba ... Jaz sem tako, kot sosed-a sosedi ... prosim vas, pospravite to ...«

Tako sta se pregovarjali, katera naj vzame ta denar, dokler ji ga ni nazadnje Teresa na pragu skoraj na silo vtaknila v torbico – kaj ji bo teh sto zlotov, človek gre enkrat v trgovino, pa jih ni, ona pa je imela s tem svoj daljnosežni načrt. Načrt pa – to se že ve kakšen.

Ko je načrt enkrat dozorel, ga je Teresa uresničila v enem samem trenutku. Bliskovito. Napisala je prošnjo, ampak sama prošnja, to se ve, ne zadošča, torej je kupila še dve finski čokoladi, bili sta dolgi in v koničasti škatli, precej dragi, pa še konjak, in je vse to dala, komur je bilo treba. Kakšni čokoladi? No, nekakšni finski, od Finca. Kdor je za to shrambo vedel, si jo je pač priskrbel, zdaj pa bi šla za med. Toda Teresa shrambe zlahka ne bo izpustila iz rok, ni butasta. Z vsemi žavbami je namazana. Tam ima za vekove kozarce, vekovih kozarcev pa bo lahko, kot kar nekako sluti, to leto še več, ker je veliko ribeza in sliv. Zato se nič ne bojte, Teresa, Leszkova tašča, premore intuicijo, nič je ne skrbi, da bi ji krompir prekipel in bi ji kuhalno ploščo zalila voda, dobro ve, kdaj je treba stopiti k štedilniku in zmanjšati plin.

Panspermija

»Zadevanje, nažiganje, bunga-bunga, zrajcan sem ko hudič!« V domišljiji je že videl pred sabo Merjasec Pena Party, ki naj bi potekala v medgalaktičnem zdravilišču na mejnem območju Magellanovega oblaka, kakor se je imenoval klub, kjer so se zbirali verniki znanosti in kulture z vsega sveta.

Celo leto je delal, da bi si zdaj dal duška v klubraju.

»Raje se priklopi, človek,« je rekel AJ, ladijski smart z obtolčenim monitorjem.

»Daj mi mir, ati,« je revsknil in potegnil v nos črtico metafibrina, ki mu je odmašil s patino pokrite energetske kanale in priklical beforeparty vznemirjenje. »Daj mi mir,« je ponovil, takrat pa je v vozilu odpovedala gravitacija in je v lastnih kosteh občutil težo breztežnosti.

Vozilo je priletelo v kozmično nevihto, vse se je treslo kot ponorelo. Za okni je divjal kaos. Vsenaokrog so letala drevesa, grmi in planeti. Nevtroni in nevtrini so se zvijali v vrtince, podobne rilcu slona, ki ga ravno poskušajo ubiti za okle in skuša z njim odpoditi neizbežno smrt.

»Materi Naravi se je utrgalo od kozmičnih smeti, vi prasci! Raznašate svoje smrdljive ostanke po vsej galaksiji!« je zavpil.

Pri priči se je zaslišal glas smarta, da je brezupen hipokrit, ker je neredko od njega prejemal povelje, naj izprazni koš, naj v kozmično praznino izvrže odpadke od paketov pijač, vrečke in snope papirjev.

Ladja je kot kroglja zažvižgala skozi mrežasto ozračje ene izmed lun orjaškega plinastega planeta, ki je vsake toliko bljuval kite modrega ognja. Litoželezni oklep vozila je postal rdeče razbeljen.

»Zakaj mi to delaš, ati?« se je po freudovsko pohecal, ampak smartu ni bilo do šale.

»Zaveži in naredi, kar ti rečem!« je ukazal. »Ulezi se na tla in čakaj, da dokončam analizo ozračja in dejavnikov, ki bi utegnili vplivati na nastanek življenja na tem planetu.«

»To ni planet,« je odbevsknul, jezen na grobi glas ladijskega računalnika.

Mesec je bil povsem opustošen. V lužah živega srebra, ki jih je sonda prej dojemala kot možne mlake vode – vir življenja, ni bilo niti za gram biostruktur. So pa bile zato tam keflonske bakterije. Oblike brez obraza, ki so se ti zarinile v mišico in so okončino izključile iz uporabe za pol leta. Površina tega satelita bi lahko mestoma služila za pristajališče intertankerjev velikih gabaritov.

Vozilo se je s kljunom zapičilo v peščeno močvirje. Zemljevidi, ki so se predvajali na ekranu, so ta kraj imenovali Puščava opustošenja. Luno je prekrival srebrni prah, izpod katerega so se kazali rdeči mineralni mrtvi rokavi. Med trkom je AJ za vedno obmolknil, varnostni sistem pa je odpovedal. Rezervni akumulatorji so se razlili. Rešilna kapsula – njegovo neuničljivo jajce, vojaška tehnologija ultrafutura, jajce, ki je bilo zmožno vzdržati termoatomske napad – je raztreščeno ležalo v prtljažniku.

Naselil se je v ruševine jajca in hvalil boga, da ni odpovedala alarmna naprava. Od tistega trenutka je pošiljal v neskončno vesolje čitljivo sporočilo SOS. Običajno se nanj vsi pri priči odzovejo. Resnično, odgovor je prejel že po nekaj minutah. Zelo lakoničen je bil, vendar mu je vлил upanje: »Leticimo.«

Sedel je v zakrpanem jajcu do trenutka, ko je odpovedal še zadnji vir napajanja. Svet zunaj ni imel čisto nič skupnega s tem, kar je videl in bral o njem. Vijolične vzpetine so bile polne bleščečih gomilic, morda mravljišč? Ali pa ne – gnezd. V njih se je šopirilo bitje, podobno ravnokar postreženim špagetom. Ob vsakem poskusu kontakta je bitje zbežalo, pri tem pa izpuščalo cviljenje, ki se ti je zarezalo v možgane. Hitro se je naveličal te zabave.

Popadel ga je bes.

»Pa zdaj?!« Vrnil se je k jajcu in kričal na mrtvi ladijski računalnik. »Trdil si, da tu ni življenja, to pa ne samo, da obstaja, ampak je še čudno in pisano! Vse to si mi predstavljal v čisto drugačnih odtenkih! Pustil sem se ti potegniti za nos, že spet ... Pa so mi pravili: ne kupuj križark od naključnih partnerjev. Po toči je vsak Boljak lahko pameten, ampak ti se nisi ničesar naučil, ker je to že tvoja tretja toča, človek božji, moraš se pripraviti, da ne bo popustov, šit, šit, šit ...«

V izrastkih, podobnih turom, je našel čudno sadje gnilo zelene barve, ki je vsebovalo – kot je odkril – alkohol. Kaj naj bi storil?

Obdobje, v katerem je dozorevalo sadje, ki vodo fermentira v vino, je hitro minilo. V tednu po tem se je moral naučiti, kako brez tekočine preživeti fazo orjaškega mačka, potem pa se izogniti utopitvi. Vreme na otoku je bilo nadvse muhasto. Našel je votlino, vdolbeno v strmo skalo. Sovražil je skalne gmote, jamarje je že zdavnaj izločil izmed znancev. Zdaj mu je bilo žal, da ni prebral napotkov, ki so jih objavljali.

Po letu spremenljivih vremenskih razmer, postavljanja in razstavljanja tabora v votlini, preiskovanja neba, da bi našel pomoč, je njegovo upanje začelo kopneti. Eno leto je cel kup časa.

Šlo je za to, da bi preživel do trenutka, ko bodo dozoreli sadeži, ki hitro fermentirajo. Preživel je še par fermentiranih let, ki jih je okronala strašna pijanost, in upanje je umrlo.

Smrt upanja je strašna stvar. Naslednje leto je preživel v globokem obupu. Rezerva deščениh kruhkov, ki jih je odnesel iz jajca, se je skrčila na nekaj drobtinic. Bil se je kratko malo prisiljen boriti za preživetje.

Prva dva meseca je preiskoval kromasto plažo. Iskal je elemente vozila, ki bi jih lahko recikliral in bi zvišali standard njegovega novega življenja.

Naslednji mesec si je iskal novo skrivališče. Najboljše bi bilo, če bi se nahajalo kje visoko v gorah, tako da bi mu nudilo zavetišče pred dežjem in muhami vremena, ki je vladalo na Novi zemlji.

Našel je drugo votlino, s prostranim razgledom na kristalno morje, in dozidaval jo je naslednjih pet let. Človek se uči na lastnih napakah. Nekaj konstrukcij se je sesedlo, četrta pa je obstala na nogah. »Samo naprej,« si je mislil, naslednje leto pa je prečesaval plažo in iskal ostaline po trku.

Večina je zgorela. Nekega dne je našel skorajda nov madmixer za proizvodnjo testosteronske pene. Običajno so jo med oboroženimi neredi pršili v množico. V mirnejših časih je, v primernih odmerkih, postala čudovit ekstatik, ki ni samo oživiljal starih kablov, ampak je tudi vzpostavljaj nove povezave. Aktiviral je nove ganglije. Na pamet so ti prihajale nove, bolj sveže ideje.

Teden dni je meditiral in se postil. Pripravil je fluorescenčno ognjišče. Nameraval je iz tega tripa iztisniti vse, kar se bo dalo.

Testosteronska pena je povzročala vizije, ki so ti odpirale oči za celo

vrsto novih rešitev. Mogoče mu bo odprla pot do navodil za popravilo jajca? Saj jih je imel vendar nekje zapisana ... Že bi skoraj zajca ujel, ko je naprava nehala proizvajati peno. Prikazal se je napis: »Sorry, napaka.« Brez testostéronske pene ni imel vpogleda v naravo resničnosti.

Spet se je lotil preiskovanja kromaste plaže. Iskal je koščke žice, zobnike, adapterje, vse, kar bi lahko madmixer spet postavilo pokonci. Vsaka odprava na plažo je bila misterij. Sklanjal se je nad luže cvetočega mulja, potapljal je dlani v luknje, porasle s kožastim izločkom. Iskal je, otipaval, brskal, se drgnil ob strupene izrastke.

Nekoč mu je uspelo zagnati madmixer. Prvič po dolgem času je odletel, in to menda predaleč. Sanjali so se mu odgovori na vsa vprašanja. Pot do vsakega navodila. Bilo jih je menda kakšnih tisoč milijonov! Uzrl je eksegezo svetlobnega žarka in kvantne krajine. Za hip se je usedel na kraj, kjer sedijo razsvetljeni, in hop, že je odletel naprej, k jutranjemu ribniku.

Po takem doživetju ne moreš dalje normalno živeti. Hrepeniš po tem, da bi se še enkrat potopil v ocean ekstaze, pa še enkrat. Toda naprava je do kraja odpovedala.

Dve leti kasneje je izgubil vsako upanje, da bo še kdaj usposobil madmixer, in zapadel v črni, kozmični obup, vendar je plažo še naprej redno obiskoval. Na njej je najdeval druge za življenje uporabne predmete. Ustalil se je. Začel je gojiti rastline. Vrtnarstvo in zelenjadarstvo sta nadomestka ekstaze. Dajeta ti občutek izpolnjenosti, pustita ti verjeti, da si soudeležen v stvarjenju. Ustvarjaš, daješ življenje, ki ga nadzoruješ.

Po enem letu genetskih manipulacij je vzgojil zeleno ograjo, ki ga je varovala pred napadi ptičjih večč – žuželk, velikih kot galebi, ki so se kar na lepem pojavile in enako hitro odfrčale, frfotale so ti nad glavo in včasih izpuščale smrdljive izločke. Plini, ki so se sproščali med igro večč, so mu uničevali grlo. Če je imel kakršno koli upanje na kar koli, je ravno ugašalo kot cigareta.

Naslednje odkritje se mu je razodelo navsezgodaj zjutraj. Kot poparjen je skočil iz postelje in mešanico plinov, ki jo je vdihoval, obogatil z odrešilnim ozonom, ki je nastal v procesu fermentacije kromastega peska. Učinek suhega grla se ni nikdar več ponovil.

Sezidal je lončeno peč za žar in kuhanje. Kosila so zdaj vključevala tudi tople obroke. Hitro se je naučil, da imajo drevesa, ki izgledajo kot preslica,

okusne, moknate korenike. Toplotno obdelane, dolgo dušene, postrežene s posušenimi stebli praproti velikanke in pečenimi gobami, ki so tukaj dosegale pošastno velikost, so predstavljale brodolomčevo osnovno prehrano.

Iznajdba toplotne obdelave je povzročila plaz sprememb. obroki so postajali prefinjeni, celo domiselni. Rezal je, sekljal, odiral, trl korenike in gobe. Miksal je sočne mahove. Obdeloval petonožce, ki jih je ujel v zanko.

Dovolj je bilo, da je vpeljal polnovredne obroke, pa se mu je povrnila volja do življenja. Nehal je premišljevali o rešitvi z neba. Lotil se je oranja in setve. Oranje je bilo naporno, ledina je bila kamnita in polna magme, ki se mu je lepila na plug, vendar je oral, ker se je veselil pobiranja letine. Veselil se je sadežev miniaturnih štrnic, gomoljastih jagod bunčic, smrečičastih gob.

V enem letu je pridelek že podvojil. Naslednje leto se je porodila ideja o kmetijstvu velikih razsežnosti. Namesto vrtička na pobočju vulkana nasad okusnih sadežev jeznice, gomoljaste in zlobne rastline, ki pa je po blanširanju postala čudovit vir beljakovin in mineralov.

Iz jajca je odvil ventilator, ki je hladil procesor, in z njim preoral polje. Rezultat? Triindvajsetkrat večji pridelek kot dotlej. Zemljegrizka, ki jo je skonstruiral iz kristalov gobe, je kot po maslu sekljala mavrične prizme. To je bil uspeh! Kasneje mu je šlo še bolje ...

Čez deset let je prišlo do vremenskega zloma, med katerim se je zlomilo tudi njegovo življenje. Živel je zato, da je delal in spal. Ali je vredno garati za skledico riža? Nekega ponedeljka je nehal. Začelo ga je boleti srce. Raj, ki ga je sezidal v potu svojega obraza, mu ni bil več v veselje. Zaloga v shrambi se je v stiku z vesoljskim sevanjem počasi kisala. Izgubil je občutek smisla. In takrat se je zgodilo to.

Sprehajal se je po nasipu, kožnati gubi, ki je imela strukturo spužvaste steljke. Do kolen se je pogrezal v bele dlačice mesnate spužve. Nenadoma je med razpokami opazil čudne sence: miniaturne obrise, ki so se premikali po vijolični preprogi mahov. Ga je vid varal? Nikakor ne. Bil je priča procesu nastanka večceličnih organizmov.

Neka ameba je požrla neko drugo, sebi podobno amebo. V temnih dimljah brezoblične gmote se je izoblikoval gobec, ki je začel kot črna luknja goltati vse okrog sebe. Navdušen je bil kot otrok, ki odkriva skrivnost stvarjenja.

Življenje na luni je postalo barvitejše. Naravnost lezlo je iz brbotajočih luž in močvirij. Vrste so se požirale med seboj kot ponorele. Povsod si občutil veliko drvenje v obstoj. Stopal je po vijoličnih stezah kot Bog, ki nadzira rojstvo obstoja. Včasih pljune, kamor je treba, da pomaga pri spočetju. To so bili lepi časi ...

Nekega dne so se okoliški grički prekrili z rjastim posipom, trdim puhcem. Plesni, eden izmed rokavov evolucije, so tam skupaj z amebami pričele delo popolne transformacije. Goba je mutirala. Širila se je kot nora, razraščala se je in enako hitro odmirala. Na njenem truplu je rasla naslednja generacija; spuzvaste, gnile dimlje so bile matičnik novega življenja.

Polzečih gob. Zelo počasi, ampak neustavljivo naprej. In vse hitreje, dokler ni prišlo do fuzije gobe z nekimi z golim očesom nevidnimi mikroorganizmi, saj so na plaže zlezele amebe z olesenelimi izrastki. Za njimi – pasavci, polni fotosintetičnega želeja.

Čez en teden je okolico porasel gosti gozd stebel, ki so reagirala na dotik. Krčila so se in razpirala kot oči polža. Stebla so se mehko ovijala okrog nog, veselo so brizgala osvežujočo roso. Nenadoma je nekaj zaprhutalo med izrastki!

Še nikoli ni videl česa takšnega ... Pri eni izmed rastlinskih oblik so se izoblikovale členjene okončine, štiri, kot pri njem! Stvor, ki je nastal na ta način, se je nerodno postavil nanje, ko pa ga je opazil, je skušal zbežati. Na srečo je bil to njegov prvi poskus premikanja na lastnih nogah. Bitje se je prevrnilo in se začelo obupano plaziti proti prepadu. S toplo besedo in prijaznim dotikom je pomiril novorojeni organizem. Zagotovil mu je, da nima slabih namenov, in se mu pomagal spet postaviti na noge.

Brezvzročno nastalo bitje je poimenoval: Jeti. Dolgo je trajalo, da je vzljubil to resičasto sluzasto kepo. Pogosto je pomislil, da je bila napaka, da ji je pomagal stopiti na noge. Stvor se je prilepil nanj, skoraj dobesedno. Hotel se je iti simbiozo, poskušal se je splaziti pod odejo ...

Življenje z Jetijem je imelo tudi svoje dobre plati. Končno je imel komu kaj reči! Jeti je bil pripravljen pomagati in ni bil neumen. Zlahka se je učil novih trikov, recimo vožnje na kolesu, sestavljenem iz kosov ladje.

»Boš videl, kmalu bo pome priletela pomoč, takrat te bom vzel s seboj in bova ustanovila galaktični cirkus,« je govoril stvoru. »Zaslužila bova na

kupe cvenka in se bova naselila kje na rajskem planetu, cel dan bova ležala s palicami navzgor,« mu je obljubljal, Jeti pa je, ko je poslušal ta zagotovila, poskakoval in z dvojnimi veseljem razkazoval svoje veščine.

Neke zime sta se zelo zblížala. Napočil je mraz, v votlini pod vulkanom pa je bila ogrevana samo ena sobica. Pustil mu je, da se je splazil noter. Sam ni vedel, kdaj je prišlo do tega. Ležala sta drug ob drugem. Morda sta prej pojedla preveč fermentiranih sadežev trobelike ...

Čez nekaj mesecev sta se jima rodila dvojčka. Poskušal je zanikati, da je njun oče – zaman. Otroka sta bila njegova zvesta, sluzasta kopija.

Ravno takrat je prišla pomoč. Malo mu je bilo nerodno, ampak moral je odleteti, se vrniti domov. Obljubil je, da je to samo za kratek čas, da jih bo stoposto dal pripeljati k sebi ... Ljubi Bog, kakšno življenje pa bi ga čakalo s tremi amebastimi bitji, ki so sicer hitro evolvirala, ampak ali je o takšni zabavi sanjal na začetku potovanja?

Merjasec Pena Party se je razcvetela nekje v multiverzumu.

Przemysław Suchanecki

Przemysław Suchanecki (1992) je pesnik in prevajalec. Od drugih pesnikov svoje generacije se razlikuje po ekstatični, vizijski pesniški frazi, referencah na aktualne filozofske probleme (doštudiral je filozofijo) in številčnosti objavljenih pesmi. Je avtor šestih pesniških zbirk, za zbirko *Lokostrelec* (Łuczniak, 2024) je bil nominiran za literarno nagrado Gdynia.

Globoke sobane, mehke postelje

Globoke sobane, mehke postelje.

Barvam to palačo, polno ljudi, vode
in nominiranih tkanin.

Veš, koliko mi je bilo do tega,

da bi povezal med sabo granite in naborke? Da na oknih ne bi
štrleli keramični zobje, da bi se dalo pogledati ven brez vgrizovanja,
zasajanja nohtov v naslonila stola?

Gugalni stol je šele začetek.

Niti tečaja nima.

To niti ni pravo zibanje.

Premnili bomo od breztežnosti.

Naša trupla bodo obredno sežgana
v imenu lebdenja nad zemljo.

Rebra se bodo pekla za hrano ogromnim otrokom.

Ogromnim, trmastim otrokom, ki ne vedo nič o svetu.

Potem jih bo svet požrl, ko bodo že stari.

Požrla jih bo zemlja, iz katere so se hoteli osvoboditi.

Proizvodnja vej

narašča po poganjku pljuva rdečkasta voda
preveri ga preden naroči še tretjič
po zardelem hladu cvetlični ukaz
antracit in dežela te sprašujeta za čas
prav čas narekuje pogoje transakcije

v pogodbi je zapisano da se pelješ mimo smrti

če gorijo vhodna vrata in medenina drhti
(še vedno vidite svoje blede obraze)
pride k tebi bosa z oddaljenim jadrom
(še vedno vidite svoje blede dlani
igra pa ki jo igrate bo obšla table)

v pogodbi je zapisano da se pelješ mimo prahu

srečani stavek se bo pretisnil pod žvalo
in stekla bo pena z negibnega pesta
cejenega kot podrgnjenje z rokavom ob steno
ko počneš svoje ob priklicani uri
prižiganja svetilke pod tisočim korakom

v pogodbi je zapisano da se pelješ mimo preskoka

toda vse že dolgočasi ponovljivi ritem
količina akcentov odhaja za največje okno
rešimo z glasbo to česar še ni
poplaknimo z gazirano iz zelene steklenice
in na stopnici više bo zablestel smeh v snu

v pogodbi je zapisano da se pelješ mimo iger

Sploh nisi nadloga

Sploh nisi nadloga!

Prej nekaj, kar prodira v nove perspektive
z dražečo ekscitacijo, kot izvir, ki je vdrl
v prve dni decembra in iztekel iz novembra
In je onkraj tebe.

Sploh nisi, saj sva vendar prepletla za hip
dlani, kot da ne bi znala za vedno oditi
iz svojih domov in prežeti drug drugega, vse do ja.
Sploh nisi, ker še vedno čakajo hladni podboji.
Nisi, ker se je jedka veriga že zdavnaj stopila, ti pa
si se zavil v bršljan. Nisi,
ker so novi zvoki mirno zaspali
na prahu pisarn, uradov in trgovin,
nisi, ker kot postrv plavaš skozi kaos predmetov,
nisi, ker še ni povedal zadnjega ne.

Jaz pa vstajam iz neke sence, kot da bi neprestano umiral
navznoter, in slutiva, da bo ravno tod čez hip
šla mimo vojna in da si bodo končno vsi oddahnili,
ker to ni bilo nič

Sokratova tragedija

je temeljila na tem,
da je bil pošastno siten
tip, ki si je vbil v glavo misijo
razsvetljevanja ljudi.
Včasih razumem tiste,
ki so ga obsodili, čeprav niso bili najboljši, vem.
Včasih razumem gnile ostanke hrane
v odtočni cevi pomivalnega korita.
Včasih razumem propad civilizacij
pod razmikajočim se pritiskom nebesnih teles.
Včasih razumem to, da se spustiš v kanal,
pogleduješ pod podvozje avtomobila
in tam najdevaš temne kristale,
vrelčne slapove,
električna plemena.

v peklu bi rad sedel pri oknu

na vsakem vogalu rosijo z neba grudice sladkorja!
lestev ki sem jo imel pripeto za pas je ogabna
pozenelena kot da je kdo ne bi ljubil že tisoče let.
v vsaki živi meji so zrnca konservativnosti
ki ljudi peha v kopitljajoče skupine.
z zmernežev že pada listje davijo se s peresci
upanje je prišlo skuhat kašo brez učinka
kašo iz grozdja nabranega že z betona.
ogromni gnili in smrdeči kosi levice
padajo v studenček in zastrupljajo zajetja pitne vode.
moj palec iz rdečega lesa usiha.
tisk koraka naprej
tisk koraka nazaj
trpinči bleščečo kožo.
kdaj bo končno napočil trenutek ko
se bo razelektrila vsa zemlja in bomo začeli
krožiti brez prestanka si gledati na kolena in v oči
najdevati v teh izboklinah telesa
napor pogum rešitev
podporo ljubezen osvežitev
vročino vznemirjenje in druga zajetja spomina?
pridevniki rombi čopiči!
odtrgajte se!

lahni pritisk v glavi. začenja padati dež.

bila sva v naselbini
tam se mi je posvetilo
da so oči iz nuje.
ostri drobci se raztapljajo v rokah
pod svojo lastno zaslombo.
skrivajo se toda brez vsakega jamstva
pripovedujejo si vse bolj oddaljene štorije
da se mora vse spremeniti
da se ne bomo več izpovedovali na isti način
da je vse kar se pokaže obsojeno na dihanje.
isti dan je.
okno v dan je vonj.
vonj dneva zavohaš samo kadar se nasitiš z nenadnim dotikom
pa vendar vi govorite iz sebe o predmetih
ki se jih ni mogoče dotakniti.
kam pravzaprav gre
tisti fragment tebe ki je šel mimo mene pri lokah?
tvoje oči so nenehni tek za kvadratno žogo.
to je univerzalno orožje s kratkim dosegom. zakopavam se
pod njim in za njim. fronta je obla steklenična struktura. zadnji del je
pozitronij
oblepljen z vresjem. doseg: kolikor zdrži naše morje.
ves tron je v šelestečih barvah vresja. tokajec je plitvina
prvi pa je zaton. nacionalni center zelenja cvetja in miru.
dolgočasila sva se v naselbini
torej se je potunkala streha.
pokazala se je kot zastor ognja
brez izvora.

So

So ljudje, ki včasih veliko plačajo
za zimsko prekrivanje spomenikov na krožiščih.
So ljudje, ki polagajo kruh na mizo
po petih dneh obračanja ključa tekočega ognja.
So ljudje, ki v primestnih avtobusih
spreminjajo pravila kolektivne zavesti.
So ljudje, ki terjajo povsem možne stvari,
in takšni, ki topijo usta v gnevu.
So ljudje, ki s prsti vidijo sinje bilke trave.
So ljudje iz dolin,
okobal sedijo na njih in trepetajo.
So ljudje z belimi očmi,
za katere je snetje sive mreže naložitev prekletstva.
So ljudje, ki ustvarjajo plejliste
gostega dima puhanega v krožcih.
So neusmiljeni ljudje
ki na trhlih stopnicah snujejo merjaščevo kožo.
So ljudje, ki samo stojijo in tulijo
na križiščih poti.

Za časom

Ne zaostajam za časom, ki nima cvetov,
vstopim v kelih in vidim njegov drobec,
odprem stene – mujezin morje bleja,
strem golobje jajce zneseno brez gnezda,
ne skrbi me počasno privijanje vijaka,
prestavim se s hodnika v kuhinjo skozi portal – imam pasjo glavo,
izpolnjujem neveliko pleme z zgodbami o velikih drogah
med drevesoma izrežem kvadrat in ga dam staršem,
popačim glass, da bi vedno zvenel kot tisti bas iz *Higher Grounda*
pustim pol lončka kave za Kappo,
pometam krivde iz vsake pripovedi, z vsakega trga, na katerem klečimo,
v tramvaju grem mimo črno laske – diši kot eševerija,
sestavljam koreografijo za stevardeso linije WizzAira,
sem Škot, ki piha v dude przed Westminsterko palačo,
slikam najnovejšo Turnerjevo sliko, *The District Line Train Disappearing*
Into The Tunnel,
imam hišo na postaji Stockwell, pojem tenor, igram na flavto,
švignem s tremi ducati reklam na obeh straneh tekočih stopnic,
rumenim vse do psihoze kot sončnica,
sem *Wicked Game* – pokozlani košček tega stoletja z največ coverji in remiksi,
z vseh strani pritiskam z lepoto kot moloh, kot britev,
stopim izpod prhe še moker in se umikam izpod hitečih nog,
bojim se iti spat, hodim po jeklenih pašnikih,
rastem zelo velik, naredim čezse preprost križ in pri priči postanem krez,
priplazim se iz ust Simona Armitagea,
škripam z usnjem hlač na prekrasni zadnjici ljubiteljice umetnosti,
postanem upadel, potem plosk, potem izginem v ustih,
moje verzije se tem bolj množijo, čim dlje trajam,
imam vijolične lase, krožim pod stropom,
vlečem po betonu gumijasti obraz,
umiram, padem na vrtnično ležišče,
smejim se tako gromko, mašim serverje,

renčim, renčim kot pijani skuter,
vračam se med magnolijeve oči, v središče vrtajoče govorice,
stojim na mestu.

Kadar sem sam

Kadar sem sam,
sem velik balon med listjem,
žejen pijače za dlani,
spremenjen v mlin,
navdaja me žalost, ladja,
sem labod v neskončnem nizu dvoran,
eden izmed organov, ki črpajo za nas,
eden izmed zadnjih vstajnikov
na fotelju iz tukanovega perja,
razjarjeno, štirinožno,
poslinjeno, spolsteno mnenje,
rdeči znak,
ugasli vrtinec,
kabel z veliko namembnostmi in brez vsake,
ženim se s šumom,
pnem se v verigo Karpatov,
sem stavek, ki še ni bil izrečen v nobenem izmed jezikov,
zrem v sinjo steno in razumem ljubezen,
vlečen čez mulj,
čez tisoče parov oči prekritih z mreno,
sem gozd, v katerega tonejo moja višnjevkasta stopala,
bit informacije,
rubrika v katalogu duš,
široki tok elektrike, ki je spremenil intenzivnost glasbe,
krhko tkivo dobrohotnosti,
prostranstvo med kembljem v zvonu in bobničem v ušesu,
strah pred potratenim življenjem,
potopitev v ledeni svinec,
drsenje v zaliv rok.

Venčni listki

Bidon si zapičil v meča zemlje, valoviš, obračáš.
Valovim, obračam Sheppa in nekoga, o komer sprašuješ.
Vprašaj, kako *to* zmorem, takrat ti rečem, da *to* moram,
tako so me izoblikovale plošče, ki sem se jih držal.

Dvigaš se nad mano kot šestkilski medeninasti kip
od nekod s srede džungle. Bila si z mano in skupaj sva ga ukradla.
Da, bila sem tam, vendar se ne spominjam kraje, prebirala sem jantar.
Oprosti, preoblačila sem se v jantar, polagala sem jantar

na tvoj rjavi, vroči tilnik, ko so skozenj pronicali
v roke električni impulzi kraje. Energija je čisto druga zgodba,
te nama takrat ni manjkalo, ne tako kot februarja, ko vsak
drhtljaj povzroči krah. Bova počistila? Morava počistiti.

Jasno, zares grozljivo je imeti v vzmetnici podgano,
hraniti v vatirani bundi hektarje opravi. Ampak kaj je to, ko
pa sedim za pisalno mizo z bolečim hrbtom, ker je bil preveč prepihan,
čez to mesto pa že teče zdravilna toplota in mehkoba?

To je enako, kot če ne čuvaš oči pred globino klorirane vode,
ki nudi odpor in zdravje, slepi s smolo in narašča v negibnih trenutkih.
Potopil sem se vanjo zaradi furgona, ki je plul
v trenutkih med ambulantami, odhaja, klokota in mežika.

Kako kaj tvoj tovor? Pada žvenketaje kakor žlica?
Brizga rdeče? Lahko odgovorim, da pravzaprav vijolično.
Včeraj sem šel h grosistu, ampak tam je bila le kraja in pokol
z uporabo topega orodja, za garažami, v grmovju – videl sem.

Vijolična je bila iz prodaje na drobno. Vse, kar je lepo, se prodaja na drobno.
Vretenca nastavljena, prva mapa odprta, druga mapa odprta,

datoteka je izvršna. Tvoja lica zajamejo zrak
in modrijo zaradi zadrževanja diha.

Verjamem v proste boke, ki sipajo mak, in svobodni argo.
Ko govorimo, celo po Hölderlinu in drugih apostolih, ko razmišljam,
kaj se bo zgodilo, ko se bom odprl, ko se končno odpiram nad zemljo
in se venčni listki rož sipajo z mene na glave ljudi.

Natalka Suszczyńska

Natalka Suszczyńska (1988) je pisateljica, avtorica treh novelističnih zbirk. V svojem pisanju združuje zanimanje za aktualne družbene probleme z domišljijскими, nadrealističnimi izraznimi sredstvi, polnimi nepričakovanega humorja. Za prvenec *Droplje* (*Dropie*, 2019) je bila nominirana za literarno nagrado Witolda Gombrowicza in za literarno nagrado Wiesława Kazaneckega, ki jo podeljuje župan Białystoka, slednjo je potem prejela za naslednjo zbirko, *Čips za goste* (*Chipsy dla gości*, 2024).

Po resnični zgodbi

(odlomek iz kratke zgodbe)

Zaradi recesije na nepremičninskem trgu sem se bila v tistem obdobju prisiljena preseliti v pasjo utico. Oglas sem našla na Gumtreeju. Utica je stala na posesti bivših učiteljev jezikov Bližnjega vzhoda, starejših zakoncev, oddajal pa mi jo je njun sin, podjetni tridesetletnik, ki se je v kriznih časih imenitno znašel in znal razsodno upravljati družinsko premoženje. Da bi si znižala najemnino na sprejemljivo vsoto tristo petdeset zlotov na mesec (plus stroški), sem pristala, da si bom utico delila s sedemletnim bež labradorcem po imenu Boris Šic. Zaradi sorodnih zanimanj in podobnega pogleda na svet sva se z Borisom hitro spoprijateljila. Tako sva živela skupaj kakšne tri mesece. Vsako jutro sva šla hkrati v službo. Jaz sem takrat delala na bankomatu na položaju kontrolerke pravilnosti pinov. To ni bilo lahko delo. Da sem ga lahko opravljala, sem si morala prej zapomniti na milijone pinov, povezanih s številkami kartic, potem pa jih še nisem smela zamešati. Na srečo je bil to dobro plačan in kar cenjen poklic. Boris ni imel takšne sreče. Vsako jutro se je usedel na avtobus in se dve uri peljal na drug konec mesta, kjer je v križišču upravljal svetlobno signalizacijo. Osem ur je preživel v podzemni kabini in menjaval luč. Včasih tudi na oranžno. Poklic, ki ga je opravljal, mu ni prinašal ne zadovoljstva ne možnosti napredovanja. Nad glavo se mu je neusmiljeno razprostiral stekleni strop, samo da v tem konkretnem primeru v podobi dna kanalizacijskega jaška.

Vsak večer sva šla po službi v bližnjo gostilno popit nekaj vrčkov sproščujočega piva. Tam sva večkrat doživela raznovrstne prigode. Boris se je vedno na smrt bal, da se mu bo pod vplivom alkohola preveč razvezal jezik in bo o sebi povedal preveč. Zato je že od zgodnje mladosti začel razvijati tehniko, ki mu je omogočala, da je pijan o sebi pripovedoval izključno laži. »Ime mi je Tomaž Maček,« se je predstavljal dekletom, jaz pa sem že vedela, da se ta večer z njim ne bo mogoče pogovarjati. V treh mesecih sva se tako zbližala, navadila drug drugega, svojega dnevnega ritma in svoje pasje utice, da sva čisto preprosto pozabila, da se svet rad spreminja. Kot običajno v takih trenutkih je na vrata potrkala zla usoda in spodnesla temelje najinih urejenih življenj.

Zgodilo pa se je takole. Gluha noč in midva sva se – pri čemer sva hodila mimo hord mladine, ki je proslavljala vikend – počasi vračala v svojo utico. Že od daleč sva opazila, da pri dobrodušnih zakoncih, ki sta nama oddajala lokal, gori luč – kar je bilo ob tako pozni uri zelo nevsakdanje. Odločila sva se, da bova samo malo pokukala skozi okno in ugotovila, za kaj gre. Gledati ljudem v hišo skozi okno, roko na srce, ni zelo kulturno, vendar se zgodi tudi najboljšim med nami. Znotraj sva zagledala tri trupla in aranžma, podoben tistemu iz filma *Funny Games*. Zakaj nisem prej prepoznala teh kavčev, te mizice, tega televizorja? Kasneje sem se večkrat krivila za to tragedijo, ki se ne bi nikdar pripetila, če ne bi ločevala filmov od pravega življenja. Zdaj pa je bilo že prepozno. Boris je grozljivo zatulil. In tedaj sem v senci, nedaleč stran od begonij, opazila rdeča očesca Gozdnega škrate, ki so buljila v naju. Meni je še uspelo odskočiti, Boris pa se ni zavedal nevarnosti. »Pri priči zbeživa!« sem celo zavpila, vendar so strahotne čeljusti Gozdnega škrate hip za tem raztrgale Borisovo otrplo telo.

Ne vem, kako dolgo sem tekla. Mogoče cel vikend. Velikokrat sem se ustavila, da bi popila malo vode iz luže. Nisem vedela, kaj bi. Razmišljala sem, da bi telefonirala na policijo, ampak policija je gluha in slepa za ljudi, kakršna sem jaz, in za probleme, kakršen je bil Gozdni škrate, ki jim je kvaril statistiko. Preostalo mi je torej samo, da si najdem novo stanovanje.

Prišla sem k sebi v neki bedni četrti. Razgledala sem se naokrog. Vse-povsod umazani kvadri z napisi »Veleprodaja najlonk«. Nisem vedela, da celo v takšnih težkih časih ljudje potrebujejo toliko najlonk. Poleg kvadrov – ocufane kepe trave in stare asfaltirane ceste. Vsaka od teh cest je najverjetneje vodila najprej med polja, potem pa čisto nikamor več. Takrat sem dojela, da se bom tokrat morala nastaniti prav na takšnem kraju. Ampak kam naj se tu nastanim? Kako naj tu iščem stanovanje? Odločila sem se, da se bom sprehodila po tem razpokanem asfaltu v upanju na čudež. »Pa saj si zaslužiš čudež,« sem si mislila. Stopala sem in obujala spomine na nedavno tragedijo, ko je na lepem začelo deževati. Sprva je bilo to še kar znosno, z nekakšnim olajšanjem sem celo pomislila, da bo dež spral umazanijo od bega z mojega obraza in dlani. Potem pa sem se zavedela, da se vendar nimam kam skriti in da se bom brez skrivališča iz umite osebe kmalu prelevila v premočeno. Začela sem trkati na vrata, od enega grosista do drugega, vendar je bilo že dolgo po petih popoldne in vsi delavci so se že odpeljali

domov. Ni bilo niti čuvajev, da bi mi odprli. Po še enem spodletelem poskusu, da bi vstopila v veleprodajo najlonk, me je prešinilo: pa saj lahko naliv prečakam v smetnjaku! Odkar so ljudje nehali odmetavati smeti, ker so se izkazale za preveč dragocene, so smetnjaki postali čisto prijeten prostor. Kljub temu, da je vse močnejše deževalo, se še nisem prepuščala paniki. Zdaj sem imela cilj. V upanju na rešitev sem z očmi iskala smetnjak, dokler se ni čez nekaj minut na obzorju med kvadrom, podobnim kvadru, podobnim kvadru, pojavila čisto čedna uta s smetnjaki. Pospešila sem, ker sem mislila na dež, na streho, da imam vse bolj mokro glavo in da mi dež v curku lije za ušesi po tilniku za ovratnik. Sanjarila sem o tolažilni smetiščni uti. Končno sem jo dosegla in vstopila, vendar sem pri priči stopila dva koraka nazaj, spet na dež. Kajti v uti s smetnjaki je stalo že osem ljudi. V trenutku sem pozabila, zakaj sem prišla tja.

Smetiščna uta končno ni avtobusno postajališče, če se kdo zadržuje v njej, mora biti del neke skupnosti. Kakšne? Ali me bo sprejela? sem se spraševala sama pri sebi. Tolažila sem se, da to mogoče ni skupnost, ampak samo izgubljeni mimoidoči, ki bodo odšli, čim se pojavi mavrica, meni pa – ki se bom pred njimi pretvarjala, da bi se prav tako rada samo za trenutek umaknila pred dežjem – ni treba z nikomer navezovati pogovora. V tistem trenutku me je mučilo veliko vprašanj, ki so mi preprečevala vstopiti v smetiščno uto. Tako sem torej stala na dežju z butasto odprtimi usti. »Pridi noter, kaj stojiš na dežju,« sem končno zaslišala. To so povedali v zboru. Vstopila sem.

In sem tudi ostala, in s tem razrešila svoj stanovanjski problem. Še istega večera sem izvedela, da so ljudje, ki se nahajajo v smetarnici, imigranti iz dežel Beneluksa. Pravili so, da je tam še slabše kot tu. Pripotovali so k nam v upanju na ugodne prekarne pogodbe in delo pri kebabih. Računali so, da bodo enkrat mesečno družini pošiljali denar in pakete z dobrinami iz naših trgovin. Na žalost so vsi pristali v višjih šolah mentoringa, vloginga in unboxinga. Dodelili so jim nizke socialne štipendije, vendar je bil trg dela zanje zaprt. Komaj so se preživeli iz dneva v dan, zato se jih je osem skupaj nastanilo v to uto za smeti. Ker je bilo – kot so mi pojasnili – oddajanje smetiščnih ut čisto sveža ideja Mestnega komunalnega podjetja, ki se je s tem izognilo bankrotu, ob priliki pa se je izkazalo z dosežki v boju proti brezdomstvu. Žal – zastrašujoči ritem inflacije je dvigal najemnine povprečno

enkrat tedensko, zato so mi prebivalci smetiščne ute na terenu veleprodaje najlonk z veseljem ponudili začasno prebivališče. Jaz pa sem jim povedala za Gozdnega škrata. Ko sem končala, so mi uzavestili, da je nedelja, jaz pa sem si olajšana oddahnila: nič mi ni stalo na poti, da se naslednjega dne ne bi prikazala v službi.

Pot iz te kvadraste dežele bogu in ljudem za hrbtnom do mojega bankomata je bila strašno naporna. Vsak dan sem se premikala po tej progi z obmestnim vlakom, polnim vse bolj žalostnih in vse bolj umazanih ljudi. Ti, ki so bili v ponedeljek še oblečeni v same znane znamke, so v petek že hodili v cotah iz diskonta. Plašči iz alpake so se spreminjali v puhovke, puhovke pa v deke. Porazgubili so se smartwatchi in tablice, zlati uhani in srebrni prstani. Nič čudnega, navsezadnje se je vse kvarilo.

Najprej so vpeljali vstopnino za vstop v trgovine. Za vstop v lokalno trgovinico si plačal dva zlota, obisk v veleblagovnici pa te je stal tudi do pet zlotov. Diskonti niso bili nič cenejši. V tisku so se oglasili kritični glasovi. Vendar je imel le redko kdo sredstva, da bi obiskoval knjigarne in za dva zlota listal po vseh teh časopisih. Ovirani dostop do dnevnega tiska je končno prinesel že dolgo napovedovani propad tiskane besede. Opozicija se je, kot ji je v navadi, poskušala zbirati na internetu. Vendar so vse forumne bliskovito izsledili in pozaprl. Samo nekaj demonstracij z geslom »To ni država, v kakršni želimo živeti« jim je uspelo organizirati. Odporniško gibanje je potem za hip cvetelo v komentarjih na servisu Pudelek.pl. Vsi prizadeti so zlahka razbirali revolucionarni podtekst v formulacijah, kot so »PRVI!111«, »lušni čevlji, ampak ne pašejo k oblekci« ali »na drugi fotki izgleda, kot da bi se zavila v hrenovko :)«. Nič čudnega, da so državni strokovnjaki kmalu uganili pravi pomen komentarjev, saj se naša država že dolgo ponaša z dosežki na tem področju. Prav naši strokovnjaki so namreč razvozlati kodo Enigme, v zadnjem času pa so razšifrirali vse skrivnosti Wojniczevega rokopisa. Nobena koda, ki bi si jo izmislila človeška rasa, zato ni mogla ostati skrita pred njimi dlje kot za kratek hip. Rezultat je bil tak, da so do konca leta prebivalcem odvzeli tisk, internet in telefone. Vlada namreč ni mogla zanemariti moči zasebne misli, zakodirane s posredovanjem emotikonov in emodžijev.

Hkrati z naraščanjem cen je padal moj družbeni status.

Delo na bankomatu ni bilo idealna zaposlitev za obdobje globoke kri-

ze. Videvala sem celo pasje salone za jorke, ki so uspevali bolje od bankomatov. Tako nekako pač je s tem, da slaba konjunktura odvrča od bank, zato pa v ljudeh večja željo po oskrbi pričesk njihovih ljubljencev. Nisem več imela sredstev za zabavo – večerov, ki sem jih z Borisom preživljala v gostilnah, sem se zdaj spominjala kot zgodb, ki sem jih videla v kinu. Skupaj s sostanovalci iz Beneluksa smo v tistih časih sredi smetarnice kurili majhen, povsem varen ogenj, in ko smo sedeli okrog njega, smo si pripovedovali solzave zgodbe, potem pa po kakšni uri pozaspali, izčrpani od joka. Dnevi so minevali, moj bankomat pa je šel iz rok v roke. Vstopal je v fuzije. Najprej z vse večjimi bankami, potem pa z največjo državno verigo lekarn. Na koncu ga je kupil konglomerat trgovin z oblačili iz druge roke. Število strank pa se je še kar manjšalo, dokler ni nekega dne napočil konec bankomatov. Za poslovilno darilo sem od firme prejela škatlico aspirina in trinajst parov naramnic. Ta velikodušni dar in skromna vsota, ki sem jo privarčevala, sta mi omogočila, da sem preživela še naslednji mesec, plačala najemnino za smetiščno uto, si kupila hrano in mesečno vozovnico. Nisem vedela, kaj bom potem, vedela sem samo, da v obdobju padca ekonomije nima smisla upati na udobne službice, kakršni sta anketar ali statist. Dnevi so mi tako minevali med razgledovanjem za kakršno koli službo. Nekajkrat sem se polotila sprehajanja jorkov in čiščenja prizorišč nesreč. Toda dostop do teh poklicev je bil prepreden s pregosto mrežo zvez, da bi se oseba, kot sem jaz, lahko v njih obdržala za dlje. Nihče me ni poznal, zato nisem mogla računati, da mi bo uspelo zablesteti v teh poklicih. Vendar se je mesec neizprosno bližal koncu, ne da bi se vsaj malce oziral na mojo materialno situacijo. Obrnila sem se torej na srečno naključje. Vendar mi tudi to ni pomagalo, čeprav sem vsak večer vestno čarala in zaklinjala »usoda se mora obrniti«. Ko je enaintridesetega dne ura odbila osemnajst, sem torej morala spakirati tistih nekaj svojih stvari v culico, si jo obesiti na palico, ki sem jo prej našla, zapustiti študente iz Beneluksa ter svojo drago smetiščno uto in se odpraviti proti sončnemu zahodu.

Odpravila sem se v gozd. Da bi nekako preživela prvo noč, sem si postavila kolibo iz palic, maha in praproti. V skrbi, da me ne bi obiskala gozdna policija, nisem zanetila ognja. Vendar nisem spala – helikopterji, ki so patroljirali po terenu, mi niso pustili zatisniti očesa. Toda na ležišču iz dračja sem imela dovolj časa, da sem premislila o svoji situaciji in možnih

nadaljnjih potezah. Ob sončnem vzhodu sem se odločila napotiti globlje v gozd in sem zakorakala v debelo jutranjo meglo. Zanašala sem se, da bom našla kakšno zapuščeno bajto, bunker, ki je ostal po vojni, ali vsaj lovsko opazovalnico. Idealen bi bil seveda ogrevan opazovalni stolp, vendar na zgledne rešitve že dolgo nisem računala več, zato si nisem delala utvar, da bom našla kaj takega. Hodila sem po stezicah, prebijala sem se skozi goščo in grmovje, vsake toliko pa sem se sklanjala po gobe, jagode in kakšne bolj rejene žuželke. Končno sem našla kraj, kjer je bila hrana zastoj. Prvič po zelo dolgem času sem se imela tudi priliko naužiti lepote narave. Spet sem začela razločevati drevesa, ko pa sem začutila potrebo po počitku, sem se zleknila na jasi in prisluhnila ptičjemu petju.

Vendar mi še kar ni bilo jasno, h kakšnemu cilju sem namenjena. Življenje v gozdu vendar ni moglo biti rešitev za preostanek življenja. Kvečjemu če bi me posvojila kakšna volčja družina in bi postala njihov divji otrok. To bi bil, res je, nekakšen način, da preživim nekaj naslednjih let. Mogoče skupnost volkov potrebuje posameznico, kakršna sem jaz? sem se spraševala. Iz premlevanja me je prebuditel pogled, ki se je na lepem razprostrl pred mano: mogočni konopljeni šotori, gruča ljudi in ognjišče, ki je kar prosilo, da ga obkoliš v bratskem krogu. Hitro sem naredila bilanco izgub in dobičkov ter se odločila, da bo v moji tedanji situaciji to, da se približam tej čudaški naselbini, najrazumnejše, kar lahko storim. Stopala sem počasi, vseeno negotova, kaj naj tokrat povem tako posebni skupnosti ljudi, ko se jim bom predstavljala. Prva je k meni pritekla gruča otrok. Malčki so mi brez besed na glavo položili venec iz makov in perunik, me prijeli za roke in me odpeljali proti največjemu šotoru. V njem je sedela ženska, ki je delovala kot priletna učiteljica kiparstva v likovni gimnaziji. Rekla sem ji »dobro dan« in sem že hotela začeti razlagati, kdo sem in kako sem zašla sem, spet podoživljati vse te bedne prizore svoje usode, ko mi je eden od otrok s prstom prekril usta. »Molči« – sem razumela. Ženska mi je pokazala na bogato tkano blazino. Usedla sem se nanjo. V dlaneh ženske sem tedaj opazila majhno cikcakasto kačico, in ženska je polizala njen cikcak in mi potem s pogledom namignila, naj storim isto. Skozi glavo mi je šinila misel, da me hoče morda zastrupiti. Razgledala sem se naokrog za izhodom. Nisem videla takšne možnosti, zato sem se odločila, da se bom ravnala po njenem predlogu, in sem prvič v življenju polizala kačo.

Tega, kar je sledilo, ne bi mogla predvideti niti v najbolj drznih sanjah. Gledala sem žensko, slišala sem, kaj govori, vendar nisem videla, da bi se njene ustnice premikale. Moji sumi so se potrdili – znašla sem se v naselbini čisto pravega posthipijevskega plemena, za povrh nomadskega. Izkoriščali so gozdne vire, dokler jih niso čisto izčrpali, potem pa so se preselili dalje. Moški so se vsako jutro odpravili po nujni živež, se pravi korenike in stebila, koprive, rogoz in želod. Nikoli ne bi pomislila, da je nekatere izmed teh stvari mogoče jesti. Nisem imela tega znanja, ker je bilo pri nas prepovedano – v tem oziru so cenzurirali celo risanke. Posthipiji pa so si te informacije predajali iz roda v rod. Ko so njihove skvote spremenili v kemične čistilnice in Mercatorje, niso imeli več izbire – preselili so se v gozdove. Sicer pa so bili v mestu obsojeni izključno na GMO, kar je njihovemu plemenu povzročilo ogromno škode. Druga generacija otrok se je rodila gluhonema. Zato so se celo starejši odrekli verbalnemu sporazumevanju in so se zatekli h Knjigi modrosti, ki jo je napisal Prvi posthipi. Medtem ko je popotoval, da bi našel notranji ogenj stvarstva, je odkril najrazličnejše skrivnosti narave. Telepat-ske zmožnosti, kakršne premore človek, ki okusi kačji cikcak, so bile ena od njih.

Koledar

Dedek se je trudil, da bi bil komunist, ker je menil, da se mu bo to izplačalo. Nekateri vse do danes niso pozabili na to in se razburjajo, tako da bi lahko rekli, da je požel uspeh, vsaj istovetnostni.

Težko si je v spomin priklicati kaj novega. Eni in isti spomini se vrtijo kot video kasete, na katere je nekdo posnel malo tega in malo onega; *Amadeus*, ki ga prekinjata *Glavna rešitelja*, reklame s Polsata in velika gala zabavnih popevk. Kopija sčasoma postaja vse slabša, ekran prekrivajo črte.

Dedek se je trudil, da bi bil komunist, toda nekega dne je zapihal drug veter, ki ga je popeljal v pravoslavno cerkev. »Belorus mora biti pravoslavec,« je ponavljal od tedaj. V hiši so se pojavile ikone, sveta pisma, namesto sosedov so začeli opravljati škofe in pape. V okviru svojih novinarskih nalog je dedek začel izdelovati pravoslavni koledar. Koledar z listki za trganje z vsemi prazniki je izhajal vsako leto.

V komodi v veliki sobi so ležala kadila z gore Atos. Smela sem jih vohati, čeprav nisem bila moški. Nekega dne so nehala dišati – da me niso mogoče spregledala?

Za v cerkev si nismo nikoli pokrivala rut, bile smo mestne ženske. Kot mestne ženske smo tudi obrede poznale bolj približno. Zelo pozno se mi je posrečilo zapomniti, da po Veruju ni več daleč do konca.

To pa ne, da bi po hahlaško

V devetdesetih letih si je dedek Mikoľaj namislil, da bo popravljaj batjuške – pravoslavne pope z dolgimi bradami. Najprej ga je v pravoslavni cerkvi razganjalo od jeze, potem pa je doma grmel:

»To ni beloruščina, to je neki ne tič ne miš!«

Pa še, da je sramota v cerkvi govoriti po hahlaško. Hahlaščina je poimenovanje govorov ukrajinščine, čeprav tako rečejo tudi vsakemu drugemu nekodificiranemu jeziku, ki se govori na Podlasiu; včasih ima ta oznaka opisni značaj, včasih pa je izraz zaničevanja. Dedku je šlo za to drugo.

Ogorčen je poskušal vzeti zadeve v lastne roke. Ker ni mogel prenesti, da so pridige batjušk napisane v neskrbnem jeziku, jim je naročil, naj mu jih prinašajo, in jih je popravljaj. Kar je bilo hahlaško, se je spreminjaj v kodificirano, literarno beloruščino. Nihče mu ni za to plačeval (tako vsaj zatrjuje moja mama). To je bilo jezikovno prostovoljstvo, za katero ga ni prosil nihče in za katero mu ni bil nihče hvaležen.

Dedku so bile popravljene pridige vseč. Končno ni več zapuščal cerkve besen. Toda ali je vernikom, ki so vendar po navadi govorili po hahlaško, takšna položena, pristrižena beloruščina prišla za kar koli prav?

Dogodivščina s popravljanjem pridig je trajala samo nekaj nedelj. Nekako je vse skupaj padlo v vodo, težko je reči, po čigavi krivdi.

Ziu

Dedkova sestra se je včasih predstavljala kot Zenobia. To ime naj bi ji pomagalo, da bi se izgubila v množici. V resnici je imela drugo, vzhodno, ki se ga ni dalo niti zapisati niti izgovoriti. Že v otroštvu sem se odločila, da ga bom skrajšala – na tri črke, in se je prijelo.

Za življenja je niso pretirano cenili. Veljala je za zapuščeno babo, ki se oblači v sintetične cunje s tržnice, ki nerazumno poudarjajo njeno grdoto, poleg tega pa glasno govori, vulgarno obrekuje in gleda poneumljajoče nadaljevanke.

»Takale pičkolina,« je pogosto govorila o ženskah, ki jih je štel za šibke, nafrfuljene ali zapuščene. Sama ne bi za nič na svetu hotela, da bi ji rekli tako.

Družinski člani so gojili prepričanje, da ji veliko manjka do njenega učenega brata.

Rojene v isti vasici je pot ni zanesla, kot njega, v Minsk, Moskvo, Sankt Petersburg, pač pa samo v Varšavo. Ni študirala jezikov, ampak neko brezvezno ekonomijo. Za povrhu še socialistično. Če je družina sploh priznavala, da vsaj malce sije, potem izključno z odbito svetlobo – od sijajnega brata. Najboljši dokaz za manjvredni položaj Ziu pa je bilo prav njeno odraslo življenje: čeprav se je v mladosti napotila v drugo smer kot brat, je na koncu tako ali tako pristala v Białystoku – tako kot on. Tam je preživela vse svoje poklicno življenje na istem delovnem mestu. Po mnenju družine ni pomenilo čisto nič, da je bila v službi pomembna, opazna osebnost in da je premogla precej vpliva.

Ko se je upokojila, sta z možem vzela psa in mu dala povsem običajno ime. Nihče ga ni maral, vsi so menili, da je neumen, grd in še preveč laja. Pes je umrl mesec dni za njo, mož pa slaba tri leta pozneje; to zadnjo smrt je družina sprejela z nelagodnim olajšanjem.

Po smrti je babica Ziu postala izjemno verna oseba. Živi so na vsakem koraku poudarjali njeno predanost duhovnim zadevam. Sicer je vdovec zagotavljal: »Samo rada je pela v zboru,« ampak saj možje nič kaj dosti ne vejo, ta konkretni pa je – kot so prepričevali živeči – samo prispeval k temu, da je Ziu zafrčkala življenje. Mogoče bi, če ne bi bilo njega, šla po stopinjah genialnega brata.

Prevedla Lara Unuk

Ziemowit Szczerek

Ziemowit Szczerek (1978) je pisatelj, reporter in novinar. Sprva je pisal fabularizirane reportaže na meji beletristike in dokumentarne literature s področja srednje in vzhodne Evrope, pozneje pa je napisal nekaj zvrstno tipičnejših romanov. Je avtor dvanajstih proznih del, ki so bila redno nominirana za literarne nagrade, med drugimi za srednjeevropsko literarno nagrado Angelus za roman *Sedemka* (*Siódemka*, 2014) in dvakrat za literarno nagrado Nike. Je mdr. prejemnik potnega lista *Polityke* za zbirko fabulariziranih reportaž *Prišel bo Mordor in nas požrl ali tajna zgodovina Slovanov* (*Przyjdzie Mordor i nas zje, czyli tajna historia Słowian*, 2014) ter velike nagrade festivala Kriminalna Varšava za fantastično-senzacionalni roman *Prostak s kroglo v glavi* (*Cham z kulą w głowie*, 2019).

Sedemka

(odlomek iz romana)

Nysa. Zloščena do sijaja. Stuningirana. Pod ogledalcem je imela prilepljen napis iz bleščecih, stiliziranih črk: NYSA LUCIFER 2.0.

»Jebemti,« si pomislil, »kdaj sem zadnjič videl nyso?«

Okno nyse se je odprlo. Zagledal si fanta, podobnega Macieju Stuhru, od zadaj in od strani pobritega na vermaht frizuro.

»Kaj se tu, v tej Poljski,« si pomislil, »godi s temi vermaht frizurami? Vsi hipsterji spominjajo na mlade naciste. Česa takega ni nikjer, niti v Londonu niti v Berlinu. To je kljub vsemu,« si pomislil, »nekakšen kompleks, ves ta 'nacisti so bili slabi, ampak dobro oblečeni', vse te zgodbe o bleščecih nemških čevljih, ves ta seksi nacistični demonizem – kljub vsemu Poljake ta estetika čudno privlači, sicer pa ne samo Poljakov, če kak igralec v filmu igra nacista, je pri priči demon na kvadrat, če pa je še kak tak prizor, v katerem se več nacistov znajde v istem prostoru, potem, jebote, nivo demonizma razkriva strehe. Vsak si počasi, slovesno, prst za prstom, snema usnjene rokavice, potem pa drži te rokavice v dlani, vsak ima ta hladni aristokratski pogled polpriprtih oči, satan pri satanu, vsak ima doma zbirko iz okupiranih držav pljunjenih umetnin najvišjega ranga, vsak je poznavalec klasične glasbe in ga na koncertih prevzema ganotje, ko strelja ljudi, pa si ne pušča Wagnerja, ker je Wagner kmetavzarstvo, ampak – recimo – Musorgskega. Že, ampak,« si pomislil, »toliko teh frizur kot na Poljskem pa nisem videl še nikjer.«

»Mogoče veš, kje je ta presneti staropoljski utrjeni grad?« je vprašal. »V tem presnetem Książu Wielkem?«

»Vem,« si mu odgovoril, dokaj začuden. »Seveda vem, saj je to drugo čudo Sedemke. Lahko vam pokažem, navsezadnje sem namenjen v isto smer.«

»Džamp in, rojak,« je rekel Vermaht in odprl vrata.

*

Ah, staropoljski utrjeni grad, to je šele čudo. Vedel si, seveda si vedel, kje je to.

Situacija je taka: v Książu Wielkim lepo stoji stari grad, košček poti naprej pa je neki biznismen z veliko vizijo postavil njegovo kopijo in v njej uredil poročno lokacijo in restavracijo z nazivom, ja, ja, Viteška. Grad iz mavca in vrag si ga vedi iz česa še, iz kamenja, se pravi – kamni so naslikani na fasadi z barvami, v bolj ali manj takem slogu, v kakršnem je bil naslikan Sarmat na fasadi lokala Sarmatija. Celotna fasada je bila pritrjena na nekakšno socialistično kockasto stavbo brez vsakega čara, skladišče, zlomek vedi kaj. Na bokih so postavili izložbene lutke, oblečene v plastične oklepe, parkirišče so obložili s tlakovci in ga obdali z ograjo iz rokokojsko pozvitih črnih drogov, dodatno zaključenih z malimi zasukanimi vrtavkami.

Staropoljski utrjeni grad je bil, dodajmo, pred kratkim prejemnik arhitekturne antinagrade MakaBryła leta.

*

Sedel si v nysi, ki te je vse bolj oddaljevala od tvojega gorečega oppla vectre, sicer pa ti hipsterji, ki so se z nyso peljali, niso pozabili povedati, da so spotoma videli avtomobil, ki je gorel ob robu ceste, poleg njega pa policijo in rešilca, ki ni imel vključenih signalov, torej voznik, tako so sklepali, prejkone ni preživel. Sicer pa se, so razburjeni razlagali, česa takega ne da preživeti, ja, ker kako le.

Razgledoval si se po notranjščini avtomobila. Na strop je bil pritrjen plakat za knjigo Filipa Springerja *Banja s stebriščem*. Na enem od sedežev je ležal zabojček, v zabojčku pa puške za paintball in maske.

»O,« si rekel, »imate radi paintball?«

Hipsterjev je bilo četvero. Ali petero, če bi šteli nyso.

Vozila je debelušna punca z baretko, z dredi, ki so štrleli izpod nje, in z velikima mrtvaškima glavama v ušesih, z uhanom v nosu in s tetovažami, kot se ti je dozdevalo, po vsem telesu. Se pravi – telesa nisi videl, toda stezale so se ji izza ovratnika na vrat, iz rokavov na dlani. Nosila je oblačila, za katera bi se zdelo, da se sploh ne ujemajo z vsemi temi dredi, tetovažami in uhani, saj je bila v njih videti kot članica francoskega odporniškega gibanja: ta baretka, plašček, krilo, visoki čevlji na vezalke z debelimi podplati. Ime ji je bilo Świtez. Kolega, ki te je vprašal za pot, Adrian (hotel je, da mu rečeš Ardian), je bil prav tako videti zelo vintidž: na sebi je imel pulover, oblečen

čez belo srajco, in, pozor, pumparice predvojnega kroja, h katerim je obul škotske nogavice.

»Le kje je v 21. stoletju,« si se spraševal, »kupil škotske nogavice?« Izgledal je kot Maciej Stuhr, ki se je preoblekel v Witkacyja. Druga dva sta bila dvojčka, ki sta se – kljub svojim na oko ocenjenim petindvajsetim letom – še vedno oblačila enako, to je v oranžne najkice, ta nizke, star model, ozke hlače in jopič. Lase sta imela, podobno kot Ardian, ostrižene na vermaht. Imenovala sta se Udaj in Kusaj.

V bistvu so bili vsi videti kot malce hipsterizirana četa, ki se pelje v varšavsko vstajo.

Ko si jih vprašal glede paintballa, so se zasmejali.

»Ja, radi ga imamo,« je rekla Świtez. »S čim se ukvarjaš, Paweł?«

»Novinar sem.«

»Ooo!« so se razvneli. »To se krasno ujema. Kje pa?«

»Na portalu Światpol.pl,« si jim odgovoril. »Ga poznate? Tako se reklamira: 'Spremljaj Światpol.pl: nasmeji, preslepi, zgrozi.' Kaj pa je?«

»Ooo, poznamo, seveda poznamo – toliko boljše, velik dosega ima.«

»Za kaj pa gre?«

»Si videl na naši nysi napis 'Klinerji'?« je vprašal Ardian.

»Ne,« si odvrnil, ker ga pač nisi videl.

»Napis je odzadaj,« je s turobnim glasom rekla Świtez. »Kako naj bi ga videl.«

»Aha,« je pritrdil Ardian, »no, kakor koli že, na nysi imamo napis 'Klinerji'.«

»Klinerji? V pomenu *clean*? V pomenu čistilci?«

»Na-tan-ko ta-ko,« se je Ardian obrnil proti tebi kot igralec v hollywoodskem filmu. »Na-tan-ce-no ta-ko.«

»Nehaj se obnašati kot klovn,« je rekla Świtez. »Rajši povej kolegu novinarju Pawłu, kaj čistimo.«

»Saj, kaj čistite?«

»Poljsko,« sta v en glas odgovorila Udaj in Kusaj, nakar sta se spogledala in se razhihitala kot dva kunca.

»Aha. In kako vam gre?«

Ravno smo zapeljali v administrativne meje mesta Słomniki. Sončnega zahoda še kar ni hotelo biti konec in nebo nad strehami iz vezanih plošč, iz

pločevinaste kritine, iz pločevine, iz česar se le da, se je barvalo zdaj oranžno, zdaj rožnato. Nisi zagotovo vedel, ali je to vpliv eliksirjev ali ne, toda počutil si se, to si si moral priznati, vedno bolj čudno. Nekam lahkega si se počutil. Včasih si imel vtis, da se boš zdajci dvignil pod streho nyse. Medtem se je nysa vzpenjala navkreber, se izogibala hišam, obloženim s fasadnimi paneli, puščala za sabo reklame za vse od a do ž in se počasi bližala mestnemu trgu.

»Vidiš, na primer, to mesto?« je vprašal Ardian. »Słomnike.«

»Ja, vidim.«

»No, in kaj vidiš?«

Ozrl si se naokrog.

»Isto kot v vsakem drugem poljskem mestu. Kaos, štalo, nered. Črke. Jebeno dosti črk. Jebeno dosti pa še več.«

»No, saj,« je rekla Świtez. »In kako to mesto izgleda zares?«

»Ja, bojim se, da ravno tako,« si ji odgovoril.

»Ne razumeš. Se pravi – to je res, zdaj izgleda ravno tako, ampak ...«

»Lahko bi drugače,« se je Ardian spet obrnil k tebi in poblisnil z zobmi. »Kitajci pri sebi gradijo evropska mesta. Če hočejo imeti, na primer, nemško mesto, potem gredo kam na Bavarsko, v Garmisch-recimo-Partenkirchen, in si, razumeš, zgradijo enako.«

»Slišal sem za to.«

»Če pa hočejo francosko, potem gredo v Šateval-denimo-Prdon in si ga prav tako zgradijo doma. Če pa angleško, potem fotografirajo, kaj vem, Njukastel apon Srajin in si zgradijo angleško mestece s publi na vogalu in vsem tem, štekaš.«

»Aha,« si rekel. »In če hočejo poljsko? Kaj tedaj?«

»No, saj!« je še bolj poblisnil z zobmi Ardian. »No, saj!«

»Nehaj se spakovati in mu povej, za kaj gre,« je revsknila Świtez.

»No, ravno za to gre, da bi bil s tem problem. Ker so poljska mesta že tako prekrita s tem drekom, s temi reklamami, temi fasadnimi paneli, temi prizidki, no, saj veš, za kaj gre ...«

»Ojoj, vem ...«

»Ni več videti oblike tiste nekdanje Poljske. Tiste, ki bi jo Kitajci, če bi gradili poljsko mesto, morali prekopirati. Jaz sem, na primer, pokapiral, da te dežele sploh nisem poznal, da ne vem, kako v resnici izgleda ta dežela.«

»Pa ima obliko? Ta dežela?«

»Poglej, na primer, to mestece.«

»Słomniki.«

»Poglej, te hiše, ta mestni trg, te ulice imajo svojo značilno obliko. Nizke, dvonadstropne zidane hiše, strme strehe, včasih takšne odsekane poševnine na pročelju, vidiš? Poglej, na primer tamle. Uličice, ki bi lahko bile prijetne in čedne, če bi bilo vse to razumno vzdrževano. Vsa mesteca osrednje Poljske izgledajo približno tako. To so, Paweł, zares lepa mesta.«

Bruhnil si v smeh.

»Jędrzejów da je lepo mesto?« si vprašal. »Szczekociny? Słomniki?« S široko kretnjo si zamahnil naokrog.

»Ja. In Jędrzejów, in Szczekociny, in Słomniki. Samo da jih je tisočletni poljski narod na lastno željo posral in pokozlal, tako da mora zdaj potovati v tujino, da bi se psihično dobro počutil.«

Gledal si Słomniki in si to dejansko uzrl. Uličice Słomnikov, v katerih si vedno videl vrste naključnih pozidav, prostor, skozi katerega je treba zdrveti z zaprtimi očmi, ker kaj drugega pa bi lahko v njem počel, so zdaj pridobile obliko. Formo.

»Ja, pa res ...«

»No, in ravno to čistimo Klinerji,« je rekel Ardian. »Poljski bi radi vrnili njeno obliko.«

»Vso srečo,« si zamrmral. »Ni malo dela.«

»Ah,« je rekla Świteż. »Ja, saj se vendar ve, da ne bomo sami vsega pospravili, ej ga. Ampak hočemo dati signal, začeti akcijo, razumeš.«

»Se pravi?«

»Se pravi, nameravamo razčefukati na prafaktorje najhujša sranja na Poljskem,« je rekel Kusaj ali Udaj, pojma nisi imel, kateri je kateri. »Jezusa Świebodzinskega, Licheń, eee, eee, kaj še, ja, pa te hotele Gołębiewskega.«

»O, kako pa?«

»Kusaj in Udaj sta, da se tako izrazimo, stručkota za eksplozije,« je povedal Ardian. »*Anarchist Cookbook* imata v mezincu.«

Dvojčka sta se priklonila, najprej eden, potem drugi, potem je prvi videl, da se je drugi priklonil po njem, torej se je prav tako priklonil, da bi bilo smešno, potem pa je drugi naredil isto, in tako sta se nekaj časa zibala.

»Nehajta se spakovati!« ju je nahrulila Świteż.

»Oh, daj, nehaj že!« je bil užaljen Udaj ali Kusaj. »A misliš, da nas boš zdaj komandirala, če ti je očka kupil nyso?«

»Točno tako, ti potetovirana banana,« je rekel Kusaj ali Udaj in Świteż pokazal jezik. Świteż je to videla v vzratnem ogledalu in jima je pokazala fakiča. Onadva pa njej ravno tako.

Ślōmniki so se končali, ampak še nekaj časa so vlekli za sabo svojo nesrečno usodo, vlekli so se neki plotovi, neke barake iz votlakov, neke plahte z napisom KUPI SI ZIMSKE GUME ZIMA GRE KUPI SI JIH NO KUPI DA SE NEDEŠ KERIKRAT RAZČEFUKAL Z LETNIMI NA SKLIZAVEM.

»Ja, in kako potem, razumem, da naj bi se za zadevo zainteresiral kot novinar?«

»Ja!« sta v en glas rekla Ardian in Świteż.

»Ampak, a se vam ni slučajno malo sfecljalo?« si vprašal. »Eksplozije? Saj vas bojo en dva tri vtaknili v keho. In nikoli ne boste odplačali odškodnin. Ne bi bilo boljše, če bi delali kot tajna gverila?«

»Ne, nikakor ne!« je rekel Ardian. »Mi bi namreč radi zanetili vstajo!«

»Žrtve so nujne,« je s precej dramatičnim glasom dodala Świteż.

»Hm ...« je rekel Udaj ali Kusaj. »Zate bo očka notar vedno vplačal kavcijo ali dal za odškodnino.«

»Kaj vi vendar blebečete!« se je zadržla Świteż. »Saj smo vendar ustanovili fundacijo in odprli profil na fejsu, da bi nam foloversi in suporterji lahko vplačevali. Za globe bomo zbirali iz prispevkov!«

»Ja, in ravno zato nam gre za vidnost,« se je nasmehnil Ardian tako iskreno, kolikor je le znal. »Imaš fotoaparat?«

»Ne.«

»Kakšen novinar pa si?«

»Ker sem off duty, jebote,« si bil rahlo užaljen.

»Ampak nič hudega,« je rekel Ardian. »Ga imamo mi. Pravzaprav kamero. Bi rad posnel našo akcijo zažiganja staropolskega kastela v Książu Wielkim?«

»Zažgali bi ga radi?« si vprašal z na široko odprtimi očmi.

»Ja,« sta v en glas odgovorila Kusaj in Udaj. »S koktajli z napalmom!«

Sivi dim ali pet civiliziranih plemen

(odlomek iz romana)

Jaz sem pa v Krakovu, v Krakovu, na obhajanju obletnice Mračne zmage, grem si na te Loke ogledat, pogledat, kaj, a jaz pa da se ne bi udeležil državnega slavlja? Zato so državna slavlja, da se jih udeležuješ. Grem torej, grem. Vse globlje v množico se spuščam, že mi po ustnicah preskakujejo mrzli srhi od koke-loke, in slišim Pağlada glas.

To je čudna pojava, ta Pağlada, in njena zgodba je tudi čudna.

Menda prvič kar takole, na lastna ušesa, slišim njen glas. Čeprav samo skozi megafone – ampak vseeno.

Načelnica Pağlada, prima na dveh kaputih očetnyave (vsaj v teoriji), načelnica serenissime Republike Poljske, dedinje Rimske republike ino nye ustanov, kaput eklesie Poljske rimske cerkve, vladarica nadziranih ino ne-nadziranih dežela, aspiratryks za potestas nad orbis terrarum romanum, ali pa mogoče postromanum, itd., itd.

Pağlada naklada – nakladaj, Pağlada!

Njen glas je hladen in očarljiv. Njene mrtvaške oči, pravzaprav pa oko – zviška gleda na Krakov. Drugo oko poplesuje kot podivjano.

»Govorijo, da resnica ne obstaja!« na lepem reče Pağlada, malo mimo teme, ampak kdor jo pozna, zelo dobro ve, da je to preprosto nadaljevanje toka zavesti, ki se vleče že leta, skozi vse njene govore. Odkar pomnijo najmlajši korenjaki, se pravi, da bi lahko – dejansko – rekli, da si je že vzgojila svojo lastno generacijo. Ona in Bradač, ampak Bradača danes ni tu, Bradač danes sprejema pohode nekeje druge. »Mi pa jim odgovarjamo,« nadaljuje lepa in grozljiva glava Pağlade, ki visi nad Krakovom, »obstaja, pa še kako!«

Vrste korenjakov vzklikajo. Bele srajce, jermeni, prekrizani na prsih, spodviti rokavi, stisnjene pesti.

»Govorijo, da je življenje oblika obstoja beljakovin!« pravi Pağlada. »Mi pa, da je smrt v slavo tej resnici, ki obstaja, vredna več od takšnega življenja!«

Vrste korenjakov še kar vzklikajo in vse kaže, da bodo prav od njih vsak hip odrezali naslednjo porcijo mletega mesa za v strelske jarke, ki bo šla stat na nevropski kordon.

Polni duha, polni nesveta, polni nedotakljivega.

Paglada govori, da smo se zbrali tu, na krakovskih Lokah, nedaleč od Vavla – Kapitola, starodavnega Krakovega gradu, ki vse od Grakhov Sempronijev in pred vizorji vse Poljske, bla, bla, bla, da bi proslavili obletnico Mračne zmage, Victorie Truca, ker danes se v resnici nimamo česa posebej veseliti, danes je sicer dan zmage, vendar tudi razkola, toda premagali bomo svoje feroce sovražnike, da bomo to, da ono, da, da, da.

»Ave! Ave! Kristus Reks!« vzklikajo korenjaki. »Polonija Serenissima!«

Nikoli nisem razumel, zakaj se je v tej državi uveljavilo, da »y« zveni imenitneje od navadnega »i«-ja.

»Da!« govori Paglada, junačine pa iz nekega razloga to pograbijo:

»Da! Da! Da-da-da!«

»Da bomo zgostili civilizirano območje, da ne bo odstopalo od civiliziranih območij v državah evropskega centra!«

»Da!«

»Da bomo spet pridobili na svojo stran svoje državljane pod potestatom Nove Evrope živih!«

»Da!«

»Da bomo osvobodili te, ki jih totalitarna ideologija Nevropov poskuša obnoreti, razkužili bomo, razkužili.« Tu so se privzdignili gromki kriki »yebat jih«, »dol s prodatorji« in »na vislice, na vislice!«, »bing bong, bing bong!«, toda Paglada je, kot da se nič ne dogaja, nadaljevala, da čakamo, čakamo na uresničitev Friedmanove prerokbe, da smo prijavljeni na Sprejem Medmorja. Trobezljala je, da čakamo, da se bo Roma Nova Transatlantica prebudila in izpolnila to, kar je Obljubljeno, to, kar Se Splača, to, kar ima Največ Smisla. Nadaljevala je, da bo Republika postala dežela, v kateri Bog ni umrl, da ona to zelo dobro ve, ker je v neprekinjenem stiku z Bogom, tako kot vsakdo, kdor dovolj goreče moli, ker z Bogom se lahko pogovarja vsakdo, toda tega se je potrebno naučiti kot vsega drugega, tako kot tujega jezika ali borilne veščine.

Poslušam to Paglado Načelnico, poslušam, smejem se sam pri sebi, smejem, potem je začela še razlagati, naj se ne bojimo Sivega dima, ker Sivi dim se ne bo spustil nad Krakov, nad Republiko, saj tako, kot se je črna smrt – kuga ognila Poljski, tako se ji izogiba in se ji bo izognil tudi Sivi dim,

ker je tako njej, kaputu eklesie, povedal Bog po zasebni povezavi, amen.

In Pağlada nas gleda s hladnim očesom. In rdeče mežika z drugim.

Spraševal sem se, ali bo kaj omenila, kot to pogosto počne, antropično načelo kot znanstveni dokaz za božji obstoj, ampak ne, tega ni omenila.

Grem, ljudi je vedno več, do Fochovega drevoreda se moram že preri-vati.

Množica, množica je prispela na to obletnico Mračne zmage.

Mozoljasti in domoljubni fantje v kapah s ščitkom, prezebli, ker posta-ja že kar hladno, november je, v sami črnih srajcah pod črnimi jaknami, s črnimi kravatami, dekleta s kitami – veliko pa je tudi normalnežev: plašči, šali, kožuščki, staromodne puhaste jakne, rokavice, klobuki, kape. In kup vojakov: gnilozeleni pešaki s kačicami na ovratnikih, črni kirassyriji z ritt-maistri na čelu, letalstvo, topničarji.

Na Lokah, v drevoredu Kosti prednikov, stojijo špalirji policistov: stojijo v črnih stahlhelmih z velikimi belimi orli-akvilami privarjenimi na-nje, na obrazih imajo črne vizirje, porisane z belo lobanjo, vizorje imajo na očeh, »SPQRP« na rokavih, v črnih oklepih, ki jih spreminjajo v kvadrate, z belim napisom »POLICYJA« in belimi smrtzuławskimi križi po celem oprsju so videti kot bojni zombi-palčki, stoječi s ščitom ob ščitu.

Aj-cvaj-draj-fija.

Majne hende rajš iš diija.

Tanc, bruderšen.

Tanc.

Republika, dežela, v kateri Bog ni umrl. Novi Rim. Res Publica Nova.

Velika, nadrealistična Pağladina glava, ki je visela nad Lokami, je iz-ginila. Še sreča, ker me je od nje po hrbtu spreletaval srh. Od tega njenega mrzlega pogleda. Ob njem sem se počutil krivega. Sicer pa sem kriv.

Pağlada izgine, privzdignejo se vzkliki in ploskanje: »Na-čel-ni-ca, Na-čel-ni-ca,« »zdrava, mati naša!«, zrak nad Lokami pa se že začenja gos-titi, pojavi se slika kakor v velikem dovizorju, kot v kinu.

Pontyfeks maksym, prymas Republike, gnjezenski metropolit, na Vavel prebegli Jan Hadrian (nekoč verjetno Adrian) Hruby je začental da-rovati mašo.

»Kristus je kralj, a, eja, eja, o,« se razlega petje. »Eja, eja, o, eja, eja, o!«
Starejšim ženskam se tresejo glasovi, ko modulirajo.

»Ave, ave, Kristus Reks!«

Po drevoredu Častne smrti stopa sprevod.

»Tra-ra-ra-ra-ra-ra-ra,« trobijo trobente. »Bum-tara-bum,« igrajo vojaški bobni.

Menda zadeve niso dobro premislili, ker se jim ti bobni in trobente kregajo z zvoki maše in lahko vidiš, kako Jan Hadrian Hrubby, besen, pogleduje nazaj, na drevored Častne smrti, in se, medtem ko opravlja bogoslužje, ne more zbrati.

»Poljska je skala,« pravi. »Poljska je Peter, opora, lapis inter nacyoni. Tresi se, lažni Rim, čakaj, pravi Rim, prišli bomo s pravo vero.«

Tra-ra-ra-ra-ra-ra-ra.

Peljejo se tanki, peljejo, lafeta-raketa, rakete Perun-Jupiter, rakete Veles-Had, Stribog-Akvilo. Izza njih se že sliši hrumenje letal, nad nami letajo predvsem stari ameriški F-nekaj, v lepem redu, takem, onakem, ljudje ploskajo, mahajo, veselijo se – na lepem pa!

Na lepem.

Kako na lepem?

Vtem!

Vtem nekje od Visle nebo potemni kakor od roja velimuh, nebo je jasno, čeprav jekleno. Potemni, ker ga zakriva nekaj čudnega, nekakšen slej ko prej temen oblak, ta črni, gosti oblak-mrak lažimuh se začne gibati kakor duh, ki so ga ujeli v mrežo, zdaj sem, zdaj tja.

»Kaj neki so si pa tokrat izmislili ti hudiči,« zagodrnja neki kmet v klobuku, s tlečim čikom v ustnah, in pogledam ga z nenadno simpatijo, in že bi si rad z njim pribil petico, toda zagledam, kako se oblak nenadoma razžari od bele, blede svetlobe in se izoblikuje – v orla. Telo torej žari z – belo, krona, kljun in kremplji pa z rumeno svetlobo.

Droni – se mi zjasni.

»Droni,« rečem tistemu s čikom. »Droni so prižgali reflektorje in izoblikovali orla.«

On:

»A, tako, seveda. Droni.«

Zdaj se še drugim razveže jezik:

»Droni, naši, poljski droni.«

»Naši drončki!« joče razčustvovana starka. »Drončki!«

Nekdo pa kriči in pri tem maha s krvjo in kostjo:

»Republikaaaaa! Republikaaaa!«

Ti poorljeni droni pa mahajo s krili, leti, orel, leti, tra-ra-ra-ra – igra vojaška godba, tanki se peljejo po drevoredu, sveta maša buči nad Lokami, od koder je pred skoraj stoletjem in pol Piłsudski, dedek z Legyoni, šel tolč osvajalca. Nad Lokami, kjer je bila Poljska prerोजना po več kot stoletnem suženjstvu. Ni čisto jasno, kaj hudiča ji je bilo treba tega.

Tako stojim, prižgem si cigareto, poskušam si najti krpico prostora, kjer ne bi bilo gneče, kar ni lahko – ker so tu kordoni kifeljcev, ki zbranim zakrivajo pogled na korakajoče vojake, zato si jih mora množica ogledovati predvajane na nebu: rittmaistri konjenice na kolokonjih, pešaki centurioni s ščetkami na grebenskih adrianih, tam so neke redovnice, kaplanke ognja, noga ob nogi, toga ob togi, tu je otroški izlet iz ljudske šole, tamle pa je razred iz kadetske šole v svetlozelenih vojaških kapah, tamle spet družine z otroki, še nekje drugje pa seniorji, veterani kulturne vojne. Vojaki pa gredo in pojejo pesmice, godba igra, duhovnik pa bere mašo, in vsi se vzajemno preglašujejo.

Ampak gredo. In tako gredo, gredo, gredo – in se izgubijo za stavbo Narodnega muzeja. Me zanima, do kod bodo prispeli. Do Invalidskega trga, potem pa – kaj? Bodo zavili v Kraljevsko? Se razorožili? Ali pa naprej skozi Klepaž do kolodvora? Tam pa – že spet: kaj? Mogoče pri priči na fronto, kakor tisti z Rdečega trga med nemškim vdorom. No, prosim lepo, zdaj so pa napočili takšni časi, da ni več niti Nemčije niti Rdečega trga. Fronta pa je. In to več kot ena.

Tačas pa se letala spreletavajo po zasmoženem krakovskem nebu, nad vsem tem pa kraljeva akvila, bela, kronana, leti, sestavljena iz tisočev droinov, majcenih drončkov, vseh skupaj integriranih v eno samo dronsko telo z možgani, ki sedijo nekje v kakšni pisarni kontrole letov.

Orel! Beli Orel! Akvila Alba! Naše Albe orel nam s širnimi perotmi plaheta nad glavo!

Tako se ljudje navdušujejo. Vzhyčeni.

Gledajo: eni na pečatnih prstanih, ki jim odpirajo notyicyje na dlaneh, drugi na vizorjih. Tudi jaz s pogledom ošvrknem pečatni prstan: na notranji strani dlani, na holoeckranu, se mi predvaja meni – besedila govorov in patriotskih pesmi; če obrnem pečatni prstan proti Pagładi, mi na eckran, ki

žarči na dlan, skoči uradna stran Načelnika države, če proti vojakom – vrste marširajočega orožja. Lahko se celo preklopiš na uradne tage posameznih vojakov, ampak to je dolgočasno kot knjigovodstvo, ker jih sestavljajo zgolj čin, enota z grbom in bojnim klicem, priimek in krvna skupina – in nič drugega. In – evo: celo sem so začele vdirati reklame. Izklopim ga, ker kaj pa je novega. Vizorjev na nosu ne nosim; iz istega razloga, iz katerega jih ne nosi skoraj nihče, razen umetnikov ali stilyaksov iz Popsa, ki se radi drug pred drugim postavljajo s svojimi umetniškimi tagi in se pijani igrajo z aplikacijami, ki so jih dali v obtok prav z mislijo na drogiranje. No, okej, ravno to imam rad tudi jaz, ampak to je tudi edini razlog, da bi kdo nosil vizor. Vedno ga imam v žepu, in če nastopi potreba, si ga nataknem. Da pa bi ga nosil vsak dan, se zaletaval v idiotske tage mimoidočih in se otepal reklam, ki uhajajo skozi nove in nove fajervole, v tem ni nobenega smisla in ne bi, hvala.

Grzegorz Wróblewski

Grzegorz Wróblewski (1962) je pesnik, pisatelj, dramatik in esejist, pa tudi vizualni umetnik in performer. Od leta 1985 živi in ustvarja na Danskem. Na začetku ustvarjalne poti je bil povezan s krogom ustvarjalcev, zbranih okrog revije *brulion*, med katerimi je bil prepoznaven po minimalističnem, toda hkrati zelo domišljajskem pesniškem jeziku. Je avtor dvaindvajsetih pesniških zbirk (če ne štejemo izborov in kompilacij), šestih proznih del in petih dram. Ukvarja se tudi z likovnim ustvarjanjem in odrskimi nastopi z jazz in rock glasbo. Med drugim je bil nagrajen na literarnem natečaju danske založbe Brøndum/Aschehoug in nominiran za ameriško nagrado Pushcart Prize.

Snežna zima

Karini

Snežna zima se pomika z vzhoda.
Očitno je, da je Ronaldo imel drugo
ponudbo. Pa še komet
C/2022 E3 (ZTF).

Sonce obkroži enkrat na 50 tisoč let!
(Zgrajen je iz ledu in praha ...)
Obnašanje takšnih objektov
je nepredvidljivo.

Ali je to že konec?
Ne še. Snežna zima se pomika
z vzhoda. Uspelo nam bo
pobožati severnega jelena.

* * *

Na soncu si videti kakor propadli broker ...
Kant se je zmotil. Ženske niso mogle študirati
umetnosti. Pravi orgazem je le izmišljotina
z dolgočasenih paleontologov. (Azija nas zasipa
z budilkami.) Fraze spodobi se ne smeš zlorablјati.

Če me boš pustila, boš hitro shujšala.
Popkorn ne more biti izhod! Pomisli na krvave
Azteke. Kakšno je tvoje mnenje o medsebojni
privlačnosti teles? In stori to brutalno:
rad bi se končno počutil kot prvotno bitje.

23.00–5.00

Nekoč, ko sem delal v nočni izmeni,
sem sanjal samo o hitri
vrnitvi v posteljo.

Potem sem dobil delo v lunaparku.
Ljudje, ki so jedli sladkorno vato,
so mi šli zelo na jetra.

Takrat sem jo hotel čim prej pocvirnati
od tam in se vsaj za hip stisniti
k ulični svetilki.

Nazadnje sem postal
brezposeln in sem lahko spal
do sitega.

Ampak nisem mogel zatisniti očesa,
namesto spanja
sem si predstavljal potovanja na Galapagos.

Zato sem se spet zaposlil pri sortiranju
pisem.
Od 23.00 do 5.00 zjutraj.

Nadloga velikih muh

Pa so vendarle odkrile otok. Njihove nepreštevne patrulje!
(Se spominjaš? Poezija po Vergilu in najine sanje o citrah ...)
Prve so se prijavile črne,
vstopale so v naju izmenoma z zlatastimi, ki so izbirale
oči.

Nohte sva pustila na toplem kamenju.
(Najin dar preučevalcem narave!)

Nočem biti njihova hraniteljica – iskala si
oceansko skrivališče rakovice. Kot po navadi si imela prave
parametre.

Poskusi na opicah

spet so potrebni poskusi na opicah kajti izpostavitve opic
sevanju nabitih delcev
njihova veščina vodenja vesoljske ladje zato so potrebni
poskusi na opicah
podatki iz opazovanja podgan in miši so pokazali vplive
kozmičnih žarkov
opice naj bi bile izpostavljene enemu odmerku in novi poskusi se razlikujejo
od prejšnjih
eksperimentov in naj bi omogočili pogled tudi na izpostavljenost nabitim
delcem

vodika železa in silicija astronautov med potovanjem na Mars
kajti živčni sistem primatov
zato so potrebni poskusi na opicah tveganje
izpostavljenosti kozmičnemu žarčenju je največja ovira
pri raziskovanju vesolja
kajti
samo magnetno polje Zemlje varuje posadke vesoljskih plovil
pred žarčenjem
toda njegov vpliv se pokaže v primeru daljnih potovanj kot je
odprava na Mars
opice pa naj bi bile izpostavljene enemu odmerku
potrebni so poskusi na opicah potrebni so poskusi
na opicah!
novi poskusi se razlikujejo od prejšnjih eksperimentov in naj bi omogočili
pogled

na izpostavljenost nabitim delcem vodika železa in silicija, ki tvorijo
kaplje nemudoma so potrebni poskusi na opicah
gre za mikronsko velikost poškodb tkiva kar odstopa od učinkov
(visokoenergetskega)

sevanja potrebni so poskusi na opicah predlagani poskusi bodo
učinkovito nadzorovali potrebni so poskusi na opicah potrebni so poskusi
izpostavitve opic sevanju nabitih delcev

zato so potrebni poskusi na opicah
da bi preverili ali nastopajo kakšne vedenjske ali spoznavne spremembe
pri članih posadke
ki vplivajo na njihove veščine vodenja vesoljske ladje lahko omogočijo
pogled

na izpostavljenost nabitim delcem vodika
podatki iz opazovanja podgan in miši kažejo da izpostavitve
težkim ionom ustvarja
izgubo spomina
toda

ni znano kako se bo to odkritje preneslo na človeka potrebni so
poskusi na opicah v primeru daljnih potovanj kot je odprava na Mars
opice naj bi bile izpostavljene enemu odmerku novi poskusi se razlikujejo
od prejšnjih

eksperimentov lahko omogočijo pogled na izpostavljenost nabitim delcem
vodika zato so potrebni poskusi na opicah potrebni so poskusi
na opicah v primeru daljnih potovanj kot je odprava na Mars
opice naj bi bile izpostavljene enemu odmerku potrebni so poskusi na opicah
potrebni so poskusi na opicah

Važna novica

Ko sem se sprehajal po gozdu
sem srečal pred leti umrlega
prijatelja. Potrpežljivo je šel za mano,
in ko sem počival ... se je tudi on

usedel na sosednji štor. Nič ni rekel,
jaz pa ga nisem nič vprašal. Gledala
sva si v oči. Čisto tako kot nekoč. Potem
sem se vrnil v mesto in šel spat.

Tisto noč sem ga ponovno videl.
Sanjalo se mi je, da sva v istem
gozdu. Enako kot prej ga nisem
nič vprašal. Tudi on ni nič rekel.

Nihče ti ne gleda v oči

Vsi hočejo nujno odreševati
svet.

Govorijo o srečanjih s svetlobnim
bitjem ali gredo med najemnike.

Vleče jih proti ognju.

Prodajajo gradbene parcele na Marsu.
In nihče ti ne gleda v oči.

V labirintu betona, goljufivih loterij
in plačane ljubezni

ni več ničesar.

Brivnik za pullover

*Za veliko ljudi ni brivnik za pullover nič
neobičajnega, me je obvestila
vizualna umetnica,
mojstrica konceptualnih
slik mix media. Z njim se da obriti
tudi nogavice in spodnjice, je filozofsko dodala.
Da, vse življenje se učimo česa
novega.
(Celo med delom na abstraktni
umetnosti ...)*

*Življenje je vendar zarota ki zadeva
pristanek na Luni in 5 mg xanaxa
dnevno ...
Zarota brivnikov, s katerimi se da učinkovito
odstranjevati zmuckanost nogavic & spodnjic.*

Inačica objektivizma

Kljub posedovanju petih ledvenih
vretenc
in rož ki so ravno
zacvetele

(ko se čudijo zakaj jih objemam
in voham kot zaljubljeni žužek
prikrajsan za pet ledvenih vretenc)

še vedno
premorem pet ledvenih vretenc
in voham rože kot zaljubljeni
žužek

Nihče mi ne gleda v oči.

Wielki ping-pong: Antologija sodobne poljske književnosti

Viri priobčenih besedil:

Anna Adamowicz

- labędzi śpiew żebraka umierającego z głodu w szczelnej beczce z jedynym otworem, przy którym czuwa król Sycylii, król Niemiec, Święty Cesarz Rzymski, król Jerozolimy, antychryst, stupor mundi, Fryderyk II Hohenstauf

- surowiec

vir: Anna Adamowicz, *Animalia*, Stronie Śląskie: Biuro Literackie, 2019.

- idę z tyłu, bo chodnik jest za wąski
- ostatnia pieśń reliktownca małego

vir: Anna Adamowicz, *Nebula*, Stronie Śląskie: Biuro Literackie, 2020.

- krzepnięcie

vir: Anna Adamowicz, *Stłuc. Kregosłup Tytanii skrzydło*, Wrocław:

Wydawnictwo Warstwy, 2024.

- [] [myślę o filmie...]
- [] [gra się zgliczowała...]

vir: Laura Osińska [Anna Adamowicz], *Zmysł[]zmysł*, Kołobrzeg: Biuro Literackie, 2021.

- { } [myślała, żeby ubierać historie...]
- { } [no i co robisz...]
- { } [kościół zamknięte...]

vir: Laura Osińska [Anna Adamowicz], *Jaw*, Kołobrzeg: Biuro Literackie, 2025.

Dominik Bielicki

- Hans, the Oracle expert
- Focaccia
- Kieliszki
- Dom handlowy
- Kermit

vir: Dominik Bielicki, *Pawilony*, Wrocław: Wydawnictwo j, 2019.

- Pan Janek
- Kopnąłem piłkę

- Wielki ping-pong
- [Odnalazłem klucz...]
- Malwy

vir: Dominik Bielicki, *Wielki ping-pong*, Wrocław: Wydawnictwo j, 2023.

Marta Dzido

- Małż [fragment]

vir: Marta Dzido, *Małż*, Kraków: Korporacja Ha!art, 2005.

- Frajda [fragment]

vir: Marta Dzido, *Frajda*, Kraków: Korporacja Ha!art, 2018.

Julia Fiedorczyk

- [i tak zastygliśmy w chłodzie nocy]

vir: Julia Fiedorczyk, *Listopad nad Narwią*, Legnica: Biuro Literackie Port Legnica, 2000.

- [Tym zaś, którzy tęsknią, niechaj czas się zwinie]

vir: Julia Fiedorczyk, *Bio*, Wrocław: Biuro Literackie, 2004.

- W ogrodzie

- Dlaczego nie zostałam muzykiem

vir: Julia Fiedorczyk, *Planeta rzeczy zagubionych*, Wrocław: Biuro Literackie, 2006.

- Autobiographia Literaria

vir: Julia Fiedorczyk, *Tlen*, Wrocław: Biuro Literackie, 2009.

- Psalm V

- Psalm XII

- Psalm XXVIII

- [albo kiedy we śnie świat jest całkiem nowy]

vir: Julia Fiedorczyk, *Psalmy*, Wrocław: Fundacja na rzecz Kultury i Edukacji im. Tymoteusza Karpowicza, 2017.

Konrad Góra

- Wrocław

vir: Konrad Góra, *Requiem dla Saddama Husajna i inne wiersze dla ubogich duchem*, Wrocław: Stowarzyszenie Kulturalno-Artystyczne „Rita Baum”, 2008.

- Spotkanie
- Będziemy parli do naszych matek

vir: Konrad Góra, *Pokój widzeń*, Poznań : Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, 2011.

- Z Szymborskiej

vir: Konrad Góra, *Kalendarz majów*, Stronie Śląskie: Biuro Literackie, 2019.

- Huawei
- Polski wiersz polski
- Dzielnicowemu
- Kalkulatorem
- 625
- Mickiewicz

vir: Konrad Góra, *W Chinach żeby ogłosić wiersz. Drugie echo wściekłych lat: wiersze, próby i tytuły utracone prozą, eksperymentem i zaniechaniem 2021–2024*, Ligota Mała: Wydawnictwo papierwdole, 2025.

Mateusz Górniak

- Nomadka [fragment]

vir: Mateusz Górniak, *Dwie powieści ruchu*, Warszawa: Wydawnictwo Filtry, 2023.

- Trash Story [fragment]

vir: Mateusz Górniak, *Trash Story*, Kraków: Wydawnictwo Ha!art, 2022.

Adam Kaczanowski

- Czego boją się rodzice?
- Przed lustrem
- Wolne chwile

vir: Adam Kaczanowski, *Czego boją się rodzice*, Poznań: Disastra Publishing, 2019.

Barbara Klicka

- bo już naprawdę
- migracje
- tor
- odchowaj

vir: Barbara Klicka, *allel*, Wrocław: Wydawnictwo j, 2021.

- wielkanoc

vir: Barbara Klicka, *same same*, Mikołów: Instytut Mikołowski, 2012.

- wypełnienie
- prawo jazdy
- terytorium powiernicze

vir: Barbara Klicka, *nice*, Poznań : Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, 2015.

- Zdrój [fragment]

vir: Barbara Klicka, *Zdrój*, Warszawa: Wydawnictwo W.A.B, 2019.

Justyna Kulikowska

- [śnież sen]
- flashback [wykasuj frazę z wujkiem i wstaw kadr z Lyncha]
- [jestem]

vir: Justyna Kulikowska, *Tab^{ka}_s*, Poznań: Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, 2020.

- gift. Podlasie – Kraków
- ICD, zmień kryterium diagnostyczne
- gdybym była Orbotem

vir: Justyna Kulikowska, *gift. z Podlasia*, Poznań: Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, 2021.

- I
- X

vir: Justyna Kulikowska, *Obóz zabaw*, Poznań: Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, 2023.

- [A jeśli przyniosę dla was piękno,]

vir: Justyna Kulikowska, *Wnyki dla światła*, Poznań: Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, 2025.

Joanna Łępicka

- różne rodzaje skrótów; ruchomy bohater; skrzące się, białe kości niewiedzy; wewnętrzne rozwiązanie
- dla ciebie
- Gwiazda pod przejściem podziemnym
- Gwiazda pode mną

vir: Joanna Łępicka, *Zeszyt ćwiczeń*, Kołobrzeg: Biuro Literackie, 2023.

- *** [Kiedy byłam diabłem...]
- *** [Kiedy byłam duchem...]
- Copperfield
- Bawole serca

vir: Joanna Łępicka, *Olbrzym*, Kraków: Kontent, 2026 [v pripravi].

Natalia Malek

- Karapaks
- Wiersz
- Geografia III
- Jeszcze nie mieszkałam w swoim głosie

vir: Natalia Malek, *Karapaks*, Poznań–Warszawa: Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, Staromiejski Dom Kultury w Warszawie, 2020.

- Ziarno
- Szczypanki

vir: Natalia Malek, *Kord*, Poznań–Warszawa: Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, Staromiejski Dom Kultury w Warszawie, 2017.

- Jak zostać kierowcą Tadeusza Kantora?
- Moduły
- Porzeczeki
- Samodzielna pani Jakimiak

vir: Natalia Malek, *Obręcze*, Poznań: Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, 2022.

Anna Matysiak

- smok (na temat poezji)

vir: Anna Matysiak, *Tiergarten*, Łódź: Stowarzyszenie Pisarzy Polskich – Oddział w Łodzi, Dom Literatury w Łodzi, 2019.

- *** [No standing army!...]
- *** [Wiele razy zdarzało mi się...]
- *** [Gdzie integralność postaci...]

vir: Anna Matysiak, *Na setkach wiosł*, Warszawa: Convivo, 2021.

- a w nim
- Alegoria
- Transplastikon

vir: Anna Matysiak, *przeczuwam słodycz*, Łódź: Stowarzyszenie Pisarzy Polskich – Oddział w Łodzi, 2023.

- Społeczność
- Ut pictura lux

vir: Anna Matysiak, *Srebro Fermiego*, Katowice: Instytucja Kultury Ars Cameralis Silesiae Superioris, 2024.

- *** [Interesuje mnie, jakich używasz...]

vir: Anna Matysiak, *Trewir*, Łódź: Stowarzyszenie Pisarzy Polskich – Oddział w Łodzi, 2024.

Joanna Oparek

- *Angelus Novus*

vir: Joanna Oparek, *Rozbiór. Wiersze i poematy*, Poznań: Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, 2024.

- Gry narodowe
- Poletko
- Matematyka

vir: Joanna Oparek, *Mocne skóry, białe płótna*, Mikołów: Instytut Mikołowski, 2019.

- Berlin Porn [fragment]

vir: Joanna Oparek, *Berlin Porn*, Poznań: Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, 2015.

- Małe powinności [fragment]

vir: Joanna Oparek, *Małe powinności*, Poznań: Wydawnictwo

Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, 2022.

Edward Pasewicz

- Odpis skrócony aktu uwiedzenia 1
- Och, Mitochondria
- Widzenie na Placu Szczepańskim

vir: Edward Pasewicz, *Och, Mitochondria*, Kraków: EMG, 2015.

- Ballada dla Vischera

vir: Edward Pasewicz, *Miejsce*, Poznań: Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, 2016.

- Kuntu Zangpo

vir: Edward Pasewicz, *Darkslide*, Poznań: Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, 2022.

- Pulverkopf [fragment]

vir: Edward Pasewicz, *Pulverkopf*, Warszawa: Wielka Litera, 2021.

Robert Rybicki

- Jak
- HAPPY DADA:
- [poezja musi stanąć koło pieca]
- WIĘŹ I WIĘZIENIE:
- Szum,
- DZIEŃ DOBRY

vir: Robert Rybicki, *Dar Meneli*, Stronie Śląskie: Biuro Literackie, 2017.

- Salwy śmiechu
- [Tydzień temu dzwonił Chromosom do Galaktyki,]
- [„Obudziłem się,]
- Hindus-katolik

vir: Robert Rybicki, *Kotlet frazy*, Poznań: Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, 2024.

Marcin Senddecki

- Muzeum sztandarów ruchu ludowego
- Dni kultury karpackiej
- Koszary

vir: Marcin Sendeci, *Szkoci dół*, Kraków: Wydawnictwo a5, 2002.

- Pomiar

vir: Marcin Sendeci, *Przedmiar robót*, Wrocław: Biuro Literackie, 2014.

- 12.

- 29.

vir: Marcin Sendeci, *W*, Stronie Śląskie: Biuro Literackie, 2016.

- Program

vir: Marcin Sendeci, *Trap*, Wrocław: Biuro Literackie, 2008.

- 11.5

- 11.8

vir: Marcin Sendeci, *11 przypisów do „22” oraz 33 inne obiekty tekstowe*, Mikołów: Instytut Mikołowski, 2017.

Sławomir Shuty

- Jak to ze schowkiem było

vir: Sławomir Shuty, *Cukier w normie*, Kraków: Korporacja Ha!art, 2021.

- Panspermia

vir: Sławomir Shuty, *Historie o ludziach z wolnego wybiegu. Pasty i skity*, Kraków: Korporacja Ha!art, 2020.

Przemysław Suchanecki

- Głębokie komnaty, miękkie łóżka

- Są

vir: Przemysław Suchanecki, *Łucznik*, Kraków: Kontent, 2024.

- Produkcja gałęzi

- Wcale nie jesteś zarazą

- Tragedia Sokratesa

vir: Przemysław Suchanecki, *O*, Kołobrzeg: Biuro Literackie, 2021.

- w piekle chcę siedzieć przy oknie

- lekki ucisk w głowie. zaczyna padać deszcz.

vir: Przemysław Suchanecki, *na rogu*, Ligota Mała: Wydawnictwo papierwdole, 2023.

- Za czasem

- Gdy jestem sam

vir: Przemysław Suchanecki, *Żarna*, Warszawa: Convivo, 2025.

- Płatki

vir: Przemysław Suchanecki, *Tafla*, Kraków: Kontent, 2026.

Natalka Suszczyńska

- Oparte na prawdziwej historii [fragment]

vir: Natalka Suszczyńska, *Dropie*, Kraków: Korporacja Ha!art, 2019.

- Kalendarz
- Nie ma że po chachłacku
- Ziu

vir: Natalka Suszczyńska, *Wygoda*, Warszawa: ArtRage, 2025.

Ziemowit Szczerek

- Siódemka [fragment]

vir: Ziemowit Szczerek, *Siódemka*, Kraków: Korporacja Ha!art, 2014.

- Siwy dym albo Pięć Cywilizowanych Plemion [fragment]

vir: Ziemowit Szczerek, *Siwy dym albo Pięć Cywilizowanych Plemion*, Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2018.

Grzegorz Wróblewski

- Śnieżna zima
- *** [Wyglądasz w słońcu...]
- 23:00–5:00
- Plaga wielkich much
- Testy na małpach
- Ważna wiadomość
- Nikt nie patrzy ci w oczy
- Golarka do swetra
- Odmiana obiektywizmu

vir: Grzegorz Wróblewski, *Letnie rytuały* [avtorjev izbor pesmi], Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 2022.

Vsebina

Miloš Biedrzycki

Nekaj uvodnih besed	5
---------------------	---

Zuzanna Sala

Delitve so naša posebnost	6
---------------------------	---

Anna Adamowicz

	17
labodji spev berača ...	18
surovina	19
stopam zadaj, ker je pločnik preozek	20
poslednji spev hlačastega kodrorepca	21
koagulacija	22
[] mislim o ...	23
[] igra je zaštekala ...	24
{ } pomislila sem ...	25
{ } zaprte cerkve ...	26
{ } no kaj pa počneš ...	27

Dominik Bielicki

	29
Hans, the Oracle expert	30
Focaccia	31
Čaše	32
Blagovnica	33
Kermit	34
Gospod Janek	35
Brcnil sem žogo	36
Veliki pinkponk	37
[Našel sem ključ ...]	38
Slezenovci	39

Marta Dzido

	41
Možek	42
Uživancija	48

Julia Fiedorczuk	53
[in tako sva otrpnila v hladu noči]	54
[Tem pa, ki hrepenijo, naj se čas zvije]	55
Na vrtu	56
Zakaj nisem postala glasbenica	58
Autobiographia Literaria	59
Psalm V	60
Psalm XII	61
Psalm XXVIII	62
[ali ko je svet v sanjah čisto nov]	63
Konrad Góra	65
Vroclav	66
Pesniški večer	67
Silili bomo k svojim materam	68
Iz Szymborske	69
Huawei	70
Poljsko-poljska pesem	71
Redarju	72
Kalkulator	73
625	74
Mickiewicz	75
Mateusz Górniak	77
Nomadka	78
Trash Story	83
Adam Kaczanowski	89
Česa se bojijo starši?	90
Pred ogledalom	93
Prosti trenutki	98
Barbara Klicka	103
ker že zares	104
migracije	105
velika noč	106
tirnica	107

vzgoji	108
izpolnitev	109
vozniško dovoljenje	110
skrbniško ozemlje	111
Zdravilišče	112
Justyna Kulikowska	117
<i>sanjam sen ...</i>	118
flashback [izbriši frazo s stricem in vstavi kader iz Lyncha]	119
<i>sem ženske ...</i>	121
gift. Podlasie–Krakov	122
ICD, spremeni diagnostični kriterij	123
če bi bila Orbot	124
I	125
X	126
<i>Če pa bom za vas prinesla lepoto ...</i>	127
Joanna Łepicka	129
<i>različne vrste okrajšav ...</i>	130
zate	132
Zvezda pod podhodom	133
*** <i>Ko sem bila hudič ...</i>	134
*** <i>Ko sem bila duh ...</i>	135
Copperfield	136
Volovska srca	138
Zvezda pod menoj	139
Natalia Malek	141
Karapaks	142
Zrno	143
Okrasne gubice	144
Pesem	145
Geografija III	146
Kako postati šofer Tadeusza Kantorja?	147
Moduli	148
Ribez	149
Nisem še živela v svojem glasu	150
Samostojna gospa Jakimiak	151

Anna Matysiak	153
zmaj (na temo poezije)	154
*** <i>No standing army!</i> ...	155
*** <i>Velikokrat je naneslo ...</i>	156
*** <i>Kje je bila začrtana ...</i>	157
v njem pa	158
Alegorija	159
Transpanorama	160
Skupnost	161
*** <i>Zanima me ...</i>	162
Ut pictura lux	163
 Joanna Operek	165
Angelus Novus	166
Narodove igre	167
Polje	168
Matematika	169
Berlin porn	171
Male obveznosti	173
 Edward Pasewicz	177
Izpisek iz listine zapeljevanja 1	178
Oh, Mitohondriji	179
Videnje na Szczepańskim trgu	180
Balada za Vischerja	181
Kuntu Zangpo	182
Pulverkopf	183
 Robert Rybicki	191
*** <i>Kako ...</i>	192
*** <i>HAPPY DADA ...</i>	193
*** <i>poezija se mora ...</i>	195
Salve smeha	196
*** <i>Pred enim tednom je Kromosom ...</i>	197
*** <i>»Zbudil sem se ...</i>	198
Hindujec katoličan	199
ZVEZA IN ZVEZANOST:	200
*** <i>Šum ...</i>	201
*** <i>DOBER DAN ...</i>	202

Marcin Sendeki	205
Muzej zastav ljudskega gibanja	206
Dnevi karpatske kulture	207
Vojašnica	209
Meritev	210
12.	211
29.	212
Program	213
11.5	214
11.8	215
 Sławomir Shuty	 217
O tem, kako je bilo s shrambo	218
Panspermija	222
 Przemysław Suchanecki	 231
Globoke sobane, mehke postelje	232
Proizvodnja vej	233
Sploh nisi nadloga	234
Sokratova tragedija	235
v peklu bi rad sedel pri oknu	236
lahni pritisk v glavi. začenja padati dež.	237
So	238
Za časom	239
Kadar sem sam	241
Venčni listki	242
 Natalka Suszczyńska	 245
Po resnični zgodbi	246
Koledar	253
To pa ne, da bi po hahlaško	254
Ziu	255
 Ziemowit Szczerek	 257
Sedemka	258
Sivi dim ali pet civiliziranih plemen	264

Grzegorz Wróblewski	271
Snežna zima	272
*** <i>Na soncu si videti ...</i>	273
23.00–5.00	274
Nadloga velikih muh	275
Poskusi na opicah	276
Važna novica	278
Nihče ti ne gleda v oči	279
Brivnik za pullover	280
Inačica objektivizma	281
Viri besedil	283

Zbirka Peršolja-Taufer
WIELKI PING-PONG
Antologija sodobne poljske književnosti

Izbral in uredil: Miloš Biedrzycki
Prevodi: Jana Unuk, Lara Unuk in Katarina Šalamun Biedrzycka
Uvodnik: Miloš Biedrzycki
Spremna študija: Zuzanna Sala
Izvršni urednik: Miha Maurič
Grafično oblikovanje in naslovnica: Mediaidea
Založilo Društvo slovenskih pisateljev, Tomšičeva ulica 12, 1000 Ljubljana
Zanj: Mario Čuk
Tisk: Cicero
Naklada: 200 izvodov
Ljubljana, 2026

Knjiga je izšla ob podpori Javne agencije za knjigo Republike Slovenije.
Gostovanje poljskih književnikov v Sloveniji podpira Veleposlaništvo Republike Poljske v Ljubljani in Book Institute Poland.

Zahvaljujemo se avtoricam in avtorjem, da so nam odstopili avtorske pravice za objavo v tej antologiji.

